

PLANINSKI VESTNIK 7

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXVI 1976

P L A N I N S K I V E S T N I K
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

Dr. Joža Mahnič	Cankar, Župančič, Kesslerjeve in Bled	321
Tine Mihelič	Leto 1975 v Stenah	322
Maura Furlan	V Bosno – ponosno	338
Ing. Peter Starič	Kako pri padcu zaviramo s cepinom	341
Jasna Šebjanič	Naše skupne poti	344
Dipl. ing. Lota Arh	Prvi jugoslovanski trekking pod Makalu	349
Lajze Budkovič	Lopo špiče	351
	Društvene novice	353
	Alpinistične novice	361
	Varstvo narave	362
	Iz planinske literature	362
	Razgled po svetu	364

Naslovna stran:
 Pogačice
 Foto Jože Dolničar

Notranja priloga:

- 1 Julijci s Krvavca – Foto Marjan Garbajs
- 2 Raziskovanje plazov na Vadinah, marca 1975. Pomaga nam helikopter – Foto Fr. Ekar
- 3 Ojstrica s Hudega konca – Foto Sanja Zalar

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. – Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana – pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. – Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojina, ing. Albert Sušnik, dr. Tone Vraber. – Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. – Tekoči račun pri NB 50101-678-47046, telefon 312-553. – Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 100 din, plačljivo tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 160 din (9 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. – Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. – Rokopisov ne vračamo. – Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

LETO LXXVI | ŠT. 7 | LJUBLJANA | JULIJ 1976

»INSTALATER«
 PREVALJE

se priporoča s svojimi
 uslugami in to:

vse vrste instalacij,
 hlevske opreme
 in cevne zračne pošte

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

76. LETNIK

7 1976

CANKAR, ŽUPANČIČ, KESSLERJEVE IN BLED

(Prispevek k zgodovini slovenske moderne, posvečen 100-letnici Cankarjevega rojstva)

DR. JOZA MAHNIČ

Marija Kesslerjeva je izšla iz družine Trenz oziroma z graščine Draškóvec pri Šentjerneju na Dolenjskem, doma so govorili nemško. Njen mož Alojz Kessler, ki je kot sodnik služboval po raznih podeželskih krajih, pa je bil zaveden narodnjak. Od doma ni prinesla posebno velike dote, družino, tj. štiri hčerke, je preživljala z moževimi prispevki, po njegovi smrti (1913) pa s pokojnino po njem. Ljubljansko stanovanje, sprva na Rimski c. 12/l. (sem so se preselili iz Novega mesta 1906), nato na Bleiweisovi 4/II. (tu so živeli od poletja 1908), ni obsegalo več kot dve sobi s kabinetom, le-tega je M. Kesslerjeva oddajala. Imela je smisel za stilno pohištvo in narodno blago, ki ju je sproti nakupovala in zbirala, večji luksuz v stanovanju je bil le črn pianino.

Ko se je Ivan Cankar 1907. leta kot kandidat socialnodemokratske stranke zaradi volitev v državni zbor mudil v Ljubljani (stanoval je pri Etbinu Kristanu), so ga Kesslerjeva dekleta, ki bi bila rada osebno spoznala velikega pisatelja, povabila na obisk. Najstarejša Mici (17 let) je tedaj obiskovala triletno mestno višjo deklško šolo, v naslednjih letih pedagoški tečaj in 1910 maturirala. Ani (16 let) je takrat hodila na državno žensko učiteljske in ga prav tako 1910 dokončala, medtem ko sta mlajši Vera (12) in Slava (11 let) jeseni začeli obiskovati mestni deklški licej in na njem maturirali 1913/14. Cankarja je na Rimski c. okrog 1. maja 1907 pričakalo sedem deklet: Mici in Ani Kesler, njune prijateljice Melitta, hči Frana Levca, Mira, hči Luke Pintarja in nečakinja Ivane Kobilce, Dana Kobler ter Vera in Slava Kessler.

Pisatelju so postregli s čajem in rumom, dekletom je pripovedoval o farsii Pohujšanje, o svoji poslanski kandidaturi in dunajski nevesti. Ob koncu 1907. leta je znova prišel v Ljubljano, tokrat zaradi premiere Pohujšanja, nato se je tu dlje časa mudil spet naslednje leto, leta 1910 pa se je dokončno naselil na Rožniku. Njegovo zanimanje sta vzbudili Mici in Ani, sprva je dvoril Ani, nato se odločil za Mici in jo globoko vzljubil. H Kesslerjevim, na Rimsko, nato na Bleiweisovo, je pripeljal še druge umetnike: Kristana, Lajovca, Smrekarja, Golarja, Bernekerja, Algouda, Župančiča, Vl. Levstika, Jakopiča, Jama. Stanovanje Kesslerjevih je tako postalo nekak umetniški salon s stalnimi večeri, na njih so predvajali in poslušali skladbe in recitacije (npr. Dehmla, Verlaina) ter se pomenkovali o modernih smereh.

Ze 1907 je Marija Kesslerjeva z gospodarnostjo in posojili postavila še vilo na Bledu; vanjo je sprejemala na penzion tudi tuje goste, da bi mogla hišo odplačevati in vzdrževati. Svet zanjo je kupila od posestnika Ivana Pangerca iz vasi Selo pri Bledu. Prvi gostje, med njimi Dana Kobler, so hišo obiskali 6. junija 1907. Stoji v Zaki oziroma pod Osojnico, precéj odmaknjena od ceste v zatišno pobočje. Je enonadstropna, opremljena z verandami in balkoni, obdana z vrtom in gozdom. Z obeh

velikih verand na pročelju, posebno z zgornje, se odpira enkratni razgled na jezero, otok, grad in na Karavanke. Tudi semkaj so radi hodili umetniki, literati, likovniki in glasbeniki, a tudi znanstveniki uživati gostoljubje Marije Kesslerjeve.

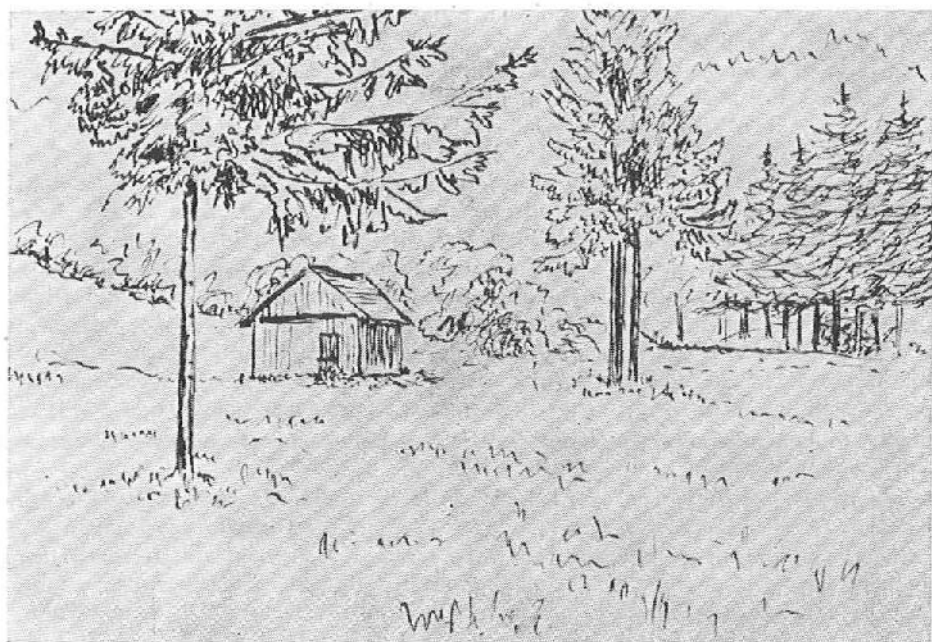
Vezi med Cankarjem in Kesslerjevimi so se okrepile in postale stalne. O tem pričajo med drugim številna in iskrena pisateljeva pisma vsem članicam Kesslerjeve družine. Izvoljenki Mici jih je namenil enajst in datirajo od 24. sept. 1907 do zime 1915, Micinih dopisov Cankarju iz let 1907 do 1918 pa je šestnajst (oboje hrani NUK). Poklanjal ji je tudi okusno in dragoceno vezane izvode svojih del, Novo življenje in Za križem, druge svoje knjige, npr. Kurenta, pa je daroval tudi celotni Kesslerjevi družini. Iz pisateljevih pisem Mici je razvidno, kako zelo jo je imel rad. Misel nanjo ga rešuje najhujšega obupa, v decembru 1908 ji piše: »Če bi misli na Vas ne bilo – rajši ne življenja; še celo ne tega življenja! Tako je namreč, da bi Vi sami obstrmeli in bi rekli, da prenesem veliko.« V daljšem pismu iz januarja 1909 jo prosi, naj mu pošlje svojo sliko: »Napravili bi mi najlepši praznik in veliko veselje, če bi mi poslali svojo sliko.« Boji se ji do kraja izraziti svoja čustva, da se ji ne bi zameril: »Tak občutek imam, da bi se smejali vsaki besedi, ki bi bila bolj gorka in odkritosrčna, nego se spodobi za manirne ljudi.« Zato si toliko bolj želi njenih pisem ali vsaj pozdravov: »Verjemite mi, da sem Vam hvaležen za vsako besedo in da mi je edino lep dan tisti, kadar pride pozdrav od Vas.« Kmalu nato pa začne spoznavati, da mu Mici želi biti samo prijateljica; 6. februarja 1909 ji potoži: »Popolnoma nejasno mi je, kaj sem Vam storil, kako in kedar sem Vas razžalil.« Ni se mogel vživeti v to, da ga dijakinja Mici nima rada kot moškega, temveč ga občuduje kot umetnika, ko jo vendar sam ljubi tako idealno in vroče. Morda pa je Mici Cankarja zavrnila tudi zato, ker je od nje ga samega vedela, da ima na Dunaju nevesto.

In kakor je na eni strani gorel v vzvišeni ljubezni do Mici, tako se je na drugi zaradi svojega dotedanjega erotičnega razmerja do Štefke Löffler sam čutil moralno vezanega nanjo. Tičal je v strašnem duševnem precepu, mučno notranjo dilemo najbolj nazorno razkriva njegovo pismo Župančiču z dne 8. januarja 1909: »Sedem mesecev sem bil v domovini. Ljubi moj, veliko bolezen sem tam dobil! Saj je smešno – ampak moje življenje se zdaj ziblje na ostrini; – ali pade na to ali na ono stran. Da bi že vsaj padlo!... Jaz imam to nesrečo, da naletim zmirom na najboljše in najvišje duše. Tako se je zgodilo; – zdaj pa pomisli, kako bi mogel to svoje dunajsko življenje naprej živeti; in kako bi mogel pobegniti, ne da bi bil nepošten! –«

Kljub razočaranju v ljubezni do Mici je ostal Cankar Kesslerjevim zvest družinski prijatelj, redno jih je obiskoval v Ljubljani in na Bledu. Ko so dijakinje ljubljanskega liceja v letih 1911/12 in 1912/13 izdajale svoj tajni rokopisni list Gospodična Cizara – urejala ga je peto- ozir. šestošolka Vera Kessler – je Cankar vanj ob koncu 1911. leta naprošen vpisal dva prispevka: odlomek iz poznejšega Mojega življenja o vrhniški enajsti šoli pod mostom in osnutek svojega življenjepisa kot pripomoček za Verino predavanje v šoli. Dijakinje z liceja so tedaj na Rožniku bivajočega pisatelja pogosto obiskovale. Župančič je v Gospodično Cizaro (hranijo jo v NUK) vpisal v dragatuškem narečju zgodbo o prebrsanih belokranjskih ciganih Varalo. Slavi Kessler pa je posebej v ljudskem slogu in baročni pisavi sestavil šaljivo zgodnico v verzih (glej ZD IV, 430). Cankar se je rad mudil tudi med prijateljicami Kesslerjevih deklet in ponovno naračal zanje pozdrave; po njih je poimenoval dele svojega novelističnega triptihona Volja in moč (1911) – »Melitta«, »Mira«, in »Dana«. V letih balkanskih vojn so iz Kesslerjeve družine sodelovali z narodno revolucionarnim Preporodom kot dijakinji liceja Vera in Slava, izven dijaških vrst pa Mici in Ani Kessler ter Micin kasnejši mož Miha Čop, prof. Joža Berce je spadal med vodilne člane gibanja – kladivarje, Cankar in Župančič pa sta bila preporodovcem vzornika: pod pisateljevim vplivom so se zavzemali za slovensko jezikovno in kulturno individualnost, pesnik pa jim je z okvirnimi verzmi Kovaške dal bojno gesto.

Odnosu do Kesslerjevih, zlasti ljubezni do Mici, in srečevanjem z njimi v Ljubljani in na Bledu je Cankar posvetil predvsem krajši roman **Novo življenje**, ki je nastajal

Oton Zupančič: Travnik s senikom pod Osojnico

od februarja 1908 dalje in izšel proti koncu leta pri Slovenski matici. Zanimiva so mesta iz pisateljevih pisem, iz katerih sta razvidna njegovo tedanje občutje in namen pisanja romana. Adi Kristanovi je 14. februarja sporočil: »Mislim samo na tisto delo, ki jo (Mici) bom z njim za zmirom ovenčal.« 25. istega meseca Ani Kesslerjevi: »(Roman) pišem zdaj z vročo krvjo« in 28. februarja Mariji Reisnerjevi: »(Roman) pišem s srčno strastjo.«

Umetnik-»romar« Grivar se z ženo in otrokom priseli z Dunaja v Ljubljano in tu čaka dela in zaslužka. V IV. poglavju se sreča pri brezah v Tivoliju s svojo oboževanko izpred 17 let in ta ga popelje na svoje stanovanje na Rimski cesti, da bi ga seznanila s svojimi dekleti. Na stopnišču se srečata z gospejinim možem, rodoljubnim filistrom Pinterjem, ki odhaja od doma na kegljanje. Na stanovanju gospa Grivarju predstavi svoji doraščajoči hčerki Olgo in Mileno, postrežejo mu s čajem in rumom, on ob medli svetilki pripoveduje svoja doživetja, za soboto zvečer ga povabijo na jour fixe umetnikov. Ob koncu V. poglavja Grivarju usoda spet slepo naravna korak od bolne žene na Rimsko cesto, kjer se zaljubi v Mileno. VI. poglavje ponazarja umetniški večer pri Pinterjevih: Jerman prebere pesem o Murnu-kondorju, Lavrin pa zgodbo o sebičnem uživaču Vidu, ob koncu pogovora o zgodbi vstopi Vera. Le-ta v VII. poglavju igra na klavir, ob njenih melodijah Grivar spominsko sanjari o doživetju kresnega večera na Večni poti v Ljubljani, o družini mladih v vili v blejski Zaki, o pomenku v zvezdnati noči na verandi, o nočni vožnji s kočijo v okolico Bleda, nato pa, opojen od hrepenenja in pijače, vpricho vseh kleče izpove ljubezen do Milene in se osramoti. Medtem Grivarju doma žena hira in umira, upanje v novo življenje prenese na sina.

V romanu je marsikaj dokumentarno avtentično, spet drugo plod ustvarjalne domišljije. Tako Cankar ni bil nikdar zaljubljen v Marijo Kesslerjevo, Micino mater; retrospektiva v romanu je pisatelju potrebna, da z njo motivira povabilo na Rimsko cesto. V Pinterju je Cankar narodno zavednega Alojza Kesslerja karikiral, poleg tega sodnik tedaj ni živel skupaj z družino. Milena s svojimi 17 leti, rjavkastimi lasmi in črnimi

oči ter nežno zoženim spodnjim delom obraza docela ustreza Micinemu portretu, z Olgo avtor nakazuje njeno sestro Ani. Pesnik Jerman s temno bradico in srepo izprašujočimi očmi je zvest posnetek takratnega Župančiča. Z Vero, ki na umetniškem večeru igra klavir, je mišljena pianistka Dana Koblerjeva. Prvo Grivarjevo-Cankarjevo srečanje s Kesslerjevimi dekletimi na Rimski je opisano močno po resnici, tako so podani tudi prizori z Večne poti na kresni večer 1908 in nato z Bleda in iz Gorij v avgustu 1908, le da jih je treba pripisati Mici, ne Mariji, medtem ko je umetniški večer na ljubljanskem stanovanju prikazan fantazijsko hudó predelano. Tako je po vsej priliki plod pisateljve domišljije Grivarjeva trubadurska in javna izpoved ljubezni, nedvomno pa zgodba o sebičnem razuzdancu Vidu, objestnem lepotcu, ki se pred smrtjo zave, da je grbast; ta lik nenavadno spominja na Wildovega Dorigana Graya. Celotni roman s to zgodbo o npravstveno sprijenem in telesno nakaženem mladem človeku vred hoče biti pisateljve samoobtožba, ker se je čustveno navezal na Mici, pri tem pa odtegnil dunajski nevesti Štefki. To obtoževanje samega sebe pa je pretirano ostro, ker Cankar Štefke, kolikor poznamo njegov odnos do nje, nikdar ni imel tako resnično in idealno rad, da bi se mogel in moral nanjo za vse življenje vezati.

V istem 1908. letu pa je Cankar v ljubezni do Mici zasnoval še kar pet pesmi, čeprav se sicer v verzih že dolgo časa ni več izražal. Zdi se, da je bilo novo čustvo tako silno in subtilno, da je terjalo obliko lirske pesmi. Zanimivo je, da so kar tri med pesmimi soneti, se pravi tradicionalno dragocena forma za osebno izpoved. V februarju je nastal **Sonet** (LZ 1908): Cankar je dolga leta preživel v tujini in osamljenosti, ko je nenadoma ona kot luč in povračilo za trpljenje stopila v njegovo življenje, toda boji se, da je to poslednja luč in tolažba pred koncem. V istem mesecu je zasnoval tudi **Bolnika** (LZ 1908): Fant je v sanjah ugledal čudežno rožo in vse življenje

romal za njo, dokler ni slep in betežen spoznal, da je hrepenenje samó bleščeča prevara. To pesem je Cankar kasneje predelano vključil v dramo Lepa Vida. Poleti 1908 je kot dodatek k zbirki socialne proze Za križem nastal sonet **Epilog in posvečenje**: Pisatelj te »povesti o trpljenju« imenoma posveča Mici. Tudi sam je trpljenje doživljal tako intenzivno, da ni vedel, kam ga bo pripeljala, toda zdaj se ga ne boji, ker je prepričan, da bo poplačano v religioznem smislu. Prav tako poleti je nastal trpko humoristični sonet **Resignacija**; avtor ga je poslal v objavo LZ, a je obležal v uredništvu: Iz njenih oči je zvedel, da je vse končano. Bolj kot bolečino občuti to kot blamažo. A se kljub temu ne bo grizel, temveč mirno vdal. Nazadnje je jeseni 1908 nastal **Jesenski psalm**; Cankar ga je poslal LZ, pa ga na njegovo željo niso objavili. V pesmi gre za troje tém: za religiozno vzvišeno pisateljevo ljubezen do Mici, za njeno hladnost in brezbriznost do njega in za vprašanje, zakaj ga je Bog tako kaznoval in obsodil na nadaljnje popotništvo.

V dramskem odlomku in osnutku **Hamlet iz cukrarne** iz konca 1908 – tekst tematično pomeni prehod od romana Novo življenje k drami Lepa Vida – bohem Vehovec zavre Francko, ki z njim vred pripada svetu cukrarne in žalosti, in zahrepeni po Tili, ki je »iz svetlejših krajev«. Vehovec je kakor Shakespearov Hamlet neodločen, omahuje med Francko–Štefko in Tilo–Mici; da moramo v Tili gledati Mici, imamo še dodatne razloge: Cankar je Mici na rokapis fragmenta v profilu skiciral, v besedilu je prvotno omenil Rimsko cesto, na hrbtno stran nekaterih listov pa je zapisal nekaj pesmi o svojih čustvih ob Mici. Iz teh pesmi je odbral emocionalno kontrastno štirivrstničnico in jo 4. maja 1909 z Dunaja brez podpisa poslal Mici:

Tam doli je morda že pomlad,
tam doli je mladost! –
Kaj je spomin samotnemu? Jad.
Pomlad je starcu bridkost.

Od kasneje nastalih Cankarjevih del sta na Bled deloma lokalizirani drama **Lepa Vida** (1912) in »ljubezenska pravljica« Milan in Milena (1913), prva v drugem dejanju, druga v razpletu, toda na Mici je pisatelj utegnil misliti edino v drami. V njej gre, podobno kakor v Hamletu iz cukrarne, za dva psihično in socialno nasprotna si svetova: za svet cukrarniške revščine, mraku in hrepenenja ter za svet blejske udobnosti, sonca in vedrine. Ta drugi svet v drami sestavljajo Dolinar, »mlad posestnik«, Milena in zdravnik; z Mileno je Cankar morda mislil na Mici Kessler, z zdravnikom pa na Alojza Kraigherja, pri katerem je dramo pisal. Zdaj se je znova vrnil v svet cukrarne in popotništva, blejska epizoda z upanjem na topel dom je bila dokončno za njim.

Na Bled in okolico je vezanih tudi več javnosti znanih Župančičevih pesmi. V svobodnem verzu zapeta **Na Bledu** (LZ 1911) ritmično ponazarja vožnjo z romarsko ladjo po jezeru in pozvanjanje zvona željá na otoku. Kakor zvon željá sporoča razne socialne stiske preprostih romarjev, tako hoče Župančičeva pesem posredovati nacionalne težnje svojega naroda. Kakor okrog Marije, zavečnice otoške cerkve, se namreč tudi okrog pesnika »gnete usoda« njegovih rojakov. – Kot prejšnja je morala poleti 1911 nastati tudi trokična, v razmišljajočih jambih zasnovana pesem **Jezero** (LZ 1912). Pesnik zre s Kesslerjeve vile proti jezeru, otoku in goram, ob njem je njegova izvoljenka Ani. Jezero zrcali vse ure dneva od jutra do noči, odseva tudi vse stvari v naravi, stalne in bežeče. V to skrivnostno ubranost narave sta vpletla poet in dekle še sebe. – Iz poletja 1913 datira bolj svobodno obdelana in metaforično bolj slikovita, a v svoji meditativnosti prav tako jambsko raznihana pesem **Tih, tih je kraj**... (Literarna pratika 1914). Tudi lirski položaj je soroden prejšnji pesmi: umetnik in izvoljenka zreta v mesečni noči z verande na jezero in razmišljata o veselju. V njem ugotavljata harmonijo delov, igrivost gibanja in ravnovesje sil, pri tem pa vse stvari v naravi nastopajo žive in poseobljene.

Izpovedno in izrazno posebno zanimiva je pesem **Vihar**, nastala prav tedaj in objavljena prav tam kakor prejšnja. S pravo pravcato simfonijo ekspresivnih soglasnikov in samoglasnikov, daktilskih, trohejskih in anapestnih ritmov ter zaporednih, prestopnih in drugačnih rim Župančič slika poletno hudo uro. Ta se je razdivjala nad Bledom in zajela valove na jezeru, oblake na nebu, drevesa v hribu in race v ločju. Tudi plat zvona (pesnik je uporabil belokranjsko ljudsko rečenico »na oblak zvoni«) je ni mogel zaustaviti, z grmenjem in bliski se je razbesnela v vsem kozmičnem prostoru. Razpoložensko jedro pesmi je v njenih simboličnih vzporednicah: Z verande vile hudo uro prestrašena spremlja, držeč se za roke, družčina moških in deklet. Vendarle v družini navzočega pesnika sprva pomirjata pogled na spokojnega samotnega belega laboda in kot rože sladki vonj zaročenkinih las ob sebi – kljubujoča umetniška samozavest in opojna ljubezenska sreča. Ko pa se kot »prečudni svat« v tej hudi uri spodaj na cesti prikaže in spet zgine s svojim plaščem v vetru »deseti brat« – njegov slovstveni tovariš Ivan Cankar, ki je kakor on pri Kesslerjevih iskal toplega doma, a ostal večni popotnik, romar, brezdomec, se pesnikova ljubezenska sreča skali, njeni bujni lasje mu zadehte po grenkem pelinu. – Sorodno impresijo in občutje podaja tudi pesem **Slap** (Sn 1914), nastala 29. novembra 1913, dobra dva meseca po Župančičevi poroki s 13 let mlajšo Ani Kessler. Pesnik je bil čez dan z »mlado nevestico« na izletu pri Peričniku v Vratih, veličastni pojav in muzika slapú sta oba prevzela. In ko je v poletni noči spet počivala ob možu v vili v Zaki, nikakor ni mogla pozabiti Peričnikove samote, Župančiču pa so prišli v spomin umrli »bratje in sestre« (po prvotni varianti samo »bratje«) – tovariša iz moderne Kette in Murn. Župančičeva lirika, porojena v Zaki na Bledu v zadnjih letih pred prvo vojno (1911 do 1913), razodeva torej določene skupne poteze in obenem določen razvojni lok. Začenja se z avtorjevo skrbjo za usodo domovine (Na Bledu), nadaljuje s panteističnim doživljanjem narave, ki je vedro in ubrano, (Jezero, Tih, tih je kraj...) in končuje z vznemirjenim doživljanjem kozmosa (Vihar, Slap). V vseh pesmih razen v prvi ima poleg avtorjevega obožavajočega razmerja do narave viden delež tudi njegova mlada ljubezenska sreča. Pri zadnjih dveh pa to ljubezensko srečo vznemiri misel ali spomin na tovariše iz moderne, ki so bili bodisi zanjo prikrajšani (Cankar) ali pa so morali že mladi umreti (Kette, Murn). Tako ima Župančičeva blejska lirika svojo doživljajsko pristnost in težo – oboje našemu pesniku nekateri radi odrekajo – poleg tega pa razodeva vrhunsko slogovno in ritmično, artistično moč. Razen prve je avtor vse pesmi uvrstil v tedaj nastajajočo zbirko V zarje Vidove (1920) in ji zlasti s svojim kozmičnim panteizmom dajejo značilen tematsko-idejni pečat.

Poleg označenih leposlovnih del, ki sta jih Cankar in Župančič objavila, je za naš naslov po svoje zanimivo pričevanje spominska knjiga iz Kesslerjeve vile na Bledu. Njen format je 22 × 34 cm, platnice so iz rjavega usnja, obreza je pozlačena, knjiga obsega kakih 50 listov, okoli 10 pa jih je iztrganih.

Ivana Cankarja so Kesslerjeve povabile na Bled najbrž kmalu za tem, ko jih je prvič obiskal v Ljubljani na Rimski cesti. Leta 1908 se je v poletnih mesecih mudil pri njih na Bledu vsaj štirikrat, večinoma po nekaj dni. Pri enem izmed teh obiskov je vpisal v spominsko knjigo pesem, ki jo je med okupacijo neznani heróstrát iztrgal, a so jo na srečo že prej, 1921. leta objavili v Cankarjevem zborniku. Iz pesmi je kljub šaljivemu tonu in zaupljivemu zaključku razvidno, da se je pisatelj počutil nemirnega in nesrečnega »romarja« ter si želel toplega in varnega doma:

Zdaj je pomlad, pa pride jesen
in pride zima,
in Bog se usmili romarja,
ki suknje nima.

Zdaj je še dan, pa pride večer
in sonce zajde,
in Bog se usmili romarja,
ki doma ne najde.

Zdaj je še jasno, pa pride vihar
in planejo strele,
in Bog se usmili romarja,
ki nima marele!

Pa kaj nam zima in noč in vihar
in ploha z neba –
če je v srcu pomlad in sonce in dan,
nam nič ni treba.

Ivan Cankar

Kaj bi drugega na Bledu napisal?

V marcu 1909 se v pismu Mariji Kesslerjevi zaklinja, da jih bo obiskal na Bledu, ker potrebuje njihove bližine: »Srečo imam: kadar se mi vsa laž življenja zastudi, pomislim na Vas, Vaš dom in Vaše goste in takoj mi je v srcu prijetno.«

Tudi potem, ko je dokončno zgubil upanje, da bi ga Mici vzljubila in da bi pri Kesslerjevih našel svoj drugi dom, se je še oglašal pri njih. Tako je prišel na Bled 14. maja 1914, skupaj z Mileno Rohrmann; v spominsko knjigo v Zaki je nekam vedro zapisal: »Hudiča, kako je lepo na svetul Ivan Cankar.« Tej ugotovitvi pa je avtokritično dodal: »In lahko bi še vse lepše bilo, če bi človek ne bil taka kla-a-ada. Taisti.«

Po sporočilu Vere Albrehtove se je nekoč med prvo vojno v Zaki nenadoma pojavil na božični večer – kot brezdomec je prišel iskat praznične topline. Ko je poleti 1918 spet bival na Bledu, in sicer v Flegariji, je pogosto šel na sprehod v Zako. Tedaj ga najdemo 20. avgusta zadnjič, spet hkrati z Rohrmannovo, vpisanega v spominsko knjigo. Bilo je le še nekaj mesecev pred njegovo prezgodnjo smrtjo.

V nasprotju s Cankarjevimi so Župančičevi verzi v knjigi skoraj vseskozi optimistični, v njih se spreletavajo žuželke pod Osojnico, pesnikovi podpisi so obdani s podpisi družine in sorodstva. Srečo izraža že njegov prvi vpis: »Saj ne verjamem, da je bilo res! Oton Župančič. – do 17. 6. 1911.« Sredi toplega poletja v avgustu tega leta, ko so po tratah okrog Kesslerjeve vile šumele čebele, je nastala tale nekoliko poučno poantirana pesem:

Prostó ste letale
čebelice-sanje,
dovolj vam je sonca, cvetic –
brž, kar ste nabrale,
pospravite v panje:
za božič bo treba potic.

Nato najdemo pesnika podpisanega spet v juniju 1912, skupaj s Francozom Algoudom, »zadovoljnim Kranjcem« Jožem Bercetom ter Slavo in Vero Kessler.

Ko so se v aprilu 1930 v vili na Bledu za 70-letnico Marije Kesslerjeve zbrale vse hčere z družinami, je bil pri slovesnosti navzoč tudi pesnik. Po njegovem nareku je hčerka-šolarica z okornimi črkami zapisala kratko voščilo, ki sloni na igrivi pri-merjavi med babico-nonico in pikapolonico:

Sedem pik ima pikapolonica,
sedem križev naša nonica.
Pikapolona, več pik ne dobiš –
nona, dočakaj deseti križ!

Nato srečamo pesnika v knjigi zgolj podpisanega v družbi širšega sorodstva ali ožje družine bodisi z imenom in priimkom, bodisi samo kot »Otona« v maju 1931 ter v maju in septembra 1932. Tretjič se je mudil na Bledu najbrž dlje časa, ker se je poslovil od njega z vpisom: »Zbogom za letos! S Hamletom v torbi. Oton.« Župančič je namreč v zatišju pod Osojnico tudi marsikaj imenitno poslovenil, med drugim Moliérovega Tartuffa, ki sodi med njegove najbolj mojstrske prevode.

Poleg tega je v tridesetih letih tudi rad risal, dve njegovi risbi z Bleda (največ jih je nastalo 1933 in 1934 v Koči vasi na Notranjskem), travnik s senikom v bližini vile in

cerkvico sv. Katarine nad Zasipom, objavljamo v naši reviji. Nekoč je pod pritiskom prošnjá, naj tudi v spominsko knjigo kaj nariše, upodobil Bled z otokom, pod risbo pa zapisal tele rahlo nejevoljne stihe, ki jih je nekdo med okupacijo z risbo vred iztrgal iz knjige:

»Napiši kaj, nariši!«
To se mi čudno sliši.
Zatorej za spomin
ta zamazek naj pustim.

Če pesnika niso preveč nadlegovali z obiski, da se je mogel sredi gorenjske narave v resnici odpočiti od dela pri gledališču in od javnih polemik, se je nerad ločil od Zake. Ko se je v septembru 1934 s svojci poslavljaj, je spet zapisal: »Zbogom za letos.« Znova ga najdemo v knjigi sredi sorodstva podpisane, ko so v aprilu 1935 praznovali nonina 75-letnico. Ko so se Župančičevi v septembru tistega leta poslavljali od Bleda, se je pesnik samo podpisal, hčerka pa je v knjigi naročala: »Skrbite za lastovko!« Gotovo se je njeno otroško srce navezalo na eno izmed ptic iz hišne okolice, ki udomačene tako radi sedajo na verande in kar iz roke zobljejo človeku. Zadnjič beremo v spominski knjigi pesnikovo ime in verze ob taščini 78-letnici. Ker je tedaj že tudi sam prekoračil 60. leto starosti, je njegova prigodnica nekoliko elegična:

Za nama dosti je postaj,
pred nama ne več bogvekaj;
le zložno, le počasi, nona,
živajva sonce do zatona!

Za osemindesetletni rojstni dan dne 24. aprila – (Sveti Jurij!) 1938. – Oton. Čez dobro leto dni Marije Kesslerjeve ni bilo več med živimi.

V Kesslerjevo družino se je od literatov priženil tudi Fran Albreht; bil pa je pomembnejši kot urednik, kritik in prevajalec kakor kot pesnik. V spominski knjigi naletimo na štiri njegove pesmi, med njimi je še najboljša prva, slavonspev domu pod Osojnico iz 1925:

V zlati sončni samoti ležiš,
v sinjem molku smrek,
v zeleni tišini trat –
zbogom, Dom pod Osojnico!

Prišel sem vate bled siromak,
nazaj odhajam sonca bogat –
hvala ti, Dom pod Osojnico!

Iz zbirke Popevčice za domačo rabo prepisal Albreht Fran.

Druge tri njegove pesmi so nastale ob jubilejih Marije Kesslerjeve 1929, 1930 in 1935, zadnji dve sta na skupni slovesnosti sorodstva deklamirala vnuka. Vse povečujejo babico kot ustanoviteljico počitniškega doma v Zaki in kot mater štirih hčera izobraženek ter poudarjajo njeno vitalnost kljub letom.

Iz Kesslerjeve družine se je ukvarjala z leposlovjem, in sicer največ z mladinsko poezijo in prozo, Vera, poročena Albrehtova. V spominsko knjigo je maja 1937. leta vpisala šaljivo štirivrstičnico v ljubljanskem žargonu o delih, ki jih je opravila pri hiši:

Pet tednov sem hišo štrihala,
sem grabne, steze glihala,
zdaj – ko je vse enkrat v redu,
moram reči – adijo Bledu!

Pripisa: Ampak – kmalu na svidenje! Vera. – Na reviziji 15. VI. 37. Vera.

Zlasti odkar je ovdovela, je morala Marija Kesslerjeva iz gospodarsko finančnih razlogov v svojo vilo sprejemati razne tuje goste, predvsem Nemce, a tudi Jugoslovane

in druge; vsi so v knjigi izražali navdušenje nad lepo pokrajino in hvalili ljubeznivo gospodinjjo. Poleg tega so seveda bolj ali manj redno hodile na Bled na poletni oddih družine vseh štirih hčera: Micina – Čopovi, Anina – Zupančičevi, Verina – Albrehtovi, Slavina – Schwarzovi ozir. Šremsovi. Na Bledu se je sorodstvo zbiralo tudi ob raznih slovesnostih: ob babičinih jubilejih, ob Verini poroki itn. Zanimiv je v knjigi podpis kasnejšega Micinega moža: navdušeni srbsko-črnogorski prostovoljec v balkanskih vojnah se je 1913 podpisal kot »Mihajlo« Čop. (Čop in Cankar sta se zaradi svojega jugoslovanstva 1914 znašla skupaj v zaporih ljubljanskega gradu. Mici se je s Čopom poročila kot učiteljica na Jesenicah po Cankarjevi smrti 1919.) Vila pod Osojnico je gostoljubno sprejemala na obisk tudi gospodaričine sorodnike

Hinko Smrekar: Umetnik se z milijoni vrača iz Amerike

Trenze, Hause in Kesslerje, časovno med prvimi prijateljice gospodaričinih hčera, npr. Dano Kobler in Melitto Levec, pozneje sošolce Župančičevih sinov, ki so v bližini vile nekajkrat taborili, pesnikove prijatelje dr. Grobelnikove iz Ribnice in uglednejše blejske domačine.

V Zaki so se od 1907 do 1937 kot povabljeni oglašali profesorji in znanstveniki raznih strok: Milan Pajk, Janko Mlakar, Rajko Perušek in Joža Berce kot učitelji na liceju, Josip Reiser, Fran Levec, Janko Pretnar, Ivan Favai, Niko Zupanič, Alojz Zalakar, seizmolog Albin Belar, »samotar na Vrščeh pri Vintgarju«, Fran Kogoj, Anton Debeljak, Milko Kos, Janko Lavrin in Alfred Šerko. Posebej je treba omeniti filologa in preporodovca Berceta, ki je bil učitelj Kesslerjevim dekletom ter prijatelj Cankarju in Župančiču; Cankar mu je po prezgodnji smrti 1914 posvetil črtico *To so pa rožel (Podobe iz sanj)*, Župančič pa pesem *Joži Bercetu v spomin (V zarje Vidove)*.

Še večji je v vpisni knjigi delež raznih umetnikov. Najprej naj kot njihovega prijatelja navedemo fotografa in zbiratelja Frana Vesela, brata slikarja Ferda. Med likovniki so gostoljubno Kesslerjevo vilo v času od 1908 do 1919 obiskali hrvaški slikar Marko Rašica, slikarka Ivana Kobilica, arhitekt Ivan Vurnik, slikar Matej Strnen, karikaturist Hinko Smrekar in slikar Veno Pilon. Rašica, ki je slogovno pripadal secesiji, je v spominsko knjigo čez vso stran narisal najbrž avtoportret. Smrekar se je 1911. leta upodobil, kako se, z milijoni obložen, samozavestno vrača iz Amerike; Amerike seveda v resnici ni nikdar videl, milijone še manj (reprodukcijo karikature prinašamo v naši reviji). Kobilčeva je dvajsetih letih v olju portretirala Otona Župančiča, njegovo ženo Ani in Mici Čopovo; Micin portret je danes last Narodne galerije, prva dva sta ohranjena v pesnikovi zapuščini.

Izmed glasbenikov sta vilo pod Osojnico 1909 obiskala Anton Trost, »konservatorist iz Ljubljane«, in Dana Kobler, isto leto še Župančičev prijatelj skladatelj Anton Lajovic. Po nekaj taktov melodije sta ob svojem podpisu v spominsko knjigo zabeležila zborovodja France Marolt 1928, »v spomin na Requiemov krst na Bledu«, in komponist Janko Ravnik 1930. – Tudi nekaj gledaliških delavcev se je mudilo v Zaki: 1911 češki dramatik Jaroslav Hilbert – dež. gledališče v Ljubljani je tisto leto uprizorilo njegovo *Krivo*, Župančič je o delu in uprizoritvi napisal oceno – 1914 ljudski dramatik in režiser Jaka Špicar, med vojnoma pa trije igralci, najprej Valo Bratina in Berta Bukšek in nato Emil Kralj.

Predvsem pa so v spominski knjigi Kesslerjeve vile številni in zanimivi vpisi besednih umetnikov. Med prvimi obiskovalci moramo navesti Cankarjevega prijatelja, dramatika in politika-socialista Elbina Kristana, ki se je z ženo Ado tam oglašal 1907., 1908. in 1911. leta, drugič za dlje časa, kakor je zapisal: »Etbin Kristan privandral iz Ljubljane sredi avgusta 1908, potepal se tukaj do septembra in se 3. t. m. skidal odtod.« Župančičev prijatelj pesnik Cvetko Golar se je zgolj podpisal v knjigo 1911. leta, medtem ko je francoski književnik Algoud o binkoštih 1912 zabeležil tehtno misel, da je razumneje prepustiti se naravnim lepotam, kakor pisariti o njih: »Etaler des épithètes creuses au lieu de se laisser pénétrer de beauté, quelle platitudo!« Leta 1919 sta bila zaporedoma na Bledu pesnika Igo Gruden in Pavel Golia, oba duhovna dediča moderne. Čez dobrih deset let, 1930, je vilo obiskal Juš Kozak z ženo Vlasto; pisatelj je spadal med tiste, ki v Zaki vidijo najbolj naravni in najlepši del tega našega letovišča: »Danes najlepši Bled iz prekrasne Zake. Vsaj zame!« – Ko je 1932 prišel v staro domovino ameriški pisatelj slovenskega rodu Louis Adamič z ženo Stello, je bil povabljen tudi na Bled. V šaljivem tonu in jezikovni mešanici je izrazil zadovoljstvo nad lepim krajem, prijetnimi ljudmi, dobro jedajo in cvičkom ter nad življenjem samim: »Here in a beautiful place, with beautiful people – gospa Kesler, g. + gospa Zupanič, and g. + gospa Albrecht – eating fine food and drinking cviček, happy to be alive.« V zvezi s tem Adamičevim obiskom domovine je nastal Župančičev esej *Adamič in slovenstvo*, v njem je pesnik razvil nekoliko samosvoje pojmovanje slovenstva in tako zlasti med kulturnimi delavci vznemiril duhove. – Naslednje leto srečamo v Kesslerjevi vili pisatelj Ferda Kozaka z ženo Nado; za nevihtno nočjo je

doživel jasno jutro: »Eno lepo jutro – eno črno noč!« Leta 1935 se je v vili maja meseca oglasil pesnik dr. Alojz Gradnik; očitno zaprosen, naj vpiše v knjigo kako pesem, se je rešil z dvostišjem, v katerem toži o težavah z očmi:

Kaj naj pišem? Slab je vid,
saj sem skoro invalid.

Ob koncu poletja pa je prišla na Bled pesnica Lili Novy in se, čemerna in zagrenjena, pri nani v hipu prerodila:

Jezna sem in zakasnela
na jesenski Bled prispela,
huda, grehov polna, lačna,
od prestanih bojev mračna –
sem pri NONI – vse je bolje,
zopet židane sem volje!

Med zadnjimi se je pred nemško okupacijo Bleda v spominsko knjigo 1940. leta vpisal pisatelj dr. Ivo Šorli.

Nazadnje naj opozorimo, da je Kesslerjevo vilo obiskalo tudi več znamenitih planincev. Potopisca in humorista Janka Mlakarja in planinskega fotografa-umetnika Janka Ravnika smo že omenili v drugih zvezah. Marija Kesslerjeva je posebej povabila planinskega pisatelja svetovnega slovesa dr. Juliusa Kugyja, ki je v spominsko knjigo zapisal, da je v ljubezni hiši in rajskem kraju užival teden dni čudovitega počitka:

»Das Schönste auf der Wanderschaft – das ist die süsse Rast!« In diesem lieben, schönen Hause in paradiesischem Lande süsse Rast gehalten vom 20. zum 28. Mai 1936.

Po vsej verjetnosti se je s posredovanjem Miha in Mici Čop, ki sta živela na Jesenicah, Župančič na Bledu seznanil s plezalcem Jožem Čopom (njegovi podpisi so morali biti na iztrganih listih spominske knjige). Njemu je med okupacijo, ko se je Čop zatekel v Ljubljano, posvetil kar dve pesmi: duhovit besedni portret Joža nosi bujno glavo na ramenih (glej Zbrano delo IV, 61) ter najbolj občuteni in najgloblji slavospev gorskemu svetu v našem jeziku Na vrheh (pesem je bila objavljena v Lovšinovi knjigi V Triglavu in njegovi soseščini ter v zbirki Zimzelen pod snegom).

Marija Kesslerjeva je znala svojim gostom počitniški dom napraviti prijeten in udoben. Polagoma ga je opremila s podobami na steklo, cinastimi krožniki, porcelanom vseh vrst, deloma s stilnim pohištvo, z zajetno in toplo kmečko pečjo itn. Znamenitost vile je tudi bila, kakor smo videli, spominska knjiga z vpisi, verzi in risbami pomembnih ljudi. Posebno mikavna pa je bila zaradi svoje lege v najbolj naravnem in odmaknjenem delu Bleda hiša sama na sebi. Tako je med okupacijo, poleg drugih v tem letovišču, postala tarča Reichskommissarja für die Festigung deutschen Volkstums (za utrjevanje nemštva). Uslužbenec tega urada domačin Franc Anderle je prav na konec spominske knjige vpisal tele stavke, ki izražajo porogljivost, morda pa tudi nekaj sramu: »V oktobru 1941, kot nezaželen gost, Reichskommissarju f. d. F. d. V. prišel hišo prevzemat. – 2. XI. 1942 prišel stanovanje oddajat in inventar prevzemat. – Oprostite, najbrž še na svidenje!«

Morda se je 2. novembra 1942, ko je prišel Anderle »inventar prevzemat«, zgodilo tisto, o čemer po kasneje sprejetih informacijah poroča Vera Albrehtova: »Med zadnjo vojno je neki Rittmeister Glantschnigg (beri Klančnik, op. pisca članka) odpeljal vse z muko zbrane antične (mišljeni so antikvarni, op. p. čl.) predmete v svojo vilo ob Vrbskem jezeru.« »Stanovanje oddajal« pa je Anderle v Kesslerjevi vili po mnenju nekaterih domačinov z Mlinega menda samo Slovencem, ki da so tudi odnašali opremo iz hiše. Drugi Blejci pa menijo, da so v vili živeli razni Nemci in oskrbniki; tisti, ki so tam kradli, najbrž domačini, so predmete skrivali v bližnjem seniku in jih nato odnašali domov. Za svoje vdinjanje Nemcem je Anderle doživel tudi primeren konec: 19. marca 1943 so partizani z Mežaklje pripravili v Grabčah pri

Gorjah zasedo, zajeli nemški avto, ki je pripeljal z Bleda, in v njem ubili Anderleta. Ko je Župančič v avgustu 1944 zvedel, da so vilo na Bledu docela izropali, je zasnoval pesem **Kar je kovina** (objavil jo je v Zimzelenu). V njej pravi, da v času okupacije, ko materialne dobrine zgublajo svojo vrednost, ne bo tožil za hišo in njeno opremo:

Kar nam zasul od severa je plaz,
gozd, travnik z vrtom, hiša s pohišnino
in marsiktero drago v njej starino,
solzá ni vredno, ne na čelu ráz.

Skrbi ga le usoda njegovih in ženinih otrok, z lirično metaforo jih imenuje »milo cvetje najinih teles« – dva sta bila tedaj v zaparih, eden v partizanih – njih trpljenje in morebitna smrt. Kljub temu pa po Prešernovo blagruje vsakega mladega človeka, ki življenje v sužnosti zamenja s smrtjo za svobodo.

Spremljali smo del zgodovine slovenske moderne ob družini Kessler, njenih dekletih in bivališčih v Ljubljani in zlasti na Bledu. Bili smo priče Cankarjevemu velikemu ljubezenskemu upanju in bolečini pa Župančičevi družinski sreči in panteističnemu doživljanju narave. Videli smo, kako so se pri Kesslerjevih živahno zbirali tudi drugi slovenski ustvarjalci in, končno, kako so si hišo na Bledu med okupacijo prilastili Nemci. Članek hoče biti droben, a ne nepomemben prispevek k poznavanju naše moderne. Obenem je bil napisan v počastitev stoletnice Cankarjevega rojstva.

Literatura: Memoarske zgodbe Vere Albrehtove Nekoč pod Gorjanci, Mladinska knjiga 1960. – Članki iste avtorice: Nekaj mladostnih spominov na Ivana Cankarja, Pionir 1948/49, 104; V časih slovenske moderne, Knjiga 55, 222; Iz prvih spominov na Ivana Cankarja, Pionirski list 1961/62, št. 20; Še o preporodovskem gibanju, Naši razgledi, 23. sept. 1967; Spomini na Cankarja, NR 21. dec. 1968; O »toplih gredah«, NR 19. sept. 1969. – Izvestja mestnega deklškega liceja v Ljubljani in maturitetne vpisnice drž. ženskega učiteljišča v Lj. – Seznam preporodovcev 1912–1914 (sestavil Evgen Lovšin) v knjigi Preporodovci proti Avstriji, Borec 1970. – Uvodi in opombe Izidorja Cankarja v Zbranih spisih, Borisa Merharja v Izbranih delih ter Franceta Bernika, Dušana Moravca in Jožeta Munde v Zbranem delu Ivana Cankarja. Med Mundovimi opombami (ZD XIX, 514) je posebej zanimivo pismo Mici Čopove Lojzu Kraigherju z dne 20. maja 1954. – Spominska knjiga Kesslerjevih z Bleda, zdaj last arh. Marka Župančiča, ki jo je avtorju članka ljubeznivo dal v uporabo. – Pismeni podatki nekaterih blejskih rojakov, zlasti Ivana Jana 24. III. 1976, Julke Poklukar 19. IV. 1976 in Dragice Repé 9. V. 1976.

LETO 1975 V STENAH

TINE MIHELIC

Leto 1975 v stenah je minilo v znamenju dosežka, ki je slovenskim alpinistom po 49 letih spet priboril mesto med svetovno alpinistično elito. Po 6. septembru 1926, ko sta Mira Marko Debelakova in Stane Tomišek priplezala na vrh Špika po Direktni smeri, so slovenski plezalci sestopili z alpinističnega »vrha« in nato dolga desetletja zaman skušali uloviti vedno više uhajajočo »špico«. Točno 49 let in mesec dni kasneje so jo naposled le ujeli. Do nje pa je bila dolga in naporna pot (tako v dobesednem kot v prenesenem pomenu), saj ji je bilo treba slediti iz domačega Martuljka vse do vrha daljnega himalajskega orjaka Makaluja.

No, zdaj smo torej spet na vrhu. Ta vrh pa se slej ko prej nezadržno pne vse više. Treba bo dosti naporov, da ne bomo spet zdrsnili z njega. Obenem pa se ta vrh vedno bolj razroščá v zobat greben, poln enako visokih rogļjev. Mi smo zaenkrat sedli le na enega od njih – himalajskega. Lepo pa bi bilo, če bi se vzpeli še na katerega. Zlasti tale najbližji – alpski – se nas brani na vse pretege, pa naj ga še tako naskakujemo. Glej na šmenta, pa ni nemara res od vseh najteže dostopen?

Sicer pa je treba priznati, da se slovenska alpinistična dejavnost nezadržno širi. Pričakovati je, da bo iz te širine prišlo do vedno boljših dosežkov. V teje kroniki se pojavlja množica novih imen, med njimi mnoga iz predelov, kjer še pred kratkim nihče ni pomislil na plezanje po stenah. Morda bo pa iz tako široke baze le izšlo toliko potenciala, da bo mogoče osvojiti še katero vzpetino v prej omenjenem grebenu.

1. Zimska sezona

Kar zadeva število prvenstvenih vzponov, so bili v zimi 1974/75 znova potolčeni vsi rekordi. Tudi po kvaliteti dosežkov je bila ta sezona ena boljših. Snežne in vremenske razmere so šle plezalcem tokrat močno na roko, saj je skoraj ves čas koledarske zime vladalo lepo vreme. V času okrog novega leta pa je bilo celo obdobje, ko so v mnogih stenah spominjale na zimo le posamezne ledene sveče in sveda kratak dan. Iz množice prvenstvenih vzponov te sezone so zaradi kvalitete vidnejše ture v Triglavski steni, Jalovcu in Vrščacu, dosežek sezone pa je bil nedvomno zimski vzpon prek smeri Belač-Zupan v Šitah. Opravljene so bile tudi nekatere ponovitve, od katerih zasluži daleč največ pozornosti drugi zimski vzpon po Centralnem steburu v Rzeniku (Bešlin, Grošelj, 2., 3. 1. 1975). Značilnost zimske bere so številna imenitna grebenska prečenja, na delu pa so bili tudi ljubitelji strmih smukov, ki so zabeležili nekaj za naše razmere zelo drznih spustov, med njimi s Pihavca (Belak), z Jalovca in skozi grapo v severni steni Kočne (Jamnik, Zaplotnik) ter skozi Kačji jezik (Zaplotnik).

Zimske prvenstvene:

Debeljakova smer v Mali Rinki: Čanžek, Jošt, 21. 12. 1974;
 Blažej-Pšenica v Cmiru: Kunstelj, Oštrek, 21. 12. 1974;
 smer Gselman-Šter (z novo vstopno varianto) v Zvohu: Gselman, Šter, 21. 12. 1974;
 Lahova v Vežici: Klemenc, Kramar, Pollak, 21., 22. 12.;
 Dularjeva zajeda v Jalovcu: Andrejčič, Kalan, Rožič, Matijevec, 21.-23. 12.;
 Ceklinova v Vrščacu: Jeromen, Rajar, Rupar, Šlamberger, 21.-24. 12.;
 Peternelova v Triglavski steni: Bešlin, Erjavec, Suhač, 21.-25. 12.;
 Majska v Vratnem vrhu: Cuder, Mlekuž, 22. 12.;
 Direktna v J steni Mrzle gore (prv.: V, V+, 200 m): Knez, Vodišek, 22. 12.;
 Dolgoletna v Brani: Šikonja, Vrankar, 23. 12.;
 smer Klemenc-Pollak v Štruci: Jerman, Škofic, 23., 24. 12.;
 SZ raz Koroške Babe: Bele, Dolenc, Šegregur, 28., 29. 12.;
 Z steber Tosca: F., J. Arh, L. Budkovič, J. Mihelič, 29. 12.;
 grebensko prečenje Lopa-Ribežni-Rombon: Cuder, Fon, D., B. Mlekuž, Šter, 29., 30. 12.;
 grebensko prečenje Macesnovec-Dimniki-Luknja peč-Rjavina: Manfreda: 29., 30. 12.;
 Nova smer v Tolminskem Migovcu: Durjava, Marka, G., D. Mlekuž (IV+, 200 m), 1. 1. 1975;
 J steber Turske gore: Knez, Palir, 1. 1.,
 Nova smer v S steni Velikega vrha (Košuta, V): Bergant, Dolinarjeva, 2. 1.;
 grebensko prečenje Kukova špica-Oltar-Ponca-Špik-Rigljica: Belak, 2.-5. 1.;
 Z stena Male Tičarice: F. Arh, Budkovič, J. Mihelič, Žmitek, 3. 1.;
 grebensko prečenje Košuta-Begunjščica-Stol-Kepa: Bence, 3. 1.;
 smer Geršak-Grčar v Vežici: brata Sušteršič, 4. 1.;
 Dimnikarska v Brani: Jerman, Klemenc, Pollak, 4. 1.;
 JZ raz Mangrta: Durjava, D. Mlekuž, 4. 1.;
 SZ stena Zvoha: Korenčan, Žbontar, 4. 1.;
 grebensko prečenje vrhov Loške stene: Cedilnik, Grošelj, Krivic, 4., 5. 1.;
 grebensko prečenje Koroška Baba-Križ-Kranjska Rinka-Skuta-Grintovec-Kočna: Ručigaj, Šegregur, 4.-6. 1.;
 Kukovčeva v JV steni Planjave: Sušteršič, Vrankar, 11. 1.;
 Diagonalna v J steni Planjave: Metljak, Trop, 11. 1.;
 nova smer v JV steni Kokske Kočne (»Kanoreh«, III, IV, 500 m): Bele, M. Štremfelj, 11. 1.;
 nova smer v V steni Luknje peči (II, V): J. Arh, Budkovič, J., T. Mihelič, Rupar, 11., 12. 1.;
 Hunikina v Vežici: Klemenc, Pollak, 12. 1.;
 Beli raz v Dedcu: Palir, F. Zupanc, 12. 1.;
 V grapa Mrzle gore: Nadu, Mesarec, 12. 1.;
 V steber Batognice: Kapitan, Marinčičeva, Rakušček, 12. 1.;
 Debeljakova varianta Igljice v Mali Rinki: Knez, Vodišek, 8. 2.;
 Kalteneggerjeva v Razorju: Bešlin, Grošelj, 8. 2.;
 nova smer v S steni Kočne: Gselman, Šturm, 1. 3.;
 smer Rupar-Šteblaj v Zeleniških špicah: Klemenc, Pollak, 1. 3.;
 Zupan-Belač v Šitah: Bence, Bergant, Frantar, 1.-3. 3.;
 V raz Debele peči: Graselli, Švegelj, 2., 3. 3.

2. Poletna sezona

Poletna sezona 1975 v domačih gorah spada med najbolj skromne. Čutili je, da večina plezalcev šteje domače ture le za trening za večje dosežke v Centralnih Alpah in na odpravah. Zanimivo je, da je število letnih prvenstvenih vzponov znatno nižje od zimskih, slednji pa močno prekašajo poletne dosežke tudi po kvaliteti. Treba pa je priznati, da je s kvalitativnimi prvenstvenimi vzponi v naših gorah zares že stiska. Poleg tega je poletni 1975 plezalcem bolj kot običajno nagajalo tudi vreme.

Prvenstveni vzponi:

Mežiška smer v Peci (350 m, V, VI): M. Golob, Kraševac, maja;
nova smer v SZ steni Zvoha (III, IV, 300 m): Gselman, Koren, maja;
nova smer v J steni Mrzle gore (III): Vodišek, Jošt, 10. 5.;
varianta Iglčićeve v Mali Rinki (V): Vodišek, Jošt, 11. 5.;
Mengeška v J steni Planjave (IV, V+, 300 m): M. Šušteršič, Vrankar, 6. 6.;
Beli steber v V steni Rjavčkega vrha (V, 250 m): Čanžek, Palir, 7. 6.;
Domžalska smer v JV steni Planjave (IV, V, 350 m): Igljič, Veselko, 7. 6.;
nova smer v S steni Velikega vrha (Košuta, IV, 300 m): Z. Perko, Zupančič, 8. 6.;
Klubska smer v JV steni Planjave (IV, VI-): Igljič, Veselko, 15. 6.;
nova smer v J steni Batognice (II, V, 200 m): Kapitan, Rakušček, 29. 6.;
nova smer v Z steni Velikega Ozebnika (IV, 400 m): Močnik, Poljanšek, 30. 6.;
nova smer v Z steni Brane (IV, V+, A 2, 750 m): Škarja, Humar, 27. 7.;
Ledena varianta Kašutove smeri v S steni Grintovca (IV, V+): Ekarjeva, Gaberšček, Krničar, Mikec, julija;
Mengeška smer v Vrščih (V+): M. Šušteršič, Vrankar, 3. 8.;
nova smer v S steni Kompatete (V+, A 2, 350 m): Jerman, Škofic, 16. 8.;
Direktna smer v S steni Turske gore (V, VI-, 350 m): Čanžek, Črepinšek, Plaustainer, 17. 8.;
Tretji steber v S steni Travnika (»Medvoška smer, V, VI): Kalan, Matijevac, 17. 8.;
Spominska smer dr. Gorazda Zavrnik v S steni Dolške skrbine (VI, A 3, 300 m): Ciperle, Kern, 18. 9.;
Tamovska v Škarjah (III, IV, 150 m): Cverlin, Podrepšek, 23. 8.;
JZ raz Hribarice (III, V, 200 m): Budkovič, Zmitek, 17. 9.;
Direktna v S steni vrha na Nizkem (Mišelj vrh, IV, V, 220 m): Budkovič, Zmitek, 17. 9.;
Haluzanova smer v V steni Storžiča (V): J., Z. Perko, Tomazin, 18. 9.;
Mamina smer v Mali Raduhi (V, V+): Mihev, Špiler, 20. 9.;
nova smer v Loški steni (IV, VI, A 3): Krivic, Tratnik, 20., 21. 9.;
Neimenovana v Veliki Raduhi (II, IV, 200 m): Janc, Mihev, 21. 9.;
Steber v Veliki Raduhi (IV, V, 300 m): Špiler, Vravnik, 21. 9.;
nova smer v V steni Brane (IV, V, A 1, 100 m): M., D. Kregar, Podbevšek, 20. 9.;
grapa v SZ steni Malega Špičja: Budkovič, B. Medja, septembra;
Češka smer v S steni Škofove kape (Kočna, IV, 400 m): J., L. Karničar, 3. 10.;
Smučarska smer v isti steni (V, 250 m): ista dva 22. 10.;
nova smer v J steni Batognice (III, IV, 400 m): Kutin, Rakušček, 26. 10.

Pomembnejše ponovitve:

smer mojstranskih veveric v Sfingi (Markič-Srečnik, Trop-Ulčar), smer Drašler-Kunaver v isti steni (Frantar-Grohar, Stucin-Ulčar), smer Helba s Čopovim stebrom v Triglavski steni (Frantar-Grohar), Libereška v Frdamanih polcah (brata Štremfelj), Leva smer v Šitah (Bence-M. Štremfelj, Andrejčič-Z. Perko), Gilbertijeva smer v Koritniškem Malem Mangrtu (Bence-Grohar).

3. Izvenalpska gorovja v Jugoslaviji

Tradicionalno prvomajsko srečanje jugoslovanskih plezalcev v Paklenici je bilo tudi tega leta nadvse množično obiskano. Ponovljene so bile skoraj vse pomembnejše smeri, nastali pa sta tudi dve novi: Popoldanska smer v Aniča Kuku (IV, V, 160 m, plezala Lončar in M. Perko) in Figova smer v Čuku (III, 150 m, Markič, M. Štremfelj). Najaktivnejši so bili tržiški plezalci, ki so opravili kar 105 vzponov in ponovili med drugim tudi Klin, Funkcijo, Jenjavo, Fanikino, Ljubljansko in Velebitaško smer ter Raz Klina.

Koroški alpinisti so znova obiskali Prokletije, tokrat v poletnem času. Kot glavni cilj so si izbrali grapo v Karanfilu, ki je bila leto poprej usodna za njihova tovariša. Novo smer, ki so jo imenovali Žleb spominov, sta preplezala Havle in Vravnik (III, IV, 700 m).

Čedalje pogosteje obiskujejo plezalci, zlasti mariborski, tudi Kuželjsko steno nad dolino Kolpe. Na dan republike sta tod preplezala novo – Centralno smer (III, VI, A 2, 120 m) Jeržabek in Škerbinek.

4. V tujih gorah

V Centralnih Alpah so bile leta 1975 dokaz ugodne razmere zlasti za plezanje v ledu. V primeri s prejšnjo sezono, ki je bila rekordna po kvantiteti, je bilo leta 1975 izvršenih znatno manj vzponov, vendar so v poprečju kvalitetnejši, nekateri med njimi pa celo vrhunski. Tako lahko ocenimo centralnoalpsko sezono 1975 kot zelo uspešno.

Prvi so okusili led člani AO Zelezničar, ki so v prvomajskih praznikih preplezali nekaj lepih lednih smeri v Presanelli. V Valiških Alpah sta velikopotezno Welzenbachovo smer v Lyskammu preplezala Kozlevčar in Zupet. Pomemben vzpon je bil opravljen tudi v Bernskih Alpah. Poljsko smer v SV steni Eigerja sta preplezala Drolfnik in Robnik. Nekaj klasičnih vzponov v Dauphineji so opravili alpinisti AAO, med njimi je najpomembnejši S ozebnik Les Bans (plezala Stritar in J. Zupanc).

Kot ponavadi je bilo največ vzponov opravljenih v skupini Mont Blanca. Ugodne razmere so tod zavladele nekoliko kasneje kot običajno, kar je marsikomu prekrizalo račune. Vzponov je zato znatno manj kot leto poprej, saj je bila v avgustu, ko je bilo mogoče vstopati v velike smeri, slovenska kolonija v »Chamu«² že močno razredčena. Najpomembnejši vzponi so bili opravljeni na južni strani Mont Blanca in v stenah Les Droites. Smeri Bonatti-Zapelli in Dufour-Frehel v Grand Pilier d'Angle spadata med najtežje ledne ture v Mont Blancu. Zaradi velikih objektivnih nevarnosti imata malo ponovitev. Prvo sta preplezala Ažman (Kamnik) in Kramar, drugo pa Andrejčič in Matijevc. Celotni greben Peuterey – ena izmed najbolj velikopoteznih tur v Alpah sploh – je prav do lani čakal na prvi slovenski obisk. Preplezala sta ga Graselli in Švegelj. Ista naveza je uspela tudi v stebru Les Droites. Severna stena te gore pa je dočakala že drugi slovenski obisk. To steno, ki še vedno sodi v sam vrh najtežjih alpskih tur, sta preplezala Andrejčič in Kramar. Opravljen je bil tudi prvi slovenski vzpon prek ozebnika Cordier v Aiguille Verte. Plezali so Brišar, Senegačnik in Valant.

Bera vzponov v Dolomitih je bila ena najskromnejših v zadnjih letih. Tu in tam je bila opravljena kaka klasična tura, kot ponavadi spet večinoma v Cinah. Edini pomembnejši vzpon sta opravila Lončar in Srečnik, ki sta preplezala Sollederjevo smer v Sass Maor.

5. Odprave

Leta 1975 so odpotovale v svetovna gorstva tri odprave. Najprej so odšli na pot člani AAO, ki so se pod vodstvom Sandija Blažine podali v perujsko Cordillero Blanco. Kot svoj glavni cilj so si izbrali še nedotaknjeni Y greben Chacaraju. Žal pa jim sreča ni bila naklonjena. Odlom grebenske opasti je povročil hudo nesrečo, v kateri je izgubil življenje mladi, izvrstni alpinist Igor Golli. Odprava je nato greben opustila in se lotila drugih ciljev. Povzpeli so se na Yanaraju (5125 m), Nevado Pisco (5800 m) in Chopicalqui (6400 m).

PD Kranj je organiziralo odpravo v Kavkaz, ki so se je poleg članov AO Kranj udeležili tudi drugi alpinisti in dva oficirja JLA. Vodja odprave je bil dr. Matija Horvat. Poleg vzpona na Elbrus, ki so ga opravili vsi udeleženci, so člani odprave preplezali še tri smeri v Nakri: S steber, S rebro in Desno S rebro.

No, in končno je tu že omenjeni dosežek leta, naš veliki Makalu. Močna, v vseh ozirih izvrstno pripravljena in opremljena odprava pod vodstvom Aleša Kunaverja se je okoristila s svojimi izkušnjami izpred treh let in dodala k temu zbir moči resnično sposobnega moštva. Ker sta bila tokrat na strani plezalcev tudi vreme in dobra sreča in ker se je gora v najbolj odločilnih trenutkih prijazno smehljala, uspeh ni mogel izostati. In tako imamo zdaj svojo smer v južni steni ene izmed najvišjih gor na Zemlji, na katere vrh je stopilo kar sedem naših alpinistov (Belak, Manfreda, Ažman, Zaplotnik, Grošelj, Kotnik, Dovžan), osmemu (Bešlinu) pa je do špice manjkalo le še nekaj korakov. Mislim, da tudi njemu ne gre oporekati zmage, zlasti če pomislimo na zgodbo, ki jo je doživel. Vzpon na Makalu prek južne stene je izjemno dejanje, v Himalaji trenutno verjetno ni težje smeri. To je tretjič (Stanič, Debelakova-Tominšek), da je slovenskim alpinistom uspelo dejanje, ki je v neki dobi spadalo med vrhunske dosežke v svetovnem merilu. Treba pa je priznati, da je bil tak podvig v letu 1975 mnogo težavnejši kot za časa Staniča ali Debelakove. Treba je tudi priznati, da so bili dosežki Staniča in Debelakove bolj trenutni prebliski osamljenih, a izjemnih talentov, medtem ko je bil vzpon na Makalu zmaga moštva ki je izšlo iz široke baze slovenskega alpinizma. Zato nam ta uspeh še toliko več pomeni.

ŽENI V SPOMIN

PAVEL KUNAVER

Težko, skoraj nemogoče je opisati z besedami človeka, ki te je zvesto spremljal in vodil nad 60 let, saj ni besed za vsa čustva – od blaženosti do smrtnega strahu, od tihega uživanja sredi nedotaknjene narave, naravnih planinskih vrtov do brezkončnih razgledov z visokih vrhov, od najlepšega doživetja glasbe, ki jo posreduje ljubljena roka, do srečnih nasmeškov in toplega stiska roke, ko sem se vračal z gora – in to tisočkrat in tisočkrat.

Od mladih nog sem spoštoval in cenil žene – tega me je naučila mati, ki sem jo oboževal. V pravem času sem dobil v roke Duboisovo knjigo, ki mi je spoštovanje do žene, do njene posebnosti in vrednosti do kraja utrdila in me za vse življenje rešila nepremišljenih dejanj in misli.

Tako se je naključilo, da sem neke nedelje proti koncu zime l. 1914 na Dunaju nadomestoval učitelja v tečaju za slovenske otroke – in glej, pred menoj je sedela zlatolasa deklica osemnajstih let, z odprtimi usti in žarečih oči poslušala, kar sem pripovedoval in opisoval z navdušenjem mladega človeka o naših prelepih gorah in skrivnostnem podzemlju naše male, a z naravnimi bogastvi tako velike Slovenije. Gledala sva se prvič v življenju, in se zagledala za vse življenje.

V prostem času mi je razkazala tisti Dunaj, ki vnema ljubitelje glasbe, in ljudi, ki ljubijo umetnost, nakopičeno v muzejih in starinskih stavbah, pa tudi lepoto hribov in gora bližnje okolice tega lepega mesta. V njej je vladal duh, ki se je do kraja ujemal z mojim. Doma so sprevideli, da gre zares in za vedno, če tudi je vojna že visela v zraku.

Peš sem odšel čez gore in doline v daljno Slovenijo. Težko je bilo slovo, mračna je bila bodočnost, saj je grozil svetovni krvavi spopad. A za ljubezen ni pregrade. In sreča je hotela, da sem do leta 1917 prebil v bližini Dunaja, v njeni bližini, v njeni družbi preživel nepozabne ure ob zvokih, ki jih je izvajala iz svojega ljubljenega klavirja, v gozdovih Dunajskega Golovca, kjer sva sanjala o najinem cilju: skupnem življenju in pohajanju po slovenskih gorah.

Ze kot ženo sem jo prvič peljal na Planjavo, ko sem dobil frontni dopust. Bili so sončni dnevi, ozračje pa je zlokobno grmel od bobnenja topov, saj soška fronta ni bila daleč. Ogledala sva si še Stol, Bled in podnožje Gorjancev. Lepota naše domovine naju je raznemala.

Vrnil sem se nazaj na bojišče, zaneslo me je celo v Razaj ob Piavi, od koder sem čez hribe gledal silni Cimone della Palla, in sosede, krvavo rdeče v sončnih zahodih, krvave od prelite krvi padlih vojakov.

Preden se je zrušila stara, trhla Avstrija, je bila že pri meni v Ljubljani. Iz ruševin tistega časa, ko so se podirale in porajale države, sva odhitela v tišino gora, v Kamniške planine. In že so nama pokazale svojo moč. V dolini kaos, gore pa mirne in ponosne, balzam na rane, ki jih je zasekala vojna. Nespremenjene so zrle na zasnežena polja v dolinah, kjer so umirali od mraza in lakote zapuščeni konji bežeče armade.

Pomlad naju je s cvetjem pozdravila na Storžiču in Zaplati, in kmalu nato še samotni Grintavec in čudovita Skuta, kjer se nama je pridružil mladi nepozabni Stanko Tominšek. –

Prihajalo je materinstvo. Zimske gore so še samevale, mi pa smo zmrzovali ob ognju v stari pastirski bajti na Sidražu vso noč. Zjutraj smo predrli gosto meglo – in že je Sonce pozdravilo bodočo mamico z vsem svojim zimskim sijajem, saj je bleščalo z neba, z meglenega morja globoko pod nami, in še z ledu, ki je pokril strmo Kompotelo, kjer se nama je odprl pogled na Kamniške planine, vse v led in sneg zakopane. Kako je zdaj doživljala vse to, o čemer sem ji nekoč pripovedoval na daljnem Dunaju! Klanjali so se ji milijoni belih, rosnih narcis na Golici, sam Triglav jo je pozdravljal, Slovenko, ki se je vrnila v domovino, kralj gora obdan z visokim spremstvom. Sreča je sijala z neba in njenih oči, ko je gledala lepoto cvetja in gora – in kmalu nato še očke najinega prvenca. –

Bomo zdaj ostajali doma? Ne! Spoznala je moč planinske narave, njenih blažilnih in vzgojnih vplivov na človeka. Rada me je pošiljala v gore, samega ali s šolsko mladino, saj sem se vračal domov poln najlepših doživljajev, – in pripovedovanj ni bilo ne konca ne kraja.

1923! Na Farškem lazju v Kamniški Bistrici so mladi skavti postavili svoj prvi tabor, živeli v naravi, po zakonih, ki naj oblikujejo novega, srečnega, koristnega človeka. Manjkalo je vodij. Vprašal sem ženo, ali naj se priključim organizaciji in pomagam. To bo žrtev, to terja svoj čas. Brez obotavljanja je pritrdila: »Seveda, pomagaj!« Z drugim sinom v naročju me je naslednje leto obiskala v taboru pod Stolom in me

navduševala za delo z mladino. Vse leto sem hodil na izlete z mladino, in ko sem se vračal, me je z dvema glavicama ob sebi na oknu vesela pričakovala. Hitel sem v srečni dom, da sem se kar spodtikal, nato pa sva skupaj gledala skice in razvijala fotografije. Po svoje so sodelovali otroci.

Že naslednje leto je aktivno posegla v delo, prevzela gospodinjstvo v taborih in skrb za saniteto, seveda brez vsakih olajšav. Bili smo enaki med enakimi, tudi mi smo plačevali tabornino zase in za najin naraščaj, ki se je učil življenja v neposrednem stiku z naravo, čim je shodil.

Ustanovila je svojo četo najmlajših članov, jim postala druga mati in vodnica in vztrajala pri tem delu vse do druge svetovne vojne. Še danes se mnogi že osiveli možje spominjajo tistih srečnih dni in nešteti izletov na hribe in gore, pa nje, ki jih je znala voditi in jih pripravljati za življenje. S pogledi na človeka, na njegove pravice in dolžnosti, na naravo, so bili njeni mladi skavti dobro pripravljani na bližajoči se svetovni vihar.

A takrat nas je bilo doma že šest. Da bi bili čim več v naravi in čim več v gorah, sva najela kočico na Smečjih mlakah v gozdu tam, kjer stoji danes postaja žičnice na Veliko Planino. Kakšni časi! Vedno v stiku z gozdarjem Špinom, lovцем Kemperlom, z gozdniimi delavci, med srnami in gamsi. Vse gore so nas bile polne, posebno zunaj steza, kjer je narava še skoraj prvobitna. Pa še tja v kočico je pripeljala svoje volčiče, – kar po trideset, – da so taborili med silnimi smrekami in hodili na gore z njo in menoj. Bila jim je vse – mati, gospodinja, vodnica v naravi in učiteljica. To polno življenje z nami domačimi, z volčiči, kakor so se imenovali njeni gojenci, življenje z naravo in glasbo, nas je osrečevalo.

Druga svetovna vojna nas je ločila od gora. S terase sva se ozirala v bele gore tam za vsiljeno mejo. A gore podnevi in zvezde ponoči so nas tolažile, kako ničeva je vse to, kar počenja divji okupator. Ženina modrost in njen duševni mir je vsaj trem našim ljudem rešil življenje.

Zasijalo je sonce svobode. Otroci so odrastli. Okoli naju pa so se zbrali stoteri krožkarji in taborniki. Žena je bila povsod zraven, ko smo od Slavnika nad Jadranom do Boča na severu, od Triglava do Gorjancev in še pod zemljo z mladino prehodili osvobojeno domovino.

Na Kopsičih sva potem najela kočico za pozimi in poleti. Čudovita leta! Sama sva prehodila vse, kar nama je bilo dostopno, posebno mimo običajnih potov v sa-

Avtor Pavel Kunaver z družino v Kamniški Bistrici

motne kote Kamniških planin, v Julijce leto za letom, na Bržotnov, Poldov in Lakotov rovt, oblezla sva vse med Trento, Planico in Bohinjem, kar je bilo še za najine mači. Bivakirala sva teden dolgo v jami v Lopi pod Oltarji, pa pod Škrlatico, ob Kriških jezerih. Kakšna lepota! Na taborih je skoraj vse do zadnjega gospodinjala in pomagala bolnikom. Odkrila je romantični kot pod ledeniško grbino za najino kočico za Ribčevim lazom. Čudoviti dnevi pozimi in poleti! In vedno je bila neznansko srečna v naravi!

Najini fantje pa so že hodili svoja pota. Nikomur ni branila, četudi je trepetala za onega, ki je izbral nebesne višave, iz katerih je omahnil v smrt; pa onemu, ki je izbral najhujše stene, in nazadnje samo Himalajo. Trepetala sva, ko je hodil po Trisulu, Anapurni in Makaluju. Pa za onega ki se je posvetil temnemu podzemskemu svetu naše čudovite Slovenije! Srečna sva jih objemala, ko so se vračali k svojim družinam in prisluškovala njihovim včasih fantastičnim pripovedovanjem. Skoraj do zadnjega je bila skrbna, nesebična gospodinja na mojih taboriških taborih. Pa tudi zvesta občudovalka nočnega neba in njegovih čudes, kadar sem se posvetil zvezdnemu nebu. Povsod z menoj, čuteča občudovalka velike učiteljice Narave. Pa še tja sva za tedne dolgo zašla, kjer so naravne sile ustvarile najlepše v Evropi: na obe strani prelepega Matterhorna, na jug in sever silnega Mont Blanca, na vzhod in zahod Visokega Oisana.

... A sreča mora dogoreti do kraja. Prišel je prelepi mesec januar 1976 v Bohinju. Večino dni sva prebila tam, tudi novoletno noč pod zvezdami, kakršnih v dolgih desetletjih še nisem doživel. Pa gore, da še nikoli takih v spominu, ki sega v davno mladosti! In nato zadnja noč zopet pod zvezdami, zjutraj prelepo ožarjene gore, ko sva se poslavljala od Bohinja, v začetku februarja. Postalo mi je tesno. Ali je to zadnje slovo? Ali bom še kdaj tu? Še so zadoneli Beethovnovi veličastni akordi izpod njenih prstov. Še sva se potem ozirala v Kamniške planine pa gor v zvezdno nebo. 6. februarja je prišlo kakor strela z jasnega neba in 10. aprila so se zaprle za vselej oči, ki so s svojim sijajem vemale mladino za vse pravično, dobro in lepo.

Ni je več na oknu, ko prihajam domov. Tema me sprejme, ko odprem vrata. Obrniti se bo treba tja, od koder pride pomoč – k mladini, goram in k zvezdam na nebu...

V BOSNO – PONOSNO

MAURA FURLAN

Prva zapreka nas je čakala že 500 m od štarta in sicer v obliki železniške goske, ki zahteva žig, ne vem katere šole in noče dati 30% popusta. Ker pa je bil pust že mimo, se je bilo treba zadovoljiti s 25% popustom, da smo sploh še ujeli vlak.

Sarajevo je bilo ob sedmih zjutraj dokaj živahno. Po kratkem ogledu mesta smo se z vso kramo preselili na Čengić Vilo, od koder vozi vlak v Fočo.

Toda kdor zida palačo nesreče, mora postavljati kamen na kamen. Ko namreč pripremo tja, zvedo, da je razneslo v bližini plinovod in da je vprašanje, če bo vlak sploh peljal. »Morda smo prvič in zadnjič v Sarajevu in ravno takrat mora eksplodirati ta plin!«

Na vlaku gre vse »po domače«. Če je sprevodnik žejen, mora po logičnem zakonu piti. Ker pa gostilna na srečo ni ob progi, se vlak ustavi pred studentem in ko se kislo smejoči sprevodnik vrne na vlak, mehanizem odklopota dalje. Zamuda je seveda poglavje zase! But, take it easy, boy, ne sekiraj se.

V Foči smo bili seveda deveto čudo. »Evo strance. Da nisu možda Englezi ili Francuzi,« smo slišali od vsepovsod. Mi pa smo se smejali; kot da bi le Angleži in Francozi potovali po svetu. Domačini niso spravili besede iz sebe, ko smo se »zakempirali« kar mednje ob Drini. Utrujenost je lepa nujnost in ker jo spoštujemo, smo pač legli. No, so legli; nekateri smo se namreč odpravili na ogled Foče in ugotovili, da je v modi večerno »šetanje«. Najprej smo mislili, da je kakšen praznik, toda koledar ni hotel pordeči kot tisti domačin, ki smo ga povprašali. Ampak stvar ni tako enostavna. Treba je hoditi natanko po pravilih: fantje levo, dekleta pa po naslednjem ključu (neporočena – desno, poročena in zaročena – zlata sredina). Dobra preventiva!

Zjutraj smo bili že ob štirih na avtobusni postaji. Sprevodnik nas je postrani ogledoval, še bolj pa našo prtljago. Ko je začel odpirati umazani prtljažnik, smo se samo spogledovali; le kdo bo v to tlačil nahrbtnik. Konec koncev je spet vse zaprl in dejal, naj vsi vzamemo prtljago na kolena. Pripombo, naj drugič nabavimo svoj kamion, smo pa kar preslišali...

Pogled nam je pritegnila orjaška hidrocentrala na Pivi. Prijazen sopotnik (ki je kot mi hlatal za zrakom, kajti človek se mora sam prepričati, da verjame, koliko prahu lahko pride v zaprt avtobus, čemur so verjetno krivi specialni prašilci – na primer luknja pod sedežem) nam je povedal, da jo grade že od leta 1965 in da jo bodo prav te dni pričeli polniti. Višina jezua je 235 m, v temeljih pa znaša debelina zidu kar 45 m. Jezero za jezom bo dolgo 21 km.

Zaprašeni kot še nikoli smo prispeli v Mratinje. Nadaljevali smo z zajtrkom. Ker dela pri gradnji hidrocentrale precej delavcev iz Litaostroja, smo to opravilo izvrševali kar pred njihovo barako; nato pa »trči u brdo«. Za začetek smo kar dobro zadihani korakali po bosanski magistrali, ampak nič me ni bolj ganilo kot čudovita, v jutranji rosi se kopajoča, v svežem dihu gora se pozibavajoča, rdečelična jagoda. Kaj bi človek govoril o taki lepoti, samo prikloni se ji, odpre usta in ni je več.

Pri kontrolni točki 1 (KT1) obvezni posnetek, za okrepitev pa še mleko. Najbolj zagnani naj bi stopili še na Maglič. Toda ta striček ni hotel nič pripomoči, da bi ga hitreje dosegli, zato smo ga pustili na cedilu. Povzpeli smo se le toliko, da se nam je odprl razgled na našo pot, na Durmitor in bližnje hribe, ki pa jim nismo vedeli imena. Nato smo jo zavili za ostalimi proti Hadiča Ravni. Koča, ki naj bi bila odprta, nam je pokazala zaprte duri. Druge pomoči ni bilo, kot tolažiti se s kislim mlekom pri domačinih. Ti preprosti ljudje žive skoraj nomadsko. V kolibah je le en prostor s pogradom in posodami za mleko.

Prenočili smo na Suhu gori. Če si se ponoči zbudil, si mislil najmanj, da te bo konj s šatorom vred pomendral ali pa da ti bodo prašiči pojedli noge, da ti uharica označja zadnjo ura. Zjutraj ugotovimo, da smo noč vsi preživeli. Obilen zajtrk je le malo zmanjšal teža nahrbtnikov, čeprav smo bili pri tem opravilu res prizadevni.

Pot nas je vodila do groba Pozderca, prvega podpredsednika AVNOJ, nato pa smo se zapodili za markacijami v Peručico (največji evropski pragozd). Stvar je bila s ptičje perspektive videti kar zanimiva, toda z žabje ni bilo več tako prijetno. V tej džungli smo pričakovali bujno podrast in mnogo živali, a zopet razočaranje, še mravelj ni bilo!

Iz Peručice smo prišli do Suhe, odkoder smo zavili po asfaltu proti Tjentištu. »Avto-stop« bi nam prihranil precej kilometrov toda morali smo se slikati na Partizanskem mostu, kjer je bila kontrolna točka. Tabla Tjentište nas je pomirila, ampak do prve hiše je bil še dober kilometer. Jure, ki je vse najhujše muke prenašal molče, je hotel pokazati svoje znanje v kombinacijah kletvic. Raje ne bi ponovila, kaj je bila v tistem trenutku Bosna. Končno smo prispeli do mladinskega centra in se ohladili v bazenu, ki je videti kot majhno jezerce. V menzi Mladinskega doma, kjer smo povprašali za toplim obrokom, so nam povedali, da strežejo le skupinam nad 30 oseb. Vsak pač ne bi mogel pospraviti treh porcij, dasi smo bili lačni, zato smo si morali skuhati kar sami. Mladinci, ki udarniško delajo na Tjentištu ali v okolici, imajo zelo lep center, obdan s športnimi igrišči. Z veseljem bi se tu malo ustavili, toda ker sva z Bojanom ugotovila, da nas naslednji dan čaka še dolga pot, smo »samoupravno« sprejeli moj predlog, da bi zvečer še kako urico hodili in taborili kje više. Mnogi so me seveda kleli, ker so si obetali prelepo nočno zabavo, toda drugo jutro so mi bili seveda hvaležni, da jim ni bilo treba na vse zgodaj gristi kolen.

Ogled spomenika je bil dokaj hiter. Masivna skala te prepriča, da si resnično zemeljska bolha. Tudi spomenik Sovi Kovačeviću je lepo urejen s cvetjem. Taborili smo nedaleč od njega, pod zreliimi češnjami. Naslednjega dne smo vstali ob petih in se prek Milinklade odpravili do gozdarskih koč, kjer smo se na mostu čez potok Hrdavka tudi slikali (KT)! Od tu je tekla steza kar strmo navzgor, a ker je bilo bolj preprosto hoditi po drči, smo naredili to »diletissimo«. Posledice: preveč zadihani, da bi jih lahko opisali. Nadaljevali smo v prvi prestavi, ker so Dragico boleli kolk. Kmalu se nam je odprl pogled na širne pašnike Zelengore. Po teh pašnikih so bile posejane gobice in pod njimi so se skrivale zaloga »ljutega mleka in kajmaka«. Naši »mlekarski bandi« seveda ni bilo treba dvakrat reči, naj se podajo k njim. Blagovna trgovina je lepo cvetela, kajti domačini niso hoteli denarja. Jaz pač nisem jaz, če ne popijem v prvi rundi kar liter mleka na »ex«.

Prek Zelengore smo se počasi gnali proti Borilovačkemu jezeru. Sonce je žgalo, imeli smo srečo, da nas je hladil lichen vetrič. Janko, ki je skočil še na bližnjo Orlovačo, je splašil čredo gamsov in že je blisk rogatega energije zdirjal mimo nas. Kot bi gledal v deročo reko gibčnih mišic. Še sam bi tako zdirjal čez to zeleno morje do sinjega neba. Raje se ne bi predajala duševnemu striptizu, kajti moj dnevnik bi lahko postal ljubosumen, saj veste, kakšni so moški.

Jeziki so se nam že vozljali med noge, ko smo napenjali oči, da bi zagledali gladino jezera. Travnate planine, konji, ovce in vse drugo, ni bilo več zanimivo. Toda delo je premagovalo sile lenobe na poti do cilja, zato smo kar prekašali kronološki čas. Končno smo ob pol dveh skoraj padli v težko pričakovani biser. Domačini, seveda meščanskega izvora, so preživljali svoj »vek-end« (ne vem, ali so mislili, da bo konec stoletja, kajti zvečer so pripravili pravi ognjemet) in nas pogostili s paradizniki. Ker so pač toliko »vztrajali«, smo se kot volkovi zagnali na ta rdeča, sočna jabolka. Tako smo pričakali še zadnjo stražo naše ekspedicije in se po počitku odpravili k jezeru, kajti koča, kjer smo se ustavili, leži nekoliko višje. Taborili smo čisto ob smaragdni gladini. Voda je bila »l. A« in kopanje se je imenitno prileglo. Seveda smo hoteli dan ovenčati z romantiko, z večerom ob tabornem ognju, zato smo se odpravili po suhljad. In spet so me zapeljale, namreč borovnice. Ni treba omeniti, da sem takoj opustila misel na nabiranje drv, ampak enostavno z odprtimi usti zijala za plašnimi krasoticami.

Utrujen dan je že zapiral svoje krvavo oko in mrak je obesilo na svoj jambor srebrno mesečino. Večer je bil navdihnjen z ultramarinom. Namesto mene so hodila tla, ker mi je pogled hipnotizirala mesečina, ki se je s svojimi igrivimi žarki sprehajala po jezerski gladini. V meni je bučala tišina zvezdne noči. Toda treba je bilo pretrgati to simfonijo čustev, ker le tako se ohrani blažena lepota. Taborni ogenj je že gorel in utrjena družbica je brundala planinske viže. Tanek kamen, ki se je večkrat odbil od gladine, je bil slovo tej harmoniji narave. Enkratno doživetje!

Seveda so manjkale orglice, a namesto njih je bil skupen trud, da bi kaj zapeli, očitno nezadosten, kajti fantje so vso stvar končali z riganjem, jaz pa ne prenesem take otročarije dvajsetletnikov.

Zadnji dan vandraja smo pričeli šele ob osmih. Naša četica je korakala novim dogodivščinam nasproti. Rdeča očesa so bila vedno bolj redka in enourna zamuda, ker smo pač zašli, se je obrestovala zvečer. Kalinovik je bil sicer blizu, toda še en podoben »kiks« bi nas stal en dan zamude. Pospešili smo tempo in že smo jadrili s 3 vozli na uro. Končno smo kot »fato-morgano« zagledali Kalinovik in srečni hoteli kar skozi kasarno. Seveda nam akcija ni uspela, kljub prepričevanju »družeta«, ki nam je po petih minutah pogovora v srbohrvaščini povedal, da je doma »u lepoj Sloveniji«. Krasno!

V Kalinoviku smo ugotovili, da je zadnji avtobus prepoln in nas ne bo pobral. Tudi vsa prizadevanja, da bi kje le staknili prevozno sredstvo, so bila čisto zaman. Ni nam preostalo drugega, kot da prebijemo noč v Kalinoviku.

Drugo jutro smo polni upanja čakali na prvi avtobus. Pa zaman. Šofer je samo zatrobil v pozdrav in z nezmanjšano hitrostjo odbrzel naprej. Mene so opravi klicali domov, zato sem zapustila družbico in se z zelo »zasoljenim« privatnim taksijem peljala v Sarajevo in nato domov.

Deveterica pa je začela z operacijo »Pobeg iz Bosne«. Lojze je izdelal strateški načrt na predpostavki, da na začetnih postajah avtobus pač mora ustavljati. Torej ja! Nabasali so se v avtobus proti Ulogu, tam počakali, da se je posadka dodobra odpočila in se nato na zvit način z vso kramo vkrkali. Sama sreča, da so nekateri med nami precej visoki, kar je imelo odločilen pomen pri realizaciji načrta. Gneča je bila obupna in avtobus je le s težavo speljal. V Kalinoviku avtobus seveda zopet ni ustavil. Lahko so le pomahali vsem optimistom na postaji, kar pa jih očitno sploh ni ganilo. Bodo pač počakali na naslednji avtobus.

No, komur ni kaj jasno, naj se odpravi po naših sledeh in na svoji koži doživi to nenavadno »Bosno ponosno«.

SPOROČILO IN PROSNJA UPRAVE IN UREDNIŠTVA PLANINSKEGA VESTNIKA

Do 1. julija tega leta je poravnala naročnino našega glasila komaj 40% naročnikov.

Inkasanti ne bodo pobirali naročnine, zato vljudno prosimo vse, ki za leto 1976 niso poravnali naročnine, da to store čimprej.

S plačilom boste glasilo najbolj podprli.

Zahvaljujemo se vam za razumevanje.

UPRAVA IN UREDNIŠTVO PLANINSKEGA VESTNIKA

KAKO PRI PADCU ZAVIRAMO S CEPINOM

ING. PETER STARIC

Zaustavljanje s cepinom bi moral obvladati vsak planinec, ki se podaja na zasnežena pobočja naših gor. Cepin seveda ni orodje planinskih množic. Med tistimi, ki cepin imajo, pa je malo takih, ki bi se znali s cepinom tudi zaustaviti, če jim zdrsne. Koliko manj usodnih nesreč v gorah bi bilo, če bi bil cepin pri roki, njegova pravilna uporaba pa v krvi! Sekanje stopinj, raba cepina pri hoji navkreber je več ali manj sama po sebi razumljiva. Pravilnega zaustavljanja pa se je treba naučiti!

Francozi pravijo: »Vsak ubija bolhe na svoj način.« To po svoje velja tudi za rabo cepina. V obeh primerih je nekaj zelo uspešnih, še več pa popolnoma napačnih načinov. Tudi v naši planinski literaturi imamo opise zaustavljanja s cepinom. Žal so zelo skromni, da ne rečemo površni. Isto velja tudi za slike. Poglejmo zanesljiv način zaustavljanja, lepo opisan in ilustriran v knjigi: Peggy Ferber et all, Mountaineering – The Freedom of the Hills, 3. izd., The Mountaineers, P. O. Box 122, Seattle, Washington, USA. Urednik Howard Stansbury je dovolil objaviti vse slike, ki prikazujejo zaustavljanje, za kar se mu pisec tega sestavka iskreno zahvaljuje. Da je način uspešen, prikazuje tudi film (ki ga je pisec videl, ko je bil v ZDA). Prikazuje okoli 10 padcev in zaustavljanj na strminah do kakih 60°.

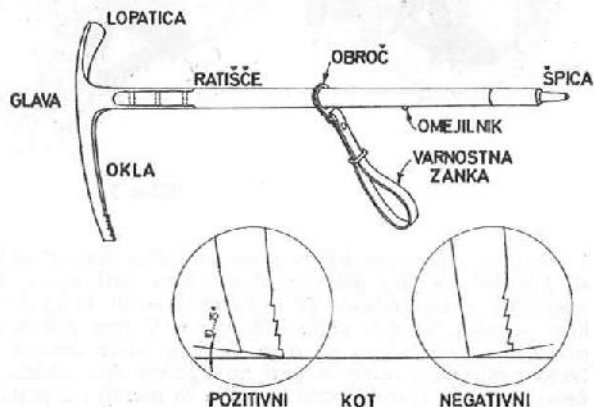
Pri nas in v sosednjih državah se dobi cepin, ki ga prikazuje sl. 1. Francozi ne marajo varnostne zanke z obročem, za kar navajajo različne razloge; nekateri pa kar naravnost povedo, da je to nemški izum. Ker je zelo neprijetno, če ne celo usodno, ako v gorah cepin izgubimo, si bomo brez predsodkov nataknili ta nemški izum na roko. Nas, ki jemo dunajske zrezke, pijemo indijski čaj, nosimo švicarske ure, privijamo s francoskim ključem, to ne more motiti, razen tega pa šovinizem pri nas sploh ni na dobrem glasu.

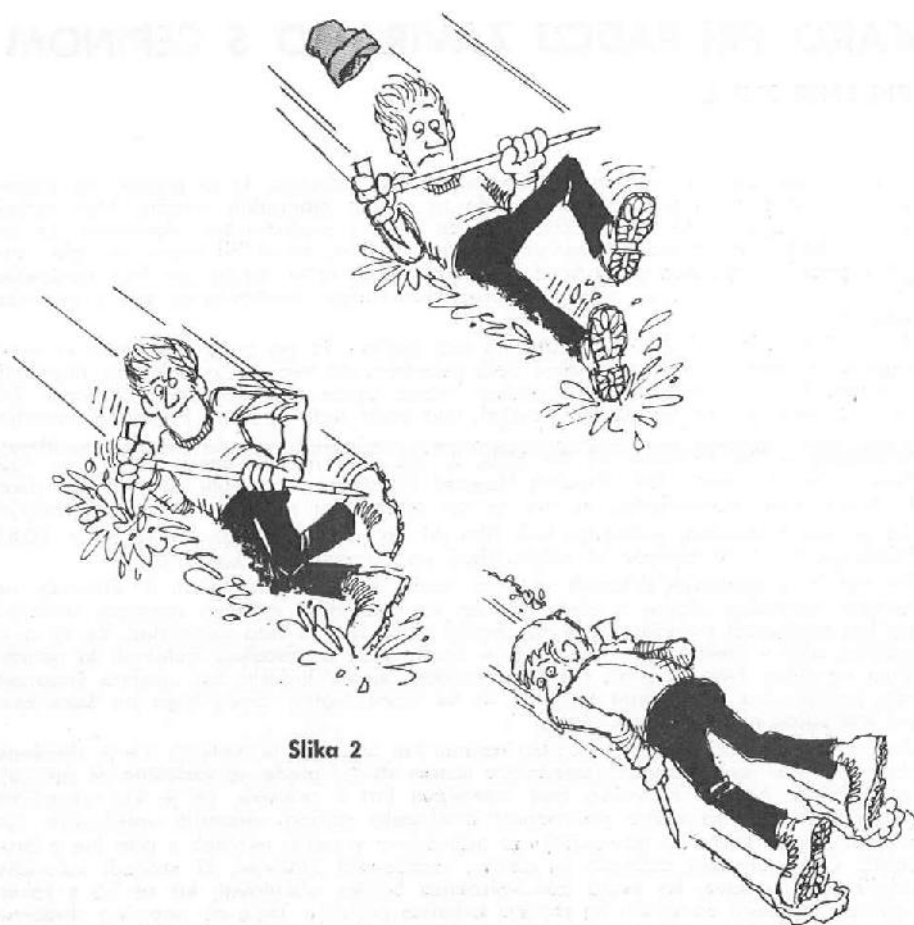
Zelo važno je, kako je zbrušena okla cepina. Na naši sliki je dletasta. Če je zbrušena tako, kot je v levem krogu (s pozitivnim kotom 10–15° glede na vzdolžno os ratišča), je zaviranje hitrejše in veliko bolj zanesljivo kot v primeru, če je kot negativen (desni krog). Žal to važno podrobnost izdelovalci cepinov premalo upoštevajo. Na svojem cepinu lahko to pomanjkljivost odpravimo v nekaj minutah s pilo (ne z brusom!). Oklo moramo nabrusiti in ostrino vzdrževati! Planinec, ki »zaradi varnosti« odpili ostre robove, bo svojo lahkomiselnost bridko obžaloval, ko se bo s takim cepinom poskušal zaustaviti na strmem ledenem pobočju. Topa ali napačno zbrušena okla se ne zažre v led, temveč drsi po njem. Tudi v primeru, če okla ni dletasta, kot na naši sliki, mora biti zbrušena.

Ko hodimo po nevarnem pobočju, je treba – če je le mogoče – imeti cepin v pripravljenosti. Držimo ga, kot nam kaže sl. 2a: ena roka je na glavi cepina, palec pod lopatico, prsti okrog okla, druga pa trdno drži ratišče v bližini špice.

Če nam zdrsne, moramo s cepinom ukrepati takoj. Zaustavljanje je veliko težje ali nemogoče, ko po padcu že dobimo veliko hitrost. Razen tega ni vselej na voljo poljubno dolga pot za zaustavljanje.

Slika 1

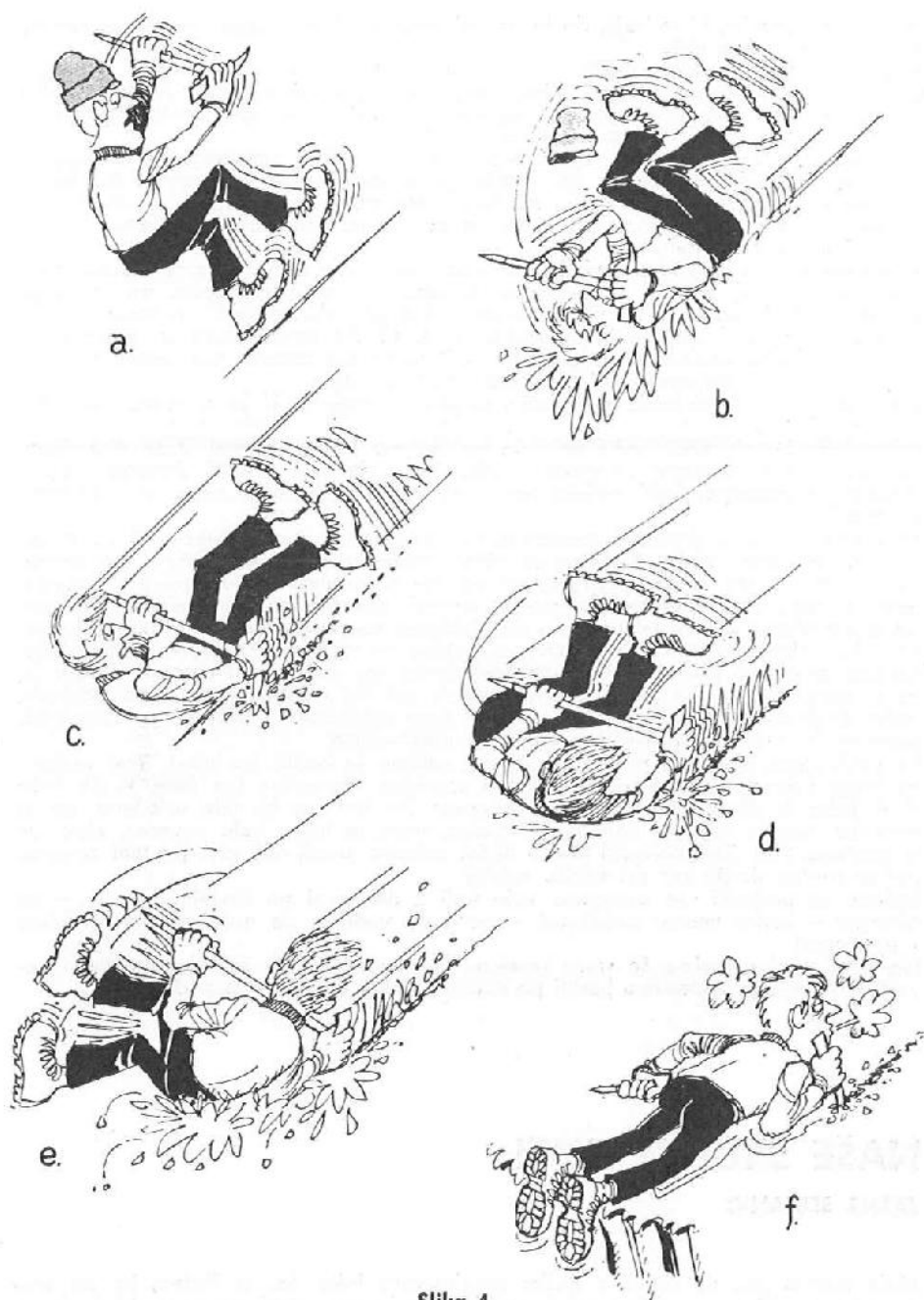

Slika 2

Slika 3

S cepinom v pravilni drži nam ne bo težko zabosti oklo v strmino, kot je razvidno iz sl. 2b. Pri tem bo glava cepina ravna nad ramo, konec ratišča pa ob boku na nasprotni strani telesa. (V nekaterih naših knjigah o plezanju vidimo ilustracije, kjer je roka, ki drži oklo, iztegnjena. V tem primeru ne moremo v zadostni meri pritiskati s težo telesa na oklo. To ima lahko usodne posledice.) Nato pritisnemo ramo in prsi na zgornji del ratišča. Hrbtenica naj bo rahlo usločena, tako da pritiska teža na oklo in (manj) na prste na nogah. Če imamo na čev-

Slika 4

ljih dereze, je treba prenesti spodnji del teže na kolena, dereze pa moramo držati stran od tal! Se pravi, da moramo imeti noge rahlo skrčene. Noge moramo držati nekoliko razkročene. Ko hitrost pojenjuje, postopoma potiskamo prste na čevljih v sneg, dokler se ne zaustavimo, kot prikazuje sl. 2c. Ves čas držimo cepin trdno, kar je le mogoče! Če imamo hrbtnico rahlo usločeno, je pritisk na oklo in na prste v čevljih veliko bolj izrazit, kot če leži telo ohlapno na vsem ratišču. Seveda pa ne smemo preti-

ravaši kot začetniki, ki se boje, da bi jim šel sneg za obleko. Zato zavzamejo preveč usločeno, nestabilno držo.

V gnilem snegu lopatica dostikrat bolje zavira kot okla. Zato v takih primerih glavo cepina ustrezno obrnemo. Nasprotno pa je pri trdem snegu ali ledu treba vselej zavirati z oklo. Kadar pa je sneg visok in svež, je najbolje zavirati s samimi rokami in nogami, ker bo cepin bolj malo zalegel.

Oglejmo si še, kako se ne sme zavirati: Možak na sl. 3 je v paničnem strahu reagiral prepozno, ko je bila hitrost že kar precejšnja. Namesto okle je zasadil v tla špico, na katero ni mogel prenesti skoraj nič teže. Zato mu je izvilo ratišče iz rok, hitrost postaja vedno večja, možnost za zaviranje pa vse manjša. Kakšen je konec, ki ga čaka, si lahko predstavljamo.

Sl. 4 kaže zaviranje, kadar pademo na hrbet. Tudi tu je treba čimprej zasaditi okel v strmino (sl. 4c). Zaradi zaviranja se postopoma obrne telo tako, da so noge navzdol. Zato je po položaju po sl. 4e že možno uporabiti načelo zaviranja, ki smo ga pravkar opisali, kar nam lepo prikazuje sl. 4f. Pri padcu nazaj je še posebno važno, da držimo cepin, kar se le da trdno. Padec nazaj zahteva tudi daljšo zavorno pot, kar pa moramo upoštevati, še preden nam spodrsne.

Videli smo, da je zaviranje s cepinom enostavna zadeva, ki je ni težko razumeti. Tudi vožnja s kolesom je enostavna in lahko razumljiva stvar, vendar niso znani primeri, da je kdo prvič sedel na kolo ter se brez težav odpeljal. Zato ni zadosti, da zaviranje s cepinom razumemo; treba se ga je tudi naučiti. Zanašati se na reflekse je napačno, kajti refleks nam veleva, naj zavržemo cepin in zaviramo z rokami.

Za učenje izberemo primerno zasneženo ali zaledenelo pobočje, brez skal ali drugih ovir, ki se varno izteka. Koristno je obleči staro opremo, zlasti hlače pri učenju najbolj trpijo. Da se ne popraskamo po rokah, nosimo stare usnjene rokavice. Sede, z nogami navzdol se spustimo po strmini, nakar ležemo in začnemo zavirati. Oklo potiskamo v breg postopoma, da ublažimo sunek. Pozneje odlašamo s trenutkom, ko zabodemo okel, da spoznamo, kakšne so razmere, kadar je hitrost večja. Končno se gremo pravi padec in se poskušamo kar najhitreje zaustaviti. Dobro je, da si zapomnimo, kako dolga je bila zavorna pot. Ko pozneje hodimo po strminah, vselej skušamo ugotoviti, ali bi se – če bi nam spodrsnilo – pravočasno zaustavili, oziroma če ni strmina prekratka in bi bil padec usoden.

Ko obvladamo zaviranje pri padcu naprej, vadimo še padec na hrbet. Spet sedemo na breg, tokrat z nogami navzgor in se spustimo. Opravimo vse faze, ki jih kaže sl. 4. Kdor je zdrav v križu, naj pade vznak. Pri tem naj bo telo usločeno, da se nekoliko zaguga na tleh, kajti ploski padec nazaj je lahko zelo nevaren, zlasti če je podlaga trda. Zaviranje pri padcu nazaj zahteva precej več vaje pa tudi zavorno pot je znatno daljša kot pri padcu naprej.

Izplača se ponoviti vse omenjene vaje tudi z derezami na čevljih. Prav je – da občasno – kadar imamo priložnost – ponovno vadimo, da nam vsi gibi preidejo v podzavest.

Na koncu naj omenimo še staro resnico: Čeprav se znamo še tako dovršeno zaustaviti, si roje prizadevamo hoditi po strminah tako, da sploh ne pademo.

NAŠE SKUPNE POTI

JASNA SEBJANIČ

Malo pozno smo mi začeli z našim planinstvom, Inka. Saj ni čudno, ko pa smo bili na teh naših ravninah kar nekako odrinjeni od tega čudovitega sveta, ki ga danes poznamo. Nobenega ni bilo, da bi budil v nas ljubezen do planin, nobenega, da bi nas vodil. Imeli smo radi Goričko in njegove gozdove v katerih smo nabirali gobe in jagode že od malega. Radi smo se podili po gričkih okoli Pindže – poleti pa travi, pozimi po snegu, ki takrat ni bil takšna redkost kot danes. Tam nekje je bil tudi tvoj dom.

V gimnaziji smo se prvič videli in spoznali. Imeli smo srečo, da je bil naš profesor Evgen Titan, ki je bil tudi mentor mladinskega odseka planinskega društva. Nenadoma smo imeli vse – vzgojitelja, želje in cilje in naposled tudi voljo, ki nas je gnala naprej. Nekaj časa je trajalo, da smo se znašli, potem pa se je začelo...

Kdo ve, zakaj smo vzljubili Boč. »Boč ima svojo moč!« je imel navado praviti profesor Titan. Vsako pomlad smo se odpravili nanj za začetek sezone. Navadno je to bilo marca, ko je sneg že bolj ali manj skopnel, da ne bi imeli prevelikih težav z opremo. Ze tedaj smo se z Inko in Jasno začele držati bolj skupaj. Jasna velika in močna, Inka drobna in krhka, jaz pa nekje na sredi.

Tiste pomladi je malo manjkalo, da ne bi šli. V petek, dan pred izletom, je nastala prava zmešnjava. Prijavljenih je bilo okoli trideset planincev iz gimnazije, ekonomske in medicinske srednje šole, ko so izlet zadnji trenutek odpovedali in to tako, da jih skoraj polovica za to ni zvedela. Mi pa nismo hoteli verjeti. Tekali smo drug do drugega in se spraševali, kaj je na stvari. Vida k meni, obe k Ani, vse tri k Bredi, pozneje še k Agici in nazadnje še k Mišu. Noge so nas bolele, da je bilo groza. Izlet pa je bil čisto zares odpovedan! Nismo se vdali – v poznih večernih urah je prišlo do odločitve, da bomo šli kar sami. In res! Drugega dne se nas je na železniški postaji znašlo deset deklet in za nameček še petletna Natali, ki je ves prejšnji večer pre jokala, da smo jo končno le vzeli s sabo.

In smo šle – same ženske! Jasno je, da niti pet minut nismo molčale. Klepetale smo na vlaku, po poti h koči, na vrhu, nasploh povsod. Na misel so nam prihajale same neumnosti. Nikakor se nismo naveličale govoriti o planinah in naših bodočih izletih, tako da je na koncu prišlo do takšnih čudovitih misli: da bomo hodile na izlete pod pokroviteljstvom kakšne tovarne in da bomo zanje delali reklamo, najraje za »deit« (to pa zaradi tega, ker so nam dopoldan v domu za 2 dcl zaračunali dinar in 20 par, popoldne pa »kar« 10 par manj in smo govorile, da bi ga zvečer gotovo dobile zastonj. Slikale smo se v gostih koprivah na grebenu in kovale načrte, kako bomo pisale potopise v najrazličnejše časopise. Za začetek bi seveda poslali slikovno reportažo s tega našega izleta, ki smo ji kaj hitro skovali nadvse primeren naslov – »100 + 10 + 1/2 dekleta na Boču«.

Proti večeru, ko smo se začeli odpravljati na vlak, smo se postopoma tudi ohlajale. Doma pa smo kar na lepem pozabile na vse, malo tudi zaradi sramu, saj se že dolgo nismo imele več za tako otročje...

Res, komu izmed nas je manjkalo idej? Nobenemu, še manj pa Inki. Boč nas je čakal tudi drugo pomlad. Bilo je še zgodaj marca in že pri domu so ležale velike zaplate snega. Še več ga je bilo na vrhu in v gozdu, ko smo se spuščale proti Formilam. Časa smo imeli dovolj, partizanske bolnišnice pa tudi še nismo videli. Fantje so odhiteli naprej, nekateri so zastajali zaradi kepanja, me tri pa smo hodile nekje na sredi. Inka prva, za njo Jasna, na koncu jaz, ki me je ves čas lomil smeh zaradi Jasnina vdiranja v sneg. Inka je bila opremljena, kot se spodobi – v pumparicah in trdnih planinskih čevljih, tako da je kot za šalo gazila naprej. Midve z Jasno – ubogi pari – pa sva imeli neke semiš-čevlje, ki so se kaj kmalu napojili z vlagom.

ANGLEŽI PREPLEZALI JZ STENO MT. EVERESTA

Problem JZ stene Everesta je okoli 300 m visoka skalnata pregrada, ki je do lanskega leta odbila vseh šest dosedanjih poizkusov. Lanskoletna angleška ekspedicija pod vodstvom Chrisa Boningtona je poizkusila še v levem delu, po nakazanem snežnem žlebu, ki se globoko zajeda v skalnato pregrado in uspela.

V kratkem času so imeli postavljene tabore 1–5, saj jim je bil svet že poznan, nato pa so krenili levo, neznanemu žlebu naproti. Braithwaite in Estcourt sta imela nalogo preplezati žleb. Preplezala sta ga v enem dnevu, saj tehnično ni zelo zahteven. Ima »samo« tri težke raztežaje. Dva dni kasneje, 22. septembra je že stal tabor 6, Haston in Scott pa sta se pripravljala za naskok na vrh.

Scott se takole spominja vzpona na vrh:

S prvo svetlobo sva že nad taborom 6, napejva vrvi in počasi napredujema čez kršljive skalnate odstavke in snežna pobočja. Večeri se že, ko se spuščava nazaj proti taboru 6. Dolina pod nama se je pogareznila v mrak, tukaj nad skalnato pregrado na višini 8300 m pa je sonce še sijalo in z oblaki, ki so se valili naokoli, ustvarjalo čudovite podobe. Kako pusta bi bila gora brez njih!

Po neprespani noči je končno prišlo jutro odločilnega dne – 24. september. S seboj sva vzela le najnujnejšo opremo in vsak po dve kisikovi bombi. Kmalu sva na koncu pritrjenih vrvi, še malo in sva na začetku ozebniaka, ki drži na južni vrh. Dougalu je začel nagajati kisik, eno uro sva izgubila s popravilom ventila. Prvih 10 m kuloarja je težkih, naklonina 65°, skala posuta s pršičem. S tremi klini sem premagal skok, višje sem pripravil varovališče in v zadnji klin obesil vrv. Malo za tem je še Dougal prisopihal za mano. Najprej težav ni bilo več, samo sneg je postal vse slabši, mestoma se nama je udiralo do pasu. Ob 3.30 sva stala na južnem vrhu. Po vseh teh dneh, ki smo jih preživel v JZ steni, sva končno lahko pogledala na sever proti

Najprej sva bili tiho, ker pa snega ni in ni hotelo zmanjkati, pa tudi poti ne, je Jasna vendarle zinila:

»Mokre čevlje imam!«

»Ah, ne,« je Inka tam od naprej pohitela s prepričevalnim glasom »saj imaš samo hladne!«

Nama pa se je v čeljih dobesedno pretakala voda... Tistikrat se je Inka prvič užalila, ker se z Jasno nisva nehali smejeti. Toda kasneje, ko sva si na neki jasi ožemali nogavice, se tudi sama ni mogla zadržati. In od tedaj, kadarkoli je že, nikoli več nimamo mokrih čevljev, samo hladne...

To je bilo leto, ko smo največ skupnega doživela. Veliko predaleč so bile Julijske ali Kamniške Alpe, da bi se podale tja, zato smo hodili po Kozjaku, Raduhi in Pohorju, pa tudi po naši Pomurski poti. Najbolj smo vzljubile Kozjak, morda zaradi prijetne poti ali prijaznih ljudi ali pa navsezadnje tudi nepozabnih dogodkov ob meji, ko smo se ne le enkrat pogajale z graničarji. Pa nismo hodili le na izlete. Na šoli smo urejali planinsko skrinjico, redno smo hodili tudi na sestanke upravnega odbora ter na svoje lastne seveda, udeleževali smo se vseh mogočih akcij – čuvali smo štafetno palico za dan mladosti, hodili smo na orientacijska tekmovanja in še ko je bilo treba na streljanje v Mačkovec pri predvojaški vzgoji, smo se tistih 15 km na Goričko pripeljali seveda s kolesom. Pa da bi tam mirovali? Kje pa. Bil je čas, pa smo odšli dirkat po okoliških gričih. 4 km v Kuštanovce do Jasnine stare mame, potem pa po klancu nazaj. Neslo je ko hudič, priletela sem na velike kamne sredi ceste, vrglo me je in nenadoma sem se v velikem loku znašla v jarku, name pa je priletelo še kolo. Mislila sem, da je po meni. Šele čez čas sem prišla k sebi in se pobrala s krvavimi komolci. Potem so mi tam nekje ob lovski koči sredi jase, na katero je sonce sijalo, kolikor je moglo, izpirali rane in me zavili v debele povoje. Domov sem se peljala z avtomobilom, toda že čez slab teden smo šli na Bukovniško jezero peč čevapčiče in ražnjiče – seveda s kolesi.

Minilo je poletje in stopile smo v zadnji letnik gimnazije. Midve z Jasno v našem slavnem 4. a, Inka v 4. c. Planinska generacija smo bili – to si drznemo trditi in zagovarjati še danes. V bistvu nismo storile ničesar velikega in ničesar vznemirljivega, toda z neskončnimi pogovori o tem in onem, kar se je pripetilo v planinah in z načrti, ki smo jih kovali, smo pritegnile druge. Jasna je postala načelnica MO, Inka je prevzela blagajno, jaz pa sem še naprej pestovala našo knjigo z zapisniki in opisi izletov, ob katerih so bile nalepljene tudi fotografije.

Konec oktobra smo se spet znašli na Goričkem in to celo v Kuštanovcih, na tistem presnetem bregu, katerega pečat nosim še sedaj na komolcih. Bilo je orientacijsko tekmovanje in v ekipi smo bile me tri – Inka, Jasna in jaz. Razdelile smo si področja – Inka je morala dobro streljati, Jasna iskati pot, jaz pa odgovarjati na

---

Makaluju in Tibetu. JZ stena je bila preplezana. Vzpon na vrh sva hotela opustiti, sneg je bil izredno slab, po nekaj raztežajih pa so se razmere izboljšale in brez večjih težav sva premagovala ostri greben, nato še 15 m visok Hillaryev skok in končno sva ob 6.00 stala na vrhu Everesta. Veter je prenehal, snela sva maski. Tik pred mrakom sva se začela spuščati, za nama je ostal le samotni kitajski drog. Bivakirala sva na južnem vrhu, v snežni luknji na višini 8750 m. Kisika nama je zmanjkalo ob 8.30 in dolgih devet ur sva si masirala noge in roke. Sreča naju ni zapustila. Zjutraj sva se spustila do tabora 6, po kratkem počitku pa še niže do tabora 2. 26. septembra sta na vrh stopila še Pete Boardman in Pertemba, verjetno tudi Mike Burke, ki pa se je pri sestopu ubil.

Andrej Veličkovič

STENA SEVERNE AMERIKE

(Jugovzhodna stena El Capitana)

Minilo je skoraj 12 let, odkar so R. Robbins, T. Trost, Ch. Prett in Y. Chouinard prvi preplezali jugovzhodno steno El Capitana, ki je potem dobila vzdevek »stena Severne Amerike«, dolina Yosemite pa je postala rendez-vous najdrzejših navez iz vsega sveta. Poteklo je kar pet let, da je prišlo do ponovitve, leta 1970 so prišle čeznjo le štiri naveze. Junija 1975 je Heinrich Majewski popeljal po smeri 17-letnega Nemca kot prvega Nemca in to je bil 17. vzpon po steni Severne Amerike. »Tehnično najtežja smer na svetu« so pisali – od vzhoda do zahoda, 7 raztežajev A₄, 12 A₃. Seveda – za ponavljalce ta A₄, A₃ nista veljala, postala sta A₀, eno samo pretikanje in prepenjanje s prižemami, s »fifiji« ipd. In lotili so se izbijanja klinov. Dejanska vrednost smeri v El Capitano je bila spet vzpostavljena – »Nos« je imel pred enim letom kakih 150 ponovitev, »N. A.« (North America) pa ni prišla dalj kot do 20. Tak razvoj

vprašanja. Vse je šlo kot po maslu. Sicer je Jasna poslala v tarčo le en strel, da ne govorim o sebi, ki niti toliko nisem uspela, toda Inka je zbrala kar 27 točk. Prekosila je marsikaterega fanta. Test ni bil težak, nekaj pojma sem še imeša s tečaja MV, drugo pa je tako spadalo k splošnemu znanju. Nismo zatajile niti pri orientaciji. Sicer pa smo se skoraj zagnale že mimo prve kontrolne točke, vendar so nas pravočasno poklicali nazaj. Pot je bila zelo lepo speljana, vendar ni bilo časa, da bi jo občudovali. Tekle smo, kolikor smo mogle, pri neki hiši nam je krepko pomagal pes, ki se je zagnal za nami. Sopi hale smo navzgor v hrib, grizle po bližnjicah čez polja, blato, repo in travo. Potem pa dol in spet v hrib do cerkvice, kjer je bil žig. V gozdu smo se skoraj skregale. Morale bi na desno, vendar se nikakor nismo mogle zediniti, po kateri poti. Inka je trdila, da moramo zaviti takoj, Jasna pa, da zavijemo na desno šele z glavno cesto. Ker je o orientaciji odločala ona, je njena tudi obveljala – in tako je bilo tudi prav. Ob vsem tem pogajanju je imela Inka še takšno srečo, da je ob robu poti našla krepkega in zdravega jurčka. Na cilj smo priletele zadihane kot parne lokomotive. Potem nas je čakala južina pri Jasni stari mami. Mi smo sedeli zunaj, v hiši pa so izračunavali rezultate. Jasna je vsake toliko časa hodila škilit v sobo in tako je nenadoma priletela ven:

»Prve smo, prve!«

Bile smo prvene le med dekleti, zbrale smo največ točk tudi v skupni konkurenci. To je bil dan zmago slavja.

Izdali smo bilten »Mladi planinec«, saj smo imeli tudi kaj pisati vanj. Profesor Titan je pomagal nam, me smo pomagale njemu. Lepo je bilo delati z zavestjo, da ti nič ne more do živega – kljub razprtijam v društvu, kljub sporom s TTKS in še čem. Na občnem zboru je nastopilo še več sprememb. Društvo se je preimenovalo v PD Murska Sobota-matica, nov predsednik pa je postal Filutek. Dobili smo enega prijatelja več.

Spomladi smo spet vzeli pot pod noge. Ker nam je manjkalo le še zadnji del Kozjaka, smo se napotili tja. Kdo ve zakaj je tokrat naša organizacija zatajila. Na izletu smo se tako znašle le me tri – Jasna, Inka in jaz, otovorjene ne le z nahrbtniki, temveč tudi s spalnimi vrečami, za katere smo po dveh dneh dejale samo »Nikoli več!« Izlet pa je bil dober. Hodile smo počasi, se razgledovale, ustavljale tu pa tam in se zapletale v pogovore z ljudmi. Dejali so nam, da lahko prespimo v Pernicah. Zakaj bi se nam torej mudilo? Ogletovale smo si hiške, okoli katerih so se podile gruče otročajev. Na Ojstrici sem nalletela celo na kolega s tečaja za MV – simpatičnega Rajka iz Dravograda, tistega Rajka, ki se je hudoval, da mu krajejo značke in ki je obljubil, da bo tekmoval za bralno značko (ali si, Rajko?).

Hodile smo in hodile, Pernic pa od nikoder. Delal se je že mrak, ko smo le prišle do neke hiše. Cerkev, nekaj grobov, spomenik, hiša spodaj, hiša zgoraj, pa še dve

---

je pomagal, da je napredovalo prosto plezanje in tudi tehnično. Prosto so začeli plezati nekdanja »tehnična mesta«, z izumom specialnih nožastih in drugih klinov pa so prišli na vrsto vedno težji previsi, gladke ološče in še kaj.

Majejski in mladi Nemeč sta vzela v smer 50 klinov, od rurov do tricolskih bongov, 80 vponk, 16 l vode, spalne vreče, netopirske mreže, torej vse, kar je treba v josemitskih »Big-walls«, med drugim tudi 6 doz piva. Potem je šlo vse tako, kot terja »the big-wall-game« (igra v velikih stenah). Drugo noč sta prebila v netopirskem bivaku. Zadnjih 150 m sta imela pod seboj ves čas zrak. Četrti dan sta delala »kiklopsko oko«, in nato prečnico A₂, strehe in zadnji, deveti bivak, spet v netopirju.

T. O,

POL ZEMLJE JE ŠE NEODKRITE

Tako pravi Heinrich Harre v »Alp.« 11/1975. V Münchnu so mu priredili veliko tiskovno konferenco v »Peterhofu«. Profesor Harrer, tako ga danes titulirajo, ker mu je ta naslov podelila Avstrija, je bil od mladih dni navdušen občudovalec Sven Hedina. Z njim si je intenzivno dopisoval med vojno iz Tibeta, iz Lhasa, se z njim na daljavo spoprijateljil in ga kasneje kot starca obiskal v Oslu. Že na sprejemu po Eigerju leta 1938 je izjavil, da »ni alpinist«, podobno, kakor je izjavil tudi dr. Herbert Tichy. »Kdor ostane samo alpinist, se ne razvija. Gorjanci, pokrajina in vse, kar je v njej, mi pomenijo več kot toliko opisovana evforija na vrhu gore. Nisem raziskovalec v znanstvenem smislu, sem le amater, potujem zaradi veselja do potovanja. Grem, kamor hočem, in plačam si sam. Če se umaknem iz civilizacije, se počutim varen. Na zemlji bo še dolgo dovolj priložnosti, da doživiš resnično avanturo.« S temi nazori še danes mika, celo fascinira mladino. Na osemnajstih ekspedicijah je že bil, devetnajste se je lotil lani, v »Dolino cvetja« na področju Nanda Devi. Bil je pri Papuancih

šoli – to je bilo vse, kar se je dalo videti. Gostilne nikjer, torej tudi prenočišča ne. Kaj sedaj? Malo niže pod cesto je stala nova hiša z razsvetljenimi okni. Stopile smo tja in poprosile za streho nad glavo. Povabili so nas noter. Ob televiziji sta sedela poleg zakoncev Salcman še dva prijazna otroka. Niso nam dali le strehe, temveč sobo zase, dve postelji in nekaj za pod zob. Kaj naj še rečem o tej družini? Da večje gostoljubnosti ne bi mogla dati in še danes smo jim za to hvaležne. To noč je imela Inka spet »svoje trenutke«. Skozj okno se je videl del pokopališča ob cerkvi in s tem je Inka ves čas dražila strahopetno Jasno. In ko sva midve hoteli zaspati, naju je Inka skoraj požrla, da smo sedaj zadnjič skupaj, čemu bi torej spali.

Drugi dan so šele bile dogodivščine ob meji. Hodile smo po nekih čudnih poteh, ker smo markacije že zjutraj izgubile. Pogajale smo se graničarji, ki so nam po dolgih ceremonijah le dovolili prehod proti Sv. Jerneju. Tega vzpona se bomo najbrž živ svoj dan spominjale. Od jutranje poti, ki ni držala nikamor, smo bile utrujene, teža spalnih vreč pa nas je vlekla navzdol. Lezle smo v breg in prav zares vsakih petnajst metrov počivale. Ne vem, kaj nam je bilo. Še celo Inka, ki je bila vselej kljub svoji navidezni krhkosti kot iz železa, je sedaj omagovala. In potem so nam rekli pri prvi kmetiji »še pol ure do Primoža« in pri naslednji kmetiji prav tako pol ure in je bilo točno poldrugo uro, ko smo prišle gor. To smo bile hitre!

Hoja dol je bila precej bolj zabavna. Razglabljale smo o tem, ali se je bolje vzpenjati, da ti zmanjkuje sape, ali iti dol, da ti trpijo kolena. In potem je Inka kar na lepem še ugotovila, da je od vsega najbolje delati dolge korake. Jasna jo je seveda vprašala zakaj, Inka pa je resno odvrnila:

»Ja, zakaj?! Zato vendar ker se ti noga v zraku bolj spočije!«

Smeha seveda – kot takrat na Boču – ni manjkalo.

Solsko leto se je stekalo h koncu in čakala nas je matura. Na enem od sestankov smo izvolili novo vodstvo in izročili ves material. Inki je bilo lahko dati denar, meni pa tisto ljubo knjigo niti najmanj. Kot da bi dajala svoj dnevnik od sebe... Pripravili smo tudi drugi bilten, v katerem smo se planinci-maturanti poslovlili od kolegov, ki ostanejo in od našega profesorja – vendar ta bilten ni nikoli zagledal luč sveta. Morda je bolje tako, ker se v bistvu res nismo poslovlili. Še pozneje smo hodili z njimi na izlete in tudi danes utegniva z Jasno priti na sestanek MO na gimnazijo. Naše društvo še vedno imamo za svoje, čeprav smo v Ljubljani in še vedno radi hodimo na Goričko, čeprav imamo sedaj Julijce res blizu.

V Ljubljani smo, s Prekmurjem v srcu, ki je še vedno ali pa tudi ne več tako zelo odmaknjeno od planinskega življenja. Saj nas res ne morejo enačiti z onimi, ki so jim planine pred nosom. Pa vendar, sedaj imamo že planinsko šolo, vse več predavanj, planinsko rubriko v lokalnem časopisu, v ljudeh se že poraja zavest in

---

na Novi Gvineji, v gorovju Carstenszu, na Andamanih v Bengalskem zalivu pri »molitkih«, pritikavcih, ki živijo danes na stopnji kamene dobe. Kakih 40 besed moroš znati, pa steče pogovor s takimi ljudmi, pravi Harrer, veliki zbiralec etnografskega blaga med neodkritimi ali manj znanimi ljudstvi.

Glede »konservacije« starih, primitivnih kultur je zelo realen. »Pravzaprav sam »rušim« tisto, kar bi rad ohranil, če zahajam med ljudi iz kamene dobe (jih je še precej in vsi živijo blizu ekvatorja). Človeških zooloških vrtov ne moremo ustanavljati.« Eno samo zdravilo pri takem ljudstvu že utegne porušiti ravnotežje. Že majhni civilizacijski vplivi lahko povzročijo smrt takega plemena. Turizem ni nevaren, ker turist zahteva osebno varnost in udobje. Če turistu agencija to za denar daje, turist ne bo doživel in ne videl tistega, kar mu turistična ponudba obljublja.

»Sicer pa,« pravi Harrer, »polovica zemlje še ni odkrita, veliko moramo še odkriti.«

T. O.

AIGUILLE DE TRIOLET

Znamenita angleška naveza C. Bonington in D. Haston je januarja 1975 naredila prvo zimsko v smeri, ki je nastala 1967 v severni steni in ki so jo Francozi (Devies) poimenovali kot smer po severnem steburu. Angleža sta trikrat bivakirala, dvakrat v stremenih, ker nista prišla do stojišč. Gre za izredno naporno in eksponirano smer. – George Livanos še ni povsem odložil plezalske opreme. Poleti 1974 je zabeležil dve prvenstveni v Dolomitih: Zahodni greben v Torre degli Aghi v masivu Civette, 250 m, + VI in zahodno steno Cima del Orso v skupini Moiazza, 300 m VI–. Plezal je z ženo, spremljal ga je R. Saintpierre.

T. O.

tudi MO delajo, kot je treba, čeprav smo mislili, da bo z našim odhodom vsega konec. Vidiš, Inka, čeprav smo se potikali le po naših vzpetinicah in sredogorju, imamo veliko povedati, imamo spomine, ki so vredni marsikaterih drugih. Ne, nikoli ne bomo alpinisti in nikoli si ne bomo zastavljali nemogočih ciljev. Vendar že sedaj na tihem sanjamo, kako bo, ko se vrnemo domov, če bo vse tako lepo zaživelo kot v četrtem letniku gimnazije, ko smo držali krmilo v svojih rokah.

Sanje, sanje...

V Ljubljani smo bili skupaj le na Šmarni gori neke vetrovne sobote. Bilo je lani jeseni. Danes imaš že sina Gorazda. Krepkega fantiča, ki je že ob rojstvu tehtal več kot tri kile in pol. Letošnjo pomlad sva z Jasno spet šli na Šmarno goro, tudi Agi je bila zraven in našemu profesorju smo pisali razglednico, da si dobila Gorazda. Ali je to le naključje, ali je bil to le preblisk v naših glavah?

Ne vem. Vem pa, da bo kmalu tudi Gorazd stopil po tvoji poti. Morda ga boš najprej peljala na Šmarno goro, potem pa bo gotovo vzljubil tudi griče in gričke našega Goričkega.

PRVI JUGOSLOVANSKI TREKKING POD MAKALU

(5. 10.–14. 11. 1975)

DIPL. ING. LOTA ARH

Beseda trekking je iz sanskrt. Po prvotnem pomenu pomeni volovsko vprego narporno potovanje. Danes se trekking uporablja internacionalno kot organizirano turistično potovanje v izvenevropsko visokogorje. Vse pomembnejše turistične agencije sveta organizirajo trekkinge v Himalajo, Ande in drugam.

Prvi jugoslovanski trekking pa je imel svojo posebnost, ker ga je organizirala Planinska zveza Slovenije s čisto planinsko vsebino, brez komercialnih učinkov: nekaj med turističnim potovanjem in ekspedicijo. Kar utopistična ideja – iti tako daleč na težko potovanje s skupino nepoznatih ljudi, ki se med seboj ne poznajo, različnih po letih, po poklicu, značajih in kondiciji – spustiti se na pot polno neznank od vremenskih razmer do nosačev. Za to 10 000 km dolgo potovanje sta bili izbrani samo dve trdni točki: prihod v Kathmandu, glavno mesto Nepala, in odhod po 30 dneh iz New Delhija v Evropo, vse drugo med tema dvema točkama pa je bilo odvisno od različnih dejavnikov.

Prvi jugoslovanski trekking je bil časovno zajet v VI. JAHO na peti najvišji vrh sveta Makalu (8481 m) po južni, najtežji smeri. Ocenjujejo ga kot največji alpinistični uspeh na svetu v letu 1975. Navzočnost večjega števila ljudi v baznem taboru iste narodnosti je nedvomno moralno podprla naše najboljše alpiniste.

Prevoz, prehrana, spanje v New Delhiju in Kathmanduju, vodstvo, nosači za skupne tovore, vse to je stalo 285 000 lir, plačano v dinarjih, in 350 dolarjev. Obračun je bil dan po vrnitvi. Razlika je bila majhna, doplačali smo 600 din, vrnili pa so nam po 35 dolarjev.

Osebnopremo je moral vsak nabaviti sam, organizatorji pa so poskrbeli za cenejšo nabavo. Nabavili so »krošnjek« (tip oprtnikov) v Avstriji, »puhaste« hlače in vestone doma, himalajske šotore je iz uvoženega materiala izdelala tovarna »Induplati«. Skupna je bila nabava hrane tj. konzerve, sladkor, olje, sol, čaj, testenine, napolitanke in juhe. Konzerve »mesni doručak« ne bo nobeden od nas jedel vsaj leto in dan, prav tako ne riža, da ne govorim o čaju, ki je bil vselej na dnevnem redu.

Prpriprave so bile dolge, vse je bilo treba prav zaviti, omotati in del tovora poslati naprej. Moram priznati, da Zagrebčani nismo ravno pomagali pri tem delu, vse to so prevzeli domačini Ljubljančani, levji delež pa je imel na ramenih vodja trekkinga, alpinist in himalajec dr. Peter Soklič.

Prvi jugoslovanski trekking je zbral 29 udeležencev, od tega 6 Zagrebčanov, drugi so bili vsi iz Slovenije, iz PD Radovljica, PD Domžale, PD Idrija, PD Ljubljana-matica, PD »Delov«, PD Maribor itd. Najmlajši udeleženec je imel 19 let, najstarejši 60. Med njimi je bilo 7 žensk, od tega dve iz Zagreba. Iz Zagreba so bili: Ing. Lota Arh, Brano Celac, dr. Neda Köhler-Kubelka, dr. Borivoj Kubelka iz PD Zagreb-matica, Radovan

Čepelak iz PDS Velebit in Branko Jalžič iz PD Željezničar, nobeden ni alpinist, vsi pa so bolj ali manj izkušeni planinci, medtem ko je bilo med Slovenci več kot polovica znanih alpinistov, celo »himalajci« so bili med njimi.

Cilj trekkinga je bil bazni tabor VI. JAHO na 4900 m pod južno 3500 m visoko steno Makaluja. Dostop je tekel po poti ekspedicije. Tabor – aerodrom Tumlingtar (odhodna točka 450 m), Hururu (2000 m), Arun (850 m), Alauling (1550 m), Bungim (1800 m), Sekedi (2500 m), Konghum (3520 m), Mambuk (3500 m), Ne (3720 m), Shershon (4700 m), skupaj 11 dni hoda do višinskega tabora Shershon in 10 dni za sestop, zračna doljava okoli 60 km, dejanska pot je bila dolga 150 km. Ti podatki dopovedujejo, koliko je bilo dobro znanih planinskih »gor pa dol«. Različne so bile nadmorske višine pri vzponu – od 450 m do 4700 m, spreminjala se je tudi klima od +30° C in več do okoli -10° C ponoči v našem baznem taboru Shershon. To so bile velike preskušnje za organizem, da ne računamo še poleta do Kathmanduja, ki je trajal vsega 10 ur letenja, pri čemer smo vsi pomaknili ure za 5,5 ure naprej, kar tudi ruši utirjeni življenjski ritem.

Ko smo prišli v »Japanese house«, neke vrste planinski dom v Kathmanduju, smo takoj občutili dih vzhoda. Po soparici v New Delhiju je bila vročina v Kathmanduju, 1400 m, prva osvežitve. Vendar nam je bilo vroče in zato nam je prijalo, ko so nam strežniki prinesli hladno kokto, stole in ležalnike na travo pred hišo. Toliko da nas niso hladili še s pahljačami!

Velika skrb je bila oprema, ki smo jo morali vsak čas kam prenesti kot mačka mlade, tehtati na aerodromih, shranjevati in varovati pred tatovi v tisti pisani gneči radovednežev. Potem smo se s taksijem odpeljali na razgled po tem eksotičnem, sanjskem mestu: Lesene pagode ozališane z zmaji, alegoričnimi figurami in zvončki, gruče otrok in odraslih, ki pa niso tako pisani kot v Indiji. Življenje jim teče med dobrimi in zli bogovi. Budizem in hinduizem sta se nekako zliha, eni in drugi verniki molijo k bogovom obeh ver. Budisti pridigajo ljubeznivost in ljubezen do bližnjega. Po tem bi morali biti Nepalci budisti, saj na vsakem koraku naletimo na otroško prijazen nasmeš. Redko slišite besedo bakšiš, čeprav turizem tudi ta pojem razširja. V Kathmanduju sta glavna bogova Šiva in Višna. Ljudje iz doline Kathmandu časte Višno, kralj pa je učlovečeni Višna. Imenujejo ga Narajan. Vsi bogovi imajo jahalne živali, kipi teh živali stoje pred pagodo, da bog zajaje, kadar hoče. Otrokom obroblijo oči s črno barvo nekakšen make up. Praznikov imajo veliko, trajajo od pet do petnajst dni. V teh dneh se zabavajo kot otroci na vrtljakih in bambusovih nihalkah in kupujejo odpustke, izdelane iz neke vrste vijoličasto pobarvanega testa. Na praznik luči – svetlobe, prižigajo po vseh oknih in hramih sveče, ob drugih praznikih sebe in živino ovešajo z vencii ali si lepijo obarvan riž na čelo. Hindu se prepozna po rdeči piki med očmi, ki je znamenje blagoslova boga Višne.

Videli smo sežiganje mrličev na sveti reki Bagmati, prav tam kopanje in pranje sarija. Vse je simpatično in zanimivo. Nepal bi bilo treba večkrat obiskati.

Nepal leži med 26. in 31. vzporednikom severne širine, torej južneje od Kaira. Klima je pestra od tropske pa vse do arktične. Velike višinske razlike povzročajo močne zračne struje. Južni veter monsum prihaja poleti iz indijske ravnine, vozimi pa zapiha severni veter iz tibetske visoke planote. Zato je težko izbrati idealno vreme za Himalajo. Mi smo izbrali postmonsumski čas v začetku zime. Imeli smo veliko srečo, da smo ušli snegu.

Iz Kathmanduja smo se odpeljali z dvomotornim avionom »Tweentotter« do travnatega letališča pri Tumlingtaru, 200 km severovzhodno od Kathmanduja. Iz ugodnega letnega vremena v Kathmanduju smo se spustili v razbeljeni zrak blizu ledeniške reke Arun. Pet dni smo hodili po nadelani poti skozi siromašne kraje mimo zelenih riževih teras in voda, ki žubore s terase do terase. Vode je bilo preveč, vendar za nas samo za ohladitev, kajti kanalizacije ali septičnih jam tu ni. Z nami je šlo 30 nosačev, nosili so šotore, spalne vreče, zračne blazine, lonce in gojzerje. Vsi smo namreč obuli »adidaske« in zato nismo bili ožuljeni.

Vegetacija uspeva do 3800 m, na 2000 m še rastejo orehi in banane do 3000 m pa bambusove hoste pomešane z visokim rododendronom, ki zraste tudi do 4 m. Še višje raste nizki rododendron. Alpski svet smo dosegli na prelazu Barun La, na 4200 in 4300 m. Tu smo prvič občutili gorsko bolezen. Naša zdravnica, alpinistka dr. Spela Kristan je ugotovila povišan pritisk in pri nekaterih aritmijo srca oz. nepravilni pulz. Himalaja zahteva zdravo srce in pljuča, s tem pa se najbrž mi, ki živimo v nečistem mestnem ozračju ne moremo pohvaliti. Zrak v teh krajih je tako čist, da človeka pri vdihu kar zaboli.

Začeli smo hoditi po hudournikih in ledeniškem grupu. Vstajali smo zgodaj, ker je bilo treba podirati tabor, vse zapakirati v plastične sode, poklicati vsakega nosača in mu izročiti že pripravljeno breme. Zjutraj smo pili čaj ali dudča (čaj ali čaj z mlekom), kmalu je bil drugi zajtrk, juha z rižem, ki je ostala od večerje, polenta,

kakao z mlekom ali vodo, v glavnem brez sladkorja, ki je nekom čudno zginil. Večkrat smo dobili sir in banane. O praznikih nam je kuhar ocvrli jajca in cvrte delil kar s prsti, kadar pa je bil kuhar posebno dobre volje, je prišla na jedilni list polenta s pudingom. Na srečo jedi niso bile niti slane in ne sladke. Smeh našega kuharja je bil očarljiv, vsak dan smo hvalili njegovo kuhinjo, priznam, nekateri so celo repetirali. Večerjali smo vedno stoje in največkrat že v mraku. Svetilka se je razbila že prvi dan in tako nam je svetil le ogenj iz kuhinje. Poskusili smo tudi neizogibno nadlogo – pijavke.

Lepe fotografije varajo gledalca, ker kažejo samo romantično pokrajino, ne vidijo pa se te male živalce, ki utegnejo zasenčiti vse druge lepe stvari. Ko zdaj gledam na sliki zeleno livado, vselej mislim tudi na mravlje, komarje in muhe.

Po petih dneh hoje ob reki Barun smo zagledali dim. Slika me je spominjala na kavbojske filme. Dim se je vil z ognjišča naših prijateljev, naše slavne ekspedicije, ki je pred nekaj dnevi osvojila južno stran Makaluja. Udeleženci ekspedicije so bili že 40 dni v gori, v boju z naravo in s samim seboj. Zvečer smo skupaj kurili velik taborni ogenj in imeli svoj »festival«. Peli smo pozno v noč. Naslednji dan nas je čakala zadnja najdaljša in najtežja etapa. Pod noč smo prišli na zelenico sredi moren, ki so se vrstile tudi do 600 m nad planino Shershon. Nosači so zaostali, mi pa smo drhteli na višini od 4700 m, bilo je zelo mrz. Šele ponoči smo postavili šotore in se zvrli v spalne vreče.

Jutro je bilo čudovito: plavo nebo, bele visoke gore, zamolklo grmenje lednih plazov. Divje, prvobitno! Bili smo srečni. Višina je začela delovati. Na tej višini je pritisk le okoli 1/2 atmosfere, to pa v človeku načne vegetativni in endokrini sistem. Kri dobiva manj kisika, zato močnejše delajo srce in pljuča. Ob močnejšem dihanju se telo hitreje dehidrira, zrak pa je tu že itak suh. Ogljikov dioksid je delno vezan v krvi in oskrba važnih organov jeter, ledvic in možganov s krvjo je nezadostna. Človeka boli glava, gre mu na bruhanje, pride do cianoze, poviša se puls. Organizem se le počasi prilagaja. To traja tudi po nekoliko tednov. Gorska bolezen tudi nam ni prizanesla. Nekateri smo dobili tudi endeme na obrazu. Imeli pa smo še večje aspiracije. Naši alpinisti so šli na bližnji šesttisočak in ga krstili za »Trekking ali Popotnik«, drugi pa smo hoteli enkrat v življenju in v naši planinski karieri videti najvišji vrh na svetu Everest. Zlezli smo na 5300 m visoko moreno in od tam sta se nam na 20 km prikazala Lhotse in Everest. Življenjski sen se nam je izpolnil. Pet dni smo živeli v tem višinskem taboru, v hladnih nočeh in toplih sončnih dneh. Bili smo zatečeni od endemov deloma od višine, deloma od sonca in vetra, toda bili smo res srečni.

Tedaj pa so se velikani iznenada odločili, se zavili v oblake in megle in nas smrtnike pognali v dežju in megli v dolino.

LEPO ŠPIČJE

LOJZE BUDKOVIČ

Nemo buljim v temo in komaj čakam, da se bom končno znebil turbobnega vzdušja slabo prespane noči. Sekunde se v tej mori vlečejo kot minute, minute kot ure in ure kot dnevi. Misli ti tako nehote uhajajo na razne konce in kraje. Človek v takih situacijah nehote dela s seboj razne obračune za pretekla in prihodnja dejanja.

V to se vpletajo tudi dogodki prejšnjih dni, ki smo jih preživeli na grebenu. Četrtri dan že garamo, le trma in močna volja nas drži ta pokonci v tej zimi, ki nam je že večkrat pokazala, na kaj lahko vse računamo prihodnje dni. Mogoče nas bo na najzahtevnejšem delu poti nagradila z lepim vremenom? V tem primeru bo Lepo Špiče prava poslastica.

Premlevanja in premišljanja pretрга Janko. Kljub pogovoru »rana ura, zlata ura«, nič kaj rad ne zapustim prijetne topline v deželi puha. Prižgeva sveče, v katerih vidiva vsaj moralno oporo sredi nezasišanelega mraza. Bivak v Koči pri Sedmerih jezerih je v takih razmerah prava ledenica. Ko bi imel vsaj dvojna okna, sem si v tistih trenutkih močno zaželel, bi bilo gotovo bolj toplo.

Zavidam Mauri, ki bo današnji del poti odbrenkala po »via normale« na Prehodavce. Na oknu odtajava nekaj sreža in prva želja je uresničena. Po nebu gospoduje

v vsem svojem siju Luna, oblačna fronta se je očitno potegnila nekam na Primorsko. V naglici obujeva čevlje, natakneva dereze, privoščiva želodcu nekaj drobtinic in se neslišno spustiva v noč.

Po ozki gazi dospjeva do Lopučnice, tu pa se prepustiva dolgi monotoniji naporne gaže v celcu proti Čelu. Dobro nama gre od nog, in ko vzide sonce, sva na planoti pod Čelom. Zgodnje jutro je v tej tihoši in lepoti globoko doživetje. Nekajkrat škrtne fotoaparati, spomin na to bova odnesla s seboj v dolino. Vzpenjava se proti vrhu Čela. Razmere za hojo so tu bistveno boljše, kot nalašč za dereze, in tako postane naporno gaženje samo še neprijeten spomin. Užitek včasih skali sunek ostrega severozahodnika. Na Čelu je pred nama kot na pladnju vsa naša tridnevna muka – južno-bohinjski greben, na jugu s svojo piramido ošabno orje Krn, se razprostire veličastna Kaninska skupina, ... vse isto, kar tvori edinstvenost Julijskih Alp.

Napol zasanjana nadaljujeva najino grebensko »kalvarijo«. Nekajkrat se spustiva po vrvi in že sva v sedlu med Celom in Vršacem. Za poceni pridobljeni spust s Čela naju z večjim vprašanjem pričaka Vršac. Vsa stvar postane bolj strma, nekatera mesta ponujajo lažjo plezarijo. Po mačje jo premagujeva nenavezana. Preplašiva trop gamsov, ponosna žival nama priredi lepo predstavo, saj v elegantnih skokih premagujejo nekaj spoštovanja vrednih vesin in se spuščajo v varno zavetje vrlačaste Gornje Komne. Človeško bitje jim je očitno nekaj tujega ali pa se jim še vedno srši dlaka pred Trentarji.

Na širokem hrbtu Vršaca se za trenutek oddahneva, potem pa pričneva iskati primeren sestop. Janko odkrije strm ozebnik, nekajkrat zatakneva vrv za skalni rogelj in Vršac je za nama. Hitiva čez širne snežne strani proti Plazkemu Voglu. Sonce je neusmiljeno prigravelo in prvič na tej turi imam v nahrbtniku več obleke kot na sebi. Počasi in vztrajno grizeva Plazki Vogel, dokler končno le ne doseževa vrha. Posnetek za arhiv in ista pesem kot že večkrat. Vrv, skalni rogelj, spust, to se ponovi vsaj štirikrat.

Sprva sva imela namen prečiti celotne Labrje, toda ta graben je tako razbit, da bi mu morala posvetiti ves dan krepkega dela. Umakneva se nekoliko nižje na strma pobočja, ki naju po lepih naravnih prehodih privedejo pod Veliko Špico. Ponovno bo treba nekaj sežnjev navkreber. Včasih se to spremeni v nič kaj prijetno delo, ko se na rahlo vdreš do pasu v naphan sneg. Končno se le prebijeva na greben med Brdom in Veliko Špico. S pogledi mrzlično brskava po policah in grapah Velike Špice. Na eni izmed polic opaziva sledove, in to so na najino začudenje človeške stopinje, v upanju, da najdeva najugodnejši dostop na vrh.

Pridno jim slediva v široko grapo, ki se izteka v bližino Velikega jezera (Ledvično jezero). Prav na izteku zagledava premikajočo se drobceno pikico. Nekajkrat zatuliva, toda pikica se neprizadeto premika dalje. Kasneje se je izkazalo, da je bil to Andrej. Najini glasovi ga globoko v dolini niso dosegli.

Napredujeva po ozkem grebenu. Kmalu nama pokaže zobe z manjšim skokom, čezenj se brez težav spustiva po vrvi. Sestopiva na široko polico in že sva v prijateljevi sledi. Nekaj časa ji slediva, nakar se na vrat in na nos zaženeva v strm ozebnik, ki naju pripelje prav na vrh Velike Špice. Razgled je božanski. Velika Špica se po pravici prišteva med najlepše razglednike. Sonce se je že krepko nagnilo, najin cilj – Prehodavci – pa tudi niso tako blizu. Zaženeva se proti Mali Špici. Graben ni več tako težaven, pa to ne sme uspravati najine budnosti. Ker se ne varujeva, bi bila vsaka neumnost poplačana z blezplačno vožnjo v dolino. Nogam se že močno pozna današnje garanje. Še sreča, da se spuščava z Mali Špice proti Zadnji Lopi. V sedlu pod Lopo že kar premišljujeva, če bi se sploh povzpela nanjo. Zbereva še zadnje kančke energije in volje, v himalajskem tempu jo le osvaja.

Končno zagledava bivak na Prehodavcih. Ne meniva se za večerno sonce, za prelepe motive, za utrujenost. Želiva čim prej priti v varno zavetje bivaka, da si priveževa duši. V zahajajočem soncu jemljeva podse stopnice na bivak. Usiha dan, usihajo najine moči. Bogat dan. Napori so bili poplačani z doživetji, tveganja z uspehi.

DRUŠTVENE NOVICE

ING. FRIDERIK DEGEN – 70-LETNIK

Več kot 50 let je član planinske organizacije in od leta 1934 do 1974, celih 40 let, je bil njen odbornik. Ne bi bilo prav, če bi šlo planinsko glasilo mimo tega jubileja. Starejši in srednji rodovi planincev ga dobro poznajo, če ne drugače z velikih planinskih zborov, manifestacij, posvetovanj, sestankov in drugih priložnosti, na katerih se planinci srečujemo. Mnogim je njegovo delo znano, še več pa je najbrž takih, ki so šli mimo njega, ne da bi opazili njegov delovni prijem in uspehe, pri katerih je bil s svojim delom udeležen.

Rodil se je 17. julija 1906 v Šentpetru pod Svetimi gorami (Bistrica ob Sotli), v tistem delu obsoletske deželice, ki na majhnem prostoru predstavlja ves čar slovenskega vzhodnega reliefa med bizeljsko in kozjansko prirodno lepotijo. Ni čuda, da ji je še zdaj ves vdan, čeprav je bil vso službeno dobo na delu v Mariboru in ga tudi planinci poznajo predvsem kot Mariborčana. Leta 1926 je maturiral na klasični gimnaziji v Mariboru, nato leta 1929 diplomiral na dunajski visoki šoli za svetovno gospodarstvo, leta 1932 pa na zagrebški ekonomsko-komercialni visoki šoli. Potem je do l. 1941 učil na mariborski trgovski akademiji, kot izgnanec v letih okupacije na trgovski akademiji v Požarevcu, po osvoboditvi pa je nadaljeval s prosvetnim delom na ekonomski srednji šoli v Mariboru in se nato celih 24 let posvetil delu na mariborski kmetijski srednji šoli. Ze nekaj let poučuje tudi na Pedagoški akademiji v Ljubljani stenografijo.

To je suhoparna poklicna biografija, njena vsebina pa je več kot 40 let izobraževalnega in vzgojnega dela, posvečenega mladini in po njej gospodarstvu in gospodarjenju, kar je oboje tako sila pomembno za nastanek, obstanek, veljavnost in napredek naroda in še posebej malega slovenskega naroda na vetrovnem, gospodarsko izredno zanimivem prostoru.

Na levi roki se je inženir Degen skoraj poklicno, a vsekakor s strokovnim pečatom vse življenje ukvarjal s planinstvom. Kot gimnazijec se je vpisal v društvo, kot suplent pa je bil leta 1934 že odbornik mariborske podružnice Slovenskega planinskega društva in kot tak od blizu doživljal razmah mariborskega, pohorskega planinstva, ki se je krepilo v znamenju slovenskega narodnega gibanja in njegove rasti na severni meji.

Po vrnitvi iz pregnanstva je z obema rokama nadaljeval z delom, od katerega ga je odtrgala sovražna okupatorjeva roka. Aktivno je sodeloval pri obnovitvenih delih in gradnjah pri Mariborski koči, na Pesniku, pri Sv. Urbanu in na Zavarcarjevem vrhu. V kratkem času se je pri obnavljanju SPD Maribor tako uveljavil, da so mu sodelavci in člani že leta 1945 zaupali odgovorno in garaško tajniško delo. Kdor je doživel probleme obnove v tistih letih, bo vedel ceniti vrsto opravkov, ki jih je morala prevzeti predsednikova desna roka – tajnik. Vse je bilo treba začeti od kraja, brez

Ing. Friderik Degen

delovodnikov, brez arhiva, največkrat tudi brez pravega miru, ki je za tako delo potreben. Komaj je pisarna stekla, je tajništvo prevzel Jože Gajšek, ko se je vrnil iz pregnanstva, Fricu pa so naložili blagajno in gospodarsko komisijo. V štirih letih je v teh funkcijah pokazal tako sposobnost in vnemo, da je bil leta 1950 soglasno izvoljen za predsednika PD Maribor. Kot tak je neizbrisno stopil v zgodovino slovenskega planinstva. Uveljavil je svoj delovni in osebni slog pri celi vrsti velikih delovnih uspehov in prispeval velik delež k vztrajnemu in neugnanemu napredku slovenske planinske organizacije na vseh področjih, ki so jih zajemale zvezne komisije. Po svoji izobrazbi in osebnih nagibih je delal predvsem v gospodarski komisiji PZS, bil je seveda član plenuma in več let natančen, razsoden in razgledan predsednik nadzornega odbora PZS, obenem pa tudi član nadzornega odbora Planinske zveze Jugoslavije.

Te funkcije mu niso padle v naročje po naključju. Z delom je na terenu svojega društva pokazal neverjetno vztrajnost in obenem izjemne sposobnosti za organizacijo dela, za društvene finance, za smiselne investicije. Vse to je povezal v društvenem življenju in po gospodarskem mediju opravil potrebne pospeške v negospodarskih društvenih odsekih. PD Maribor je v tistem desetletju vsakomur predstavljalo delavno, uspešno, spretno in modro urejeno društvo. V tem času je bila zgrajena Koča na Zavarjevem vrhu, Koča pri Urbanu nad Mariborom in druge dograditve. Kaj vse je spravil na noge! Najprej moramo omeniti Ribniško kočo, ki je mnogim pomenila naš najlepši planinski dom. Bil je njen glavni pobornik, a vendar le prvi med enakimi, ki jih je zbral okoli sebe kot sodelavce in ki bi vsak od njih zaslužil, da označimo njegovo osebnost in njegove zasluge za postojanko. Vsakteri od njih je delal za Ribniško kočo po svojih sposobnostih in močeh, predsednik in gospodar Degen pa jih je znal povezati z delom za isti cilj tudi z dragocenimi nitmi prijateljstva in tovarišstva. Eh, dragi Fric, kaj bi se vse dalo lepega povedati o tem pa še o delu za Mariborsko kočo, za Zavarjev vrh pa še za to in ono gospodarsko akcijo, ki si jo vodil in pri kateri so ti vselej tako zagnano pomagali FRK, fanatiki Ribniške koče, vsak pri tistem delu, ki ga je najbolj obvladal, ki mu je najbolj »ležalo«. Nomina sunt odjosa – ne, vsakogar bi ob tem tvojem jubileju rad s kako potezo predstavil ali obudil. Da, najraje obudil! Vsaj Jelenčevo vedrino, bistrino in humor pa smeh, ki ga je izvajal na najbolj trpkih ustih! Pa Majerjevo prisrčnost in dobroto pa še, ne, raje ne, pregrenka je misel o neizprosnem merilcu – času.

Zdaj, ko gledaš na svojih 50 let, uokvirjenih v planinstvo, se mi zdiš kot gruntar, ki je z vsemi nitmi svojega srca navezan na svojo grudo, in kot gospodar, ki mimo gospodarskih aksiomov ne more, ne mara in ne zna misliti in sklepati. Naj že bo z usodo gospodarskih stvaritev iz tvojega časa kakorkoli in karkoli, še vedno drži stara kmečka modrost, da brez nič ni nič. Planinstvo kot zgodovinski pojav je morala roditi svoje lastno gospodarstvo, ki ima in mora imeti svoje posebne zakonitosti zaradi posebnih okoliščin, v katerih se je razvilo in še danes vedno obstaja, med drugim tudi za blagor namišljenih tkim. »pravih« planincev, na katerih definicijo še čakamo. In drugo: Gospodarstvo – z nami vred – od izgube ne more živeti. Če do nje pride, je treba hitro in pametno ukrepati, kajti gospodarska izguba je za planinsko gospodarstvo še hujša uima kot za dolinsko, saj nima fondov za slabe čase, za čase, ko tudi ni več FRK (fanatikov Ribn. koče) niti človeka, ki bi jih navduševal in združeval. Ti, dragi Fric, pa si to znal!

To pa je že tretja modrost kmečke pameti, da denar le ni docela sveta gospodar. Človek si ga je izmislil in človek z njim ravna. To pomeni, da mora imeti vsak dan pred očmi: da ne pada z neba kakor mana Izraelcem, pač pa, da je delo edini vir vrednosti in prav zaradi tega je treba denar prav obračati. Naj ga obrača in dobi tisti, ki zna delati in gospodariti!

Pa saj vse to bolje veš kot jaz. A glej – ko je bilo to voščilo zapisano, mi je predsednik PZS dr. Miha Poločnik sporočil naslednje:

»Vse planince veseli, da je po mnogih peripetijah in neuspešnih kombinacijah vendarle uspelo, da bo Ribniška koča ostala v planinskih rokah. Novoustanovljeno PD Sladka gora jo bo s pomočjo svojega (patrona) pokrovitelja organizacije združenega dela »Sladkogorske tovarne kartona in papirja« (Šentilj v Slov. goricah) ter drugih mecenov usposobilo, posodobilo in uredilo tako, da bo spet – kot je bila pod Degnovim vodstvom – ena najvzornejših planinskih postojank v Sloveniji. To je brez dvoma eno najlepših daril tudi našemu jubilarju in popolno zadoščenje njegovemu vztrajnemu prizadevanju in prizadevanju njegovih prijateljev, da ta nekdanj vzorno oskrbovani planinski dom še naprej služi planinskim in splošno turističnim namenom, s tem pa kot pionirska postojanka tudi razvoju zahodnega Pohorja in njegovega podnožja«.

JANEZ BROJAN – 70-LETNIK

Janeza Brojana poznajo planinci, še bolj pa alpinisti, saj se giblje med njimi že 50 let, znan po svoji izjemni vzdržljivosti, prirodni in skoro prirojeni plezalni tehniki, ki jo je lahko občudovati, težko pa posnemati in doseči. Bralci PV ga poznajo tudi kot planinskega avtorja. V letošnjem letniku je v št. 3 s sočno potezo zarisal svoj profil v članku »Čez Kopicice na Dovški Križ.« Sicer pa naj o njem spregovori čestitka, ki mu jo je v imenu PZS poslal dr. Miha Potočnik:

Dragi Janez,

te dni praznuješ sorazmerno visok življenjski jubilej. Doživel si ga brez običajnih tegob, saj si ohranil svoje železno zdravje kakor malokdo. O tem pričajo Tvoji vzponi v zadnjih letih, v katerih Ti je služilo srce, so Ti služile noge kot v mladih letih. Zato Ti dvakrat čestitam, najprej h kondiciji, ki si jo ohranil, nato pa še za 50 let življenja, ki si ga posvetil planinstvu, plezalstvu, gorskemu reševalstvu, vodništvu in planinskemu spisju. Vsi, ki so Te srečali v stenah in na potih, so videli v Tebi pravega hribovca, gorjana, ki se je najtesneje povezal z rodno gorsko domačijo, jo pretaknil do zadnjega kotička, se v njej do kraja spoznal in postal mojster svojega dela.

Zelim Ti, da bi še dolgo ohranil srečo, ki vre iz zdravja in moči, da bi še dolgo užival poglede s samotnih potov in vrhov, kakor si bil navajen.

Predsednik PZS
dr. Miha Potočnik

Več bomo o jubilarntu zapisali v št. 8. Op. ur.

MARJAN PERKO – 50-LETNIK

Že v mladosti je Marjan začutil ljubezen do narave, posebej do gora. Okoli Trziča je imel priložnost, da jih je od blizu že zgodaj spoznal. Trdo mladost je imel, zato je postal močan, odporen, pa tudi občutljiv in čustven. To nam kažejo njegove popevke, ki jih je sam napisal in sam uglasbil. Vse so povezane z življenjem v gorah. Komu neki drugemu, ko se je njim ves predal: Mladi alpinisti, Od triglavskega veter gorovja, Kjer visoke so planine, Zelenica, Storžič, Tamar, Sredi stene je stezica, to so najbolj znane njegove popevke; nekatere od njih so že, kakor pravimo, ponarodele. Slišiš jih lahko v vseh planinskih postojankah, kjer prepevajo mladi planinci, na radiu in drugod. V Tamarju Marjan kot oskrbnik koč s svojo kitaro ustvarja pristno, včasih malce otožno vzdušje. Včasih si poje sam, včasih v krogu prijateljev ali v planinski družini. Tamar si brez njegove planinske pesmi že kar

Marjan Perko

težko zamislimo. Čeprav petdesetletnik, ostaja mlad, vsakomur tovariš, vsakomur pripravljen pomagati. V poletnih mesecih srečaš v Tamarju vso njegovo družino. Pri delu mu pomagajo mati, žena, sva-kinja, brat, pa tudi otroci, če se odtrgajo od igre. Nekaj domačega, patriarhalnega je v tem odnosu do planinske postojanke, daje ji poseben značaj in čar. V tem vzdušju je Marjan srečal Abrahama, ko že pride tudi čas obujanja spominov. Marjan Perko se je rodil v Trziču 11. 4. 1926. Pred drugo svetovno vojno se je kot 15-letni fant začel ukvarjati s planinstvom. S Karlom Globočnikom je hodil na Kofce, Storžič, na prelepe vrhove tržiškega kota. Tako kot večina tržiških fantov je tudi Marjan odšel v uk za strojarja. Zatekla ga je druga svetovna vojna. Okupator ga je prisilno mobiliziral in poslal na rusko fronto. Ranjen se je vrnil, dezertiral iz nemške vojske in stopil v NOV.

Takoj po osvoboditvi ga zasledimo med pobudniki za ustanovitev plezalske skupine v Trziču. Ustanovitve sta se udeležila Joža Čop in Stane Koblar. Skupina je leta 1947 prerasla v alpinistični odsek. V odseku so bili predvojni alpinisti (Salberger, Primožič in drugi) in mlada generacija, ki ji je pripadal Marjan. Marjan je bil vrsto let načelnik tega odseka, pozneje pa tudi odbornik v upravnem odboru PD. Veliko je sodeloval pri obnavljanju planinskih domov na Kofcah, na Šiji planini, Pod Storžičem, na Zelenici in koči na Dobrči. Predvsem pa ima veliko zaslug za alpinistični bivač v Storžiču. Sodeloval je z Dragom Koreninijem tudi pri obnovi bivačkov, predvsem bivača III in IV v Julijskih Alpah.

Leta 1949 je prevzel na PZS odgovorno delovno mesto alpinističnega instruktora. Za to delo se je odločil predvsem zato,

ker je čutil potrebo, da vsaj do neke mere zblži podeželje z mestom, da se alpinizem ne bi smel razvijati le na Jeseenicah, v Ljubljani, Mariboru in Kamniku. Njegovo delo je bilo res uspešno, saj je s pomočjo tedanje komisije za alpinizem in PD organiziral alpinistične odseke v Zagorju, Trbovljah, Hrastniku, Slovenski Bistrici, Postojni, Novi Gorici in še kje. Število alpinistov in pripravnikov je tedaj v 25 alpinističnih odsekih v Sloveniji zrastle skoraj na 1000. Tudi Marjan je organiziral in vodil številne alpinistične tečaje, predaval na tečajih in odsekih, organiziral pa tudi sam vodil naše prve povojne domače in tuje odprave (Prenj, Čvrtnica, Prokletije, Centralne Alpe, Dolomiti, Vzhodne Alpe itd.). Sodeloval je kot inštruktor na alpinističnih tečajih in tečajih GRS v armadi. Ugotovimo lahko, da je doslej organiziral in vodil kakih sedemdeset zveznih, republiških in društvenih alpinističnih tečajev in tečajev GRS.

Za seboj ima čez 400 plezalnih tur, od tega 32 prvenstvenih vzponov. Naj omenimo le najpomembnejše: varianto v steni Travnika, zimski vzpon po razu Jalovca, direktno smer v zahodni steni Zahodnega Prisojnika, smer v Vodnikovem Vršču in v Lepem Špiču, centralno smer v Pelcu in tržiško v Storžiču.

V inozemstvu je opravil veliko število alpinističnih vzponov, med drugim tudi Brenvo v Mont Blancu, prečenje Grépona, vzpon na Dru in druge. Pripadal je prvi povojni alpinistični generaciji, katere predstavniki so bili tudi Hočevar, Debeljak, Verovšek, Zupan, Škerlj, Vauken in drugi.

Razvoj alpinizma in mladine v planinstvu je tesno povezano z delom Čopa, Koblarja in drugih. Med vzgojitelje pa moramo na vidnem mestu zapisati tudi Marjana, ki je že l. 1947 pričel s planinskimi predavanji, vodil mladino po gorskih poteh in nezavarovanih stenah in jo vabil v planinske in alpinistične vrste. Bil je mladim vzor pri prostovoljnem delu, pri udejstvovanju v gorah in pri družbenopolitičnem delu. Za leta 1945 je bil sprejet v SKOJ, leta 1948 pa v ZKS. Aktivno je delal v političnih in sindikalnih organizacijah, med drugim je bil tudi predsednik sindikalne organizacije v tržiškem podjetju »RUNO«, leta 1956 tudi sekretar osnovne organizacije. Kljub tej zaposlenosti je zbral podatke za kroniko alpinizma v Sloveniji od 1945 do 1955, kroniko vzponov 1945–1955, skrbel za evidenco alpinistov in nad deset let aktivno sodeloval v komisiji za alpinizem. Marjan je bil prvi organizator Kramarjevega smuka s Storžiča in sodi tudi med prve organizatorje alpinističnih ocenjevalnih voženj, ki se iz leta v leto vrste v množičnosti tako, da je bilo na zadnji ocenjevalni vožnji v Vratih že prek 400 ude-

ležencev. Množičnost je upadla, čim so se pričeli namesto teh ocenjevalnih voženj organizirati turni smuki.

Marjan je bil zelo dober smučar in je že 1952 uspešno opravil na Krvavcu izpit za smučarskega učitelja pri Smučarski zvezi Slovenije. Je tudi gorski vodnik za vso Slovenijo in član GRS od maja 1947. Sodeloval je na okrog 300 reševalnih akcijah in je med drugim prejel tudi priznanje okrajnega ljudskega odbora Tolmin za uspešno reševanje v zimski katastrofi v Soški dolini leta 1952.

Udeležil se je po letu 1949 več visokogorskih alpinističnih tečajev švicarske alpinistične zveze, se povzpел na Matterhorn, Monte Rosa, Jungfrau in na druge štiritisočake. Tu se je seznanil z delom in vzgojo lavinskih psov švicarske reševalne službe. Leta 1951 je sam organiziral odsek za vzgojno lavinskih psov pri GRS Slovenije, ker ga kinološka zveza Slovenije ni hotela prevzeti v svoje okrilje, pač pa je pristala le na sodelovanje. Z njenim sodelovanjem je organiziral več začetniških tečajev za lavinske pse v Tamarju, pod Storžičem in na Korošici. Na dveh tečajih na Patscherkoflu v Avstriji je sodeloval s svojim lavinskim psom (ime mu je bilo Rigo) in med štiridesetimi udeleženci iz Avstrije, Italije in Nemčije zasedel prvo mesto.

Zadnja leta je Marjan planinski oskrbnik. Začel je leta 1969 pod Storžičem, nadaljeval na Zelenici, od leta 1971 pa je v Tamarju. Marjan sodi med oskrbnike-planince, kakršnih je vedno manj v naših gorah. Žaveda se, da mora biti planinska postojanka ne le gostoljubno zavetišče, temveč tudi obveščevalna točka v primeru nesreče, predvsem pa informacijska točka, v kateri mora planinec dobiti informacije, napotila in nasvete za vzpone. In Marjan te informacije planincem lahko daje, saj ima bogate alpinistične izkušnje.

Obiskali smo ga v Tamarju in mu v imenu planinske organizacije in njenih članov čestitali. Potožil nam je, da je planinski dom v Tamarju že dotrajal, posebej so se pokazale velike okvare po lanskem plazju. Slovenija je dolžna, da to postojanko popravi, poveča, uredi. Akcijo za obnovo Tamarja bo sam začel, če se planinska srenja ne bo za to zavzela.

Planinska organizacija včasih pozabi na starejše alpinistične generacije, je tedaj dejal Marjan, čeprav alpinistični uspehi slonijo tudi na teh in ne le na sedanjih najboljših alpinistih. — No, včasih se res kaj prezre, kar bi se ne smelo prezreti, v glavnem pa se planinska organizacija trudi, da bi tudi v tem pogledu izpolnila svojo dolžnost do ljudi in do družbe. Zato je prav, če zapišemo: Ko smo v imenu PZS v Tamarju počastili Marjana Perka, smo imeli pred očmi življenje in delo posvečeno goram: planinstvu, alpi-

nizmu, turnemu smučanju, GRS, planinski vzgoji in izobrazbi, vodništvu in ne nazadnje planinskemu gospodarstvu in kroniki alpinizma. Na vseh teh področjih je uspešno delal dobrodušni Marjan Perko, zlata duša in dobro srce.

Tone Bučer

KLUB MV

V prostorih knjižnice PZS na Dvořakovi 9 se že drugo leto ob sredah zvečer zbirajo člani kluba MV. Doma so tam od Primorske pa vse do Prekmurja, skupno pa jim je to, da so na šolanju badisi na srednjih ali visokih šolah v Ljubljani.

Tisto jesen pred poldrugim letom se je Franjo Krpač vrnil z nekega obiska pri planincih v Prekmurju z idejo, za katero ni še nihče slutil, da bo padla na tako plodna tla. Dogajalo se je namreč, da so mnoga planinska društva izgubljala svoj komaj izšolani kader ob prehodu na šolanje v drugi kraj. Težko je bilo obdržati stik na več deset ali tudi dvesto kilometrov, če pa je matičnemu društvu to le uspelo, pa mladinski vodnik ni imel možnosti za izpopolnjevanje in društvu ni tako koristil, kot bi lahko.

Tako se je ustanovil klub MV v Ljubljani! Na prvi ustanovni sestanek je prišlo veliko mladih od vsepovsod, resnici na ljubo pa je treba povedati, da se je kasneje sestankov udeleževalo povprečno 7-8 članov. Veliko večja udeležba je bila na predavanjih.

Klub je spocetka deloval tako, kot so pač prihajali vplivi in sugestije od vsepovsod. Mladi so si želeli predavanj in izletov. Če teh ni bilo, so se zadovoljili z debatami in obujanjem spominov na razne doživljaje v gorah. Danes ima klub že svojega vodjo, izdelan program, finančni načrt za tekoče leto in deluje že po nekem načrtu, ki pa je odprt za vse koristne dopolnitve.

Predavanja, ki so jih vodniki poslušali, so bila različna – o Kangbačenu, Andih, evropski pešpoti, pa vse do predavanj, ki so jih pripravili sami o svojih tečajih ali izletih. Več kot zanimiv je bil program s predsednikom PZS Miho Potočnikom, prav tako tudi z mladim predstavnikom podobnega kluba vodnikov v Celju. Poleg izletov čez leto in skupnih praznovanj je bilo na programu skupno izpopolnjevanje po transverzali Sutjeske. Kaj jim je to pomenilo, vedo povedati le oni sami.

Letos, žal, ne tečejo vse stvari tako gladko, kot je bilo pričakovati. Odprto je predvsem vprašanje financiranja kluba, s tem pa je odprto tudi vprašanje, kako izpolniti program. Za letos namerava klub izdati tudi pesmarico, prav gotovo pa bodo vodniki pomagali tudi pri vodstvu izletov ljubljanskih in okoliških pla-

ninskih društev, kot so lani pomagali ljubljanski gimnaziji. To bodo storili kljub temu, da problema niso mogli rešiti ne na seminarju MV in mentorjev v Bohinju, ne na seminarju načelnikov MO in ne na zboru delegatov MO na Lisci. Vsaka stvar, ki se na novo vpelje, pač mora veliko pretrpeti!

Vendar vprašanje obstoja klubov MV sploh ni sporno. Le tako je moč obdržati mladega človeka in ga po končanem šolanju še bolj pripravljene vključiti v delo matičnega društva. Po Sloveniji so že vznikli prvi klubi MV tudi zunaj Ljubljane, prav bi pa bilo, da se ustanovijo v vseh študijskih centrih. Resda je že malo pozno, vendar pa ne prepozno, da se vsi tisti mladinski vodniki, ki doslej za klub niso vedeli ali se ga iz kakšnih drugih razlogov niso udeleževali, pridružijo klubu MV, saj jim gotovo ne bo težko utrgati tisto urico ali dve na teden. In če se bo kdaj zgodilo, da bodo namesto predavanja prenašali zaprašene knjige iz podstrešja v klet ali da bodo vrteli ročico razmnoževalnega stroja – naj jim to ne vzame volje. Tudi to in še marsikaj drugega je klub MV!

Jasna Sebjanič

SEMINAR ZA NAČELNIKE MO IN ZBOR DELEGATOV MO

Na Lisci je bil v času od 9.-11. 4. 1976 seminar za načelnike MO in obenem zbor delegatov MO PD.

46 udeležencev iz 26 PD seminarja za načelnike MO je obravnavalo naslednje teme: delo MO, povezavo MO z SLO, kadrovska problematika, tečaje za MV, formiranje planinskih delovnih čet za pomoč pri gradnji centra za planinske tabore v Bavčici ter udeležbo planinske čete na MDO Slovenske gorice. Seznanili so se tudi s potekom akcije pionir-planinec, poslušali smo predavanje, kako se vodi sestanek, predavanje o klubih MV, ki postajajo ob naraščajočem številu mladinskih vodnikov zelo aktualni.

Zbor delegatov MO z 51 udeleženci je obravnaval novosti v akciji pionir-planinec, planinske tabore, koordinacijske odbore MO, klube MV, sodelovanje z ZSMS, problem financiranja planinskega referenta za delo z mladino, program MK za leto 1976, pravilnik o orientacijskih tekmovanjih ter podelitev častnih znakov MV in zaslužnih znakov MV.

Nekaj najpomembnejših sklepov, ki so jih sprejeli, je:

– v akciji pionir-planinec se lahko poldvojijo največ trije izleti, za zlati znak pa se pionir lahko poteguje do 16. leta starosti,

– predvsem v okviru občin naj se okrepi stik z ZSMS,

– zadolžitve v planinski organizaciji naj bi v večji meri prevzeli mladi ljudje, treba pa jih je pravilno usmerjati,
– poleg že obstoječega kluba MV v Ljubljani naj se takšni klubi ustanavljajo v vseh študijskih središčih.

Jasna Šebjanič

PLANINSKA KOČA NA ČRETI JE DOGRAJENA

(Pismo iz Vranskega)

Planinsko društvo Vransko-Tabor je še mlado, saj obstaja komaj osem let. Kmalu po ustanovitvi PD Vransko-Tabor se je porajala misel, da bi zgradili svoj bivač. Člani so resno razmislili. Ideja je bila, da bi si postavili nekak bivač na Čreti, kjer je bila prva partizanska frontalna borba I. Štajerskega bataljona z okupatorjem 26. 10. 1941. Ta bivač naj bi poimenovali po njem. Postal naj bi nekak živ spomenik na tiste težke dni.

Najprej je bilo potrebno dobiti zemljišče. Domenili smo se s kmetom Francem Puncuhom, Čreta 2. Po kratkem nagovornjanju je obljubil, da nam odstopi 5 a zemljišča in to zastonj. To nas je opogumilo. Kmalu smo podpisali pismeno pogodbo o podaritvi zemljišča in izbrali lokacijo, označili temelje v izmeri 5 × 5 m in pričeli z izkopom. Ko je bil izkop končan, se nam je zdela površina premajhna. Kopali smo dalje in napravili izkop 7,20 × 7,20 m. Res smo se odločili, toda brez denarja. Imeli nismo drugega kot dobro voljo.

Prvi denar, ki smo ga dobili, smo zbrali pri članih PD Vransko. Vsak je priložil po 10 DIN. Nato nam je ZB Vransko nakazala 400 DIN. Začeli smo z nabavo materiala in z betoniranjem temeljev. Sredstva so bila seveda premajhna, potrebe iz dneva v dan večje, denarja pa zopet nič. Začeli smo z nabalno akcijo po Savinjski dolini (seveda z dovoljenjem Tajništva za not. zadeve Žalec). Akcija nam je odlično uspela. Zatem smo prosili za pomoč Obč. sk. Žalec, ki nam je prispeval dvakrat po pol milijona, nato krajevna podjetja, kot INDE, KS, druge krajevne organizacije in društva. Prav izdatno nam je, v fazi, ko nismo mogli več delati udarniško, ampak smo rabili strokovnjake, ki jih je bilo treba plačati, priskočila na pomoč Planinska zveza Slovenije z enim milijonom din. Tako je bilo delo v l. 1974 končano. Potrebna pa je bila še oprema, elektrifikacija itd. Spet nam je pomagala Planinska zveza Slovenije.

Danes stoji na Čreti prijazna planinska postojanka. Ima važno družbeno vlogo, saj se v njej vrše tudi sestanki, pomembni za ta del KS Vransko, seje režij. odbora za gradnjo ceste na Čreto, razna praznovanja s kulturnim programom, kakor 8. marec, itd. Da ni nepomembna, je do-

kaz tudi to, da poteka mimo nje evropska transverzala E6 »Od Baltika do Jadrana«.

Društvo ima v domu družbenih organizacij tudi svojo klubsko sobo.

24. 4. 1976 je bil občni zbor PD Vransko-Tabor, katerega sta se udeležila tudi zastopnik PZS tov. Marjan Oblak, ki se je pohvalno izrazil o delu društva, in magister Tone Strojini, ki je predvajal diapozitive o varstvu narave. Predavanje je bilo res vzgojno in za današnje razmere prikladno. Čestitali smo mu ob njegovem jubileju, 20. obl. predavanj in predvajanja diapozitivov po društvih.

Lovska družina ima 12 članov GS, 6 PD pa bo v kratkem opravilo izpit gorskih stražarjev, zato je delovni predsednik predlagal, da bi se člani GS obeh društev združili v enoten aktiv GS, s čimer so se vsi strinjali, planinci in lovci.

Na občnem zboru je bil razrešen gradbeni odbor, malenkosti, ki jih je še treba urediti, prevzame novi upravni odbor.

Koča je zajeta v Savinjsko krožno pot, v zadnjem času pa vključuje tudi TRIM. Tov. Jordan, ki je zastopal PD Polzelo, je med drugim omenil, da je v Vodniku za Savinjsko krožno pot pomota. Avtor vodnika je kočo na Čreti imenoval »KOČA POD GOZDOM«, uradno pa se imenuje »KOČA I. ŠTAJERSKEGA BATALJONA« na Čreti.

Ob zaključku se javno zahvaljujem UO in NO PD Vransko. Tabor, vsem članom, Obč. sk. Žalec. TIS Žalec, del. organizacijam, obrtnikom, kmetom na Čreti in drugim, posebej še Planinski zvezi Slovenije za vso pomoč pri gradnji koče.

Oglejte si ta prelepi katiček slovenske zemlje!

Franci Golavšek

PLANINSKO DRUŠTVO NOVA GORICA

Redni letni občni zbor je bil 22. 3. 1976 ob 17,30 v veliki kavarni hotela »PARK« v Novi Gorici.

Zbor je otvoril predsednik ing. Florijan Hvala, vodil pa ga je dr. Jože Andlovic. Med drugimi so bili navzoči Tone Bučar, podpredsednik PZS, Janez Kmet, tajnik PZ, Janko Fili, predsednik meddruštvenega odbora primorskih društev, Jožica Šmet, predsednica SPD Gorica, Boris Mašera iz SPD Trst.

V poročilu upravnega odbora beremo med drugim:

Po številu članov spadamo med številčnejše PD v Sloveniji, saj šteje naše društvo že blizu 1700 članov.

Naše društvo ima štiri postojanke, od tega dve v zakupu. Kekec in Trstelj, Lepeno in Krn. V letu 1975 smo za njihovo vzdrževanje vložili precejnja sredstva. Za

naše društvo imata zlasti važno vlogo Dom v Lepeni in Gomiščkovo zavetišče na Krnu. Med dežurnimi na Krnu se je zlasti izkazal tov. Marijan Bone in gošpodarja Železnik in Bizjak.

V lanskem letu smo imeli 13 izletov z 232 člani, oziroma na izlet 17 članov.

Odsek za propagando je imel v sezoni 1975/76 10 predavanj in nekaj predavanj v okolici Nove Gorice.

V začetku lanskega leta je bila v MEBLU ustanovljena planinska sekcija. Ima 100 članov, v lanskem letu so priredili pet lastnih izletov s skupno udeležbo 50 planincev.

O delu MO PD Nova Gorica je poročal že Rudi Höhn v PV 1976/4 str. 186.

Finančni uspeh izkazuje stroškov skupaj 504 868,60 din, dohodkov 523 287,40 din, prebitok torej znaša 18 418,80 din.

Društvo je v letu 1975 poslovalo uspešno. Sredstva je društvo pridobivalo iz izkupička planinskih postojank in dotacije temeljne telesne kulturne skupnosti občine Nova Gorica.

Planinske postojanke Lepena, Kekec in Krn so poslovale uspešno, planinska postojanka Trstelj je imela izgubo. Upravni odbor je na tej postojanki opravil večja investicijska dela. Alpinistični odsek in mladinski odsek poslujeta vsako leto z izgubo, saj nimata lastnih virov za ustvarjanje dohodka. Društvo je v letu 1975 nabavilo za mladinski odsek šotore, za alpinistični odsek opremo (cepine, dereze in vrvi), planinski postojanki Kekec pa nov hladilnik.

Sklepi UO o izgradnji koč pri Krnskem jezeru:

Glede koč pri Krnskem jezeru je v poročilu zapisano med drugim:

UO društva soglaša, da se ustanovi odbor za gradnjo te koč soglasno z vsemi društvi na Primorskem, ki so ustanoviteljice sedanjega gradbenega odbora. S tem bi funkcija sedanjega odbora prenehala, občni zbor pa bi na predlog UO moral potrditi odbor za gradnjo koč z jasno izdelanim programom.

Istočasno s tem se morajo društva v MDO dogovoriti za podpis sporazuma o finančnem in drugem sodelovanju za izgradnjo koč. Predlog sporazuma, ki ga je izdala PD Nova Gorica, podpišejo pooblaščenči delegati vseh primorskih planinskih društev. Po soglasju društev MDO za ustanovitev odbora za gradnjo koč, po podpisu sporazuma in potrditvi gradbenega odbora na občnem zboru je PD Nova Gorica pripravljeno prevzeti izgradnjo koč pri Krnskem jezeru. – Tako se je glasil sklep seje UO PD Nova Gorica pred občnim zborom.

O načinu, po kakšnem ključu bodo društva finančno sodelovala, danes še ne moremo govoriti, ker ta sporazum še ni izdelan.

UO PD Nova Gorica je dal v potrditev občnemu zboru sklep, da se sestavi in potrdi gradbeni odbor z izdelanim programom. Društva MDO morajo dati soglasje in pristopiti k sporazumu do 1. 6. 1976. UO pa mora potrditi gradbeni odbor do 1. 7. 1976. Delovanje iniciativnega gradbenega odbora bi s tem prenehalo s 1. 6. 1976.

25. OBLETNICA PLANINSKEGA DRUŠTVA »RISNJAK«

Pred 25 leti 24. 1. 1951 se je vršila na iniciativo sindikata zdravstvenih delavcev iz Zagreba ustanovna skupščina Planinskega društva zdravstvenih delavcev »Risnjak« s sedežem v Zagrebu. Pozneje je društvo spremenilo ime Planinsko društvo »Risnjak«.

Za prvega predsednika je bil izvoljen dr. Lujo Križ, rentgenolog iz Zagreba.

Planinsko društvo »Risnjak« je razvilo živo planinsko aktivnost v svojih sekcijah in odsekih, posebno v alpinističnem odseku. V okviru društva je delovalo šest planinskih grup. Društvo je sodelovalo skoraj v vseh planinskih akcijah. Društvo je organiziralo pri svoji planinski koči na Medvednici šest zborov planincev zdravstvenih delavcev.

Društvo je izdajalo svoj interni humoriistični planinski list »Klopotec«.

Leta 1952 je društvo od Gozdne uprave »Sljeme« dobilo v najem skladišče pri logarnici na Oštrici in v njej uredilo planinsko zavetišče. Zgradilo je novo planinsko koč na Medvednici – na Pongračevem 8. 5. 1955 v čast desete obletnice osvoboditve Zagreba, 12. 1. 1956 pa je na prošnjo PDS »Velebit« brezplačno odstopilo zavetišče na Oštrici z vsem inventarjem.

Za svoje uspešno delo v preteklih 25 letih je društvo prejelo vrsto odlikovanj:

Spomenico PD »Japetič«, plaketo PD »Zagreb«, plaketo PD »Sljeme«, srebrni znak PZJ, spominsko diplomu PD Obrtnik, spomenico PD »Japetič«, diplomu Smučarske zveze Hrvatske, plaketo PD »Sljeme«, plaketo PD »Gračar«, spomenico PD »Obrtnik«, zlati znak PSH, priznanje in znak PD »Japetič«, priznanje in znak PD »Strahinjščica«, priznanje PD »Željezničar«, diplomu PD PTT »Sljeme«, spominsko priznanje Zveze tabornikov Hrvatske.

Za svoj jubilej je dalo društvo izdelati posebne značke, poštno spominske ovojnice in diplome.

Rudolf Kres

NINOTU KRAIGHERJU V SPOMIN

Čas beži, meseci gredo, prav je, da napišem nekaj vrstic v njegov spomin, čeprav z zamudo.

Veseli fant, z razmršenimi, črnimi, srebrno prepredenimi lasmi, s hudomušnimi, veselimi, vendar zasanjanimi očmi je odšel in ni ga več. Zalujemo za njim, in komaj verjamemo, da ga ni več med nami.

Ivan Kraigher – Nino je umrl. – Rodil se je v Trstu leta 1908 očetu Ivanu, mornarju iz številnega sorodstva Kraigherjev, umetnikov in politikov. Bil je po naravi boem. Po prvi vojni je šel v Ljubljano in tam študiral na srednji tehniški šoli arhitekturo. Vse življenje pa ga je mamila muzika in slikarstvo. Bil je samorastnik pri klavirju in čudovit akvarelist. Ljubil je naravo in vse, kar je lepo.

Služboval je pred vojno v Mariboru. Internacija ga je med vojno zanesla v Italijo, kjer je živel v Piemontu pod Alpami.

Po osvoboditvi je prišel že pred letom 1947 na Goriško v »Cono B«, deloval pri Obnovi podeželja, nato pa pri Projektivnem biroju v Novi Gorici in tu ostal do upokojitve pred nekaj leti, do svoje nepričakovane smrti 26. januarja letos.

Bil je neutrujen in je vse dneve načrtoval in snoval. Številne stavbe v Novi Gorici in širši okolici so njegova zamisel. Ekonomska šola in Industrijska šola v Novi Gorici, šola v Kanalu in Desklah, Delavski kulturni dom v Desklah, prenovljeni hotel Sabotin v Novi Gorici in številna druga poslopja so njegova zamisel in spomeniki. Risal je skoro 30 let in načrtal za celo mesto hiš.

Od ustanovitve PD Nova Gorica je bil njegov zvesti član in njegov »dvorni« arhitekt, ne da bi dobil za to kak dinar. Sodeloval je pri vseh društvenih gradnjah: pri koči na Trstelju, ko smo obnavljali Gomiščkovo zavetišče na Krnu, je sodeloval, pri domu Klementa Juga v Lepeni, pri obnovi in razširitvi Doma »Poldanovec« na Lokvah je bil Nino arhitekt. Koča na Predelu je njegov načrt. Napravil je tudi načrt za kočo na Čavnu, ki pa žal ni zgrajena. – Poleti in pozimi je bil večkrat pri Krnskem jezeru in snoval načrt za Dom pri jezeru, ki je vroče hrepenenje PD Nova Gorica vse od začetka do danes. Izdelal je več idejnih načrtov za ta dom, ki pa je še vedno neuresničen sen. Odnese ga je s seboj. – Spominska plošča Klementa Juga, ki je vzdana na Jugovi hiši v Solkanu, je Kraigherjevo delo.

Tu pa je še popularni »Kekec« na Katarini, njegov goriški pomnik in priča njegove delavnosti, domiselnosti in izvirnosti.

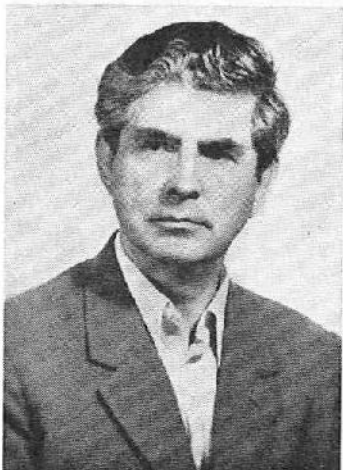
Poleg vsega tega je Nino sodeloval pri dekoriranju vseh planinskih plesov v Novi Gorici. Z izrednim občutkom je pričaral v starem skladišču – dvorane nismo imeli – planinske pravljice, da so obiskovalci strmeli.

Nino Kraigher pa ni bil planinec le s svinčnikom in čopičem v roki, ampak tudi po srcu in duši, saj je prehodil našo zemljo in gore vse križem od Pohorja do Krasa, od Triglava čez Krn do Mangarta in Kanina, do Matajurja, še lani poleti je prišel do pod Prestrelnikovega okna. Hotel je videti, kaj je »tam čez«.

Sedaj, Nino, ti je vse jasno. Mirno ležiš sredi ljubljanskega polja in sanjaš o nedokončanih stvareh, o neuresničenih načrtih. – Kaj si mislil v zadnjih urah? O Krnskem jezeru in morda še kaj! – Takrat si si zaželel glasbe – in si jo res poslušal – po gramofonu, v duhu pa si gledal svoje ljube gore.

Hvala ti Nino! Ostal boš naš!

Alfred Hvala

Nino Kraigher

ALPINISTIČNE NOVICE

NOV BIVAK POD SEVERNO STENO POLIŠKEGA ŠPIKA – MONTAŽA

Tržaška sekcija CAJ je lani blizu mnogim našim alpinistom znanega bivaka »Stuparich« postavila nov bivak z 12 ležišči. Bivak ima tudi vežico. Imenuje pa se »Bivak Carla in Giannija Stuparich«. Je idealno zatočišče za plezalce smeri v severni in zahodni steni Montaža, predvsem pa za »beljaško pot«, ki jo namerava CAJ Trst leta 1976 obnoviti. Bivak je dosegljiv iz Zadnje Zajzere ali mimo kočice Attilio Grego blizu sedla Dogna.

Bivak je odprt. Bo torej priložnost, da se na njem preskusi, kakšen občutek za tujo lastnino in za gorsko naravo imajo njegovi gostje.

T. O.

SMRTNE NESREČE MED ČLANI GHM

Groupe de Haute Montagne (GHM) ekskluzivni alpinistični francoski klub – biti član GHM pomeni resnično svetovno priznanje – ima seznam tistih vidnih svojih članov, ki so jih »k sebi vzele gorske moči«. Od leta 1921 je med 198 pokojnimi člani GHM kar 95 takih, ki so izgubili življenje v gorah (48 %). Med najbolj znanimi so kralj Albert I (Belgija) v plezalnem vrtcu v Ardenih, Emilio Comici 1940 v plezalnem vrtcu, Francesco Ibañez 1956 na Dhaulagiriju, Hermann Buhl 1957 na Čogolisi, Jean Couzy 1958 v Dauphiné, Claude Kogan 1959 na Co-Oju, Lionel Terray 1965 v Gerbieru, John Harlin 1966 v Eigerju, Gérard Dévouassoux na Everestu in tako dalje, sama velika, znana imena, vrh svetovnega alpinizma.

T. O.

NOVA SMER V SCHUSSELKARSPITZE (2538 m)

V Severnih Apneniških Alpah je Schüsselkarspitze ena najbolj znanih plezalnih torišč. Vse smeri, v južni in jugovzhodni steni so skrajno težavne. Leta 1973 je Pit Schubert s soplezalcem Klausom Wernerjem to plezalsko področje obogatil še z eno ekstremno plezarijo, ki jo štejejo med najtežje v Severnih Alpah. Višina stene je ca. 400 m, dolžina ca. 550 m. Schubert je uporabil 55 klinov, 5 bongov, 3 svadre (za stojšča), »peščene ure« (zanke), na težkih mestih varovalne kline DAV. Smer sta še isto leto ponovili dve navezi, v prvi je bila Christa Minamayer, v 8 oz. 10 urah in pol.

POLJAKI V VENEZUELI

Poljaki so že nekaj časa pisali o raziskovalni odpravi poljskih alpinistov s sodelovanjem venezuelskih jamarjev. Nameravajo prodreti v težko prehodne in težko dostopne pokrajine venezuelske Amazonke in odkrivati prirodoslovne in geološke skrivnosti. Gre tudi za »mizaste gore«, ogromne skalne otoke, ki kipe iz nepredirnih pragozdov več sto metrov visoko. Pokrajina je bila do leta 1975 pravzaprav nedotaknjena, neopkrta. Venezuelski speleologi so tedaj na strehi ene od mizastih gor, »mesete« Sarisarinama odkrili orjaško žrelo. Znanost doslej še ni vedela za jame v peščenjaku.

So pa na »mesetah« tudi doslej neznane rastline in živali. Naravno okolje je – piše. »Der Tourist« 1/1976 – takšno, kakršno je bilo v drugih ameriških predelih pred milijoni let.

Med Poljaki so najboljši »speleološki alpinisti« in obenem geologi, botaniki in zoologi. Vodja je Maciej Kuczynski, člani: Bernard Koisar, Pawel Zwizdki, Tadeusz Solicki in Tadeusz Dyga.

T. O.

ČEŠKA EKSPEDICIJA NA MAKALU

Letos so odšli na Makalu člani odprave ČSSR. Leta 1973 so imeli na Makalaju nesrečo v višini 8010, morali so zaradi nje obrniti. Praški »Turista« poroča, da imo odprava 20 mož, s šerpami, nosači in s pomožnim personalom pa sodeluje skupaj kar 320 ljudi. Ekspedicijo vodi znani Ivan Galfy. Čas so preračunali od januarja do srede julija 1976. Potovali so iz SZ v Afganistan, od tu pa čez Pakistan in Iran v Nepal. Sredi junija je bila zapisana novica, da je Čehom Makalu uspel.

T. O.

NAKUP MOCI ZA MISICE – NEVAREN

Lekarne po svetu, piše Mitt. OAV 1974/9/10, prodajajo preparat »anabolik«, ki naj bi dajal mišicam večjo moč. Učinek aparata ni močnejši biceps, pač pa bližnjica v oslabitev – tako piše kölnska »Današnja medicina« in to utemeljuje z raziskavami dunajskega profesorja dr. L. Prókopa. Preparat res pospešuje rast »mišičnih paketov«, členki, gležnji, koža in kite pa te rasti ne dohajajo. Situacija v tem procesu za pridobivanje moči je nesmiselna – kakor če bi kak avtomobilček opremili s šestcilindrskim motorjem za dirkalni avto. Harmonalno »podkurjene« športnik se zelo težko obvaruje pred poškodbami, ker mu pri naraščanju mišic zaostaja pasivni gibalni aparat. Prev lahko pride do zlomov, vnetij in kit. Ker tudi žile ne dohajajo umetne rasti mišičja, rado pride do raztrganin. Skratka, tako supermišičje bi bilo samo varljivo zunanje znamenje moči.

T. O.

VARSTVO NARAVE

PREPOVEDANA POT V BREZPOTJE

Pri nas dandanašnji v naravi ni veliko napisov, ki bi popotniku prepovedovali hoditi s poti, zunaj poti in uživati naravo brez takih tehničnih posegov, ki potovanja olajšajo, uživanje pa zmanjšajo, če ne celo zagrené. Kdor pomni predvojne čase, se spominja več takih napisov tudi pri nas, posebno tam, kjer je imel svoj lov kralj, pred njim pa kak nemško-kranjski fevdalec in obenem industrialec.

Varstvo gozdov in sploh varstvo narave pa se danes večkrat mora zateči k odioznemu napisu »prepovedana pot«, čeprav je njegova naloga, da človeku za njegov blagor ohrani čim več prvobitne narave.

Je ta prepoved protislovna sama sebi?

Gotovo je, pravijo moderni gozdarji, da gozd v 20. stoletju ne sme biti več privilegij »višjih« plastí, pač pa mora biti odprt množicam, ki hite v naravo, da se okrepe in oddahnejo. To morajo danes razumeti tudi tisti, ki si privoščijo svoj lastni lovski revir, pravi Dunajčan S. Kapp v OBZ 1976/3 in terja, naj bodo taki lastniki – beati possidentes (srečni posestniki) strpni in razumevni do popotnikov in planincev. Popotnikom torej prosto gibanje, obenem pa obveznost, da »puste naravo pri miru«, ne trgajo cvetic, ne lomijo vej, ne kade, ne kurijo, ne tulijo in rjovejo, to je, ne plaše divjadi!

Naj se vsaj malo zavedajo, da smo ljudje »začeli kot lovci« in to sorazmerno niti ni tako daleč nazaj. Morda človeka prav zato tako žene nazaj v divjino, prvobit-

nost, dogodivščino, iskanje poti skozi goščavo, današnjega človeka, ki komaj še zna hoditi, saj v glavnem le drči po asfalti džungli. In ko ugotovi ta človek, da se v prvobitni naravi vedno bolje počuti, ko čuti, kako se v njej prerodi, na novo ustvari (rekreira), sprosti, osvobodí, zave spet samega sebe, potem zna ceniti naravo in jo tudi varovati.

T. O.

NOV VULKAN

Zemlja še živi, na to nas opominjajo vulkanski pojavi razne vrste. Ni samo »bruhanje«, lava in celotni scenarij, ki ga je populariziral Tazieff s svojim čudovitim filmskim dosežkom »Sestanek s hudičem«. Na Kamčatki – o tamkajšnjih vulkanih smo že pisali – je lani nastal nov vulkan, visok relativno kakor Šmarna gora, 300 metrov. Seveda so takoj prihiteli znanstveniki vulkanologi in si postavili šotore pred obličjem nove gore – v previdni razdalji, to se razume.

Na Novi Gvineji, severno od Avstralije, pa so si postavili šotore speleologi iz Avstrije, Japonske in Avstralije, kajti Nova Gvineja ima 1% registriranih jam na svetu – kar 800 jih je. V vsaki jami so našli podobe na pečinah, kakršnih doslej niso odkrili še nikjer. To je toliko bolj zanimivo, ker na Novi Gvineji doslej še niso odkrili kake »višje« kulture. Najdene podobe na skalnih stenah pa bude domišljijo, predstavljalo nekakšna bitja, ki spominjajo na kozmonavte.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

LUIS TRENKER – HELMUT DÜMLER, DIE SCHÖNSTEN BREGE DER ALPEN, BRUCKMAN, MUNCHEN

Dva avtorja: Trenker, med obema vojnama eden najbolj znanih alpinistov, filmarjev, publicistov in planinskih pisateljev, po zadnji vojni še vedno pred očmi publike v siju prejšnje slave kot uspešen zbiralec raritet in kot izredno iskan sodelavec TV; Dümler, eden zelo vidnih planinskih žurnalistov, alpinist in pisatelj, ki se je uveljavil v zadnjih 20 letih. Oba strokovno dobro podprta in spretna sta v tej razkošno opremljeni knjigi pred-

stavila Alpe od Mt. Blanca do Watzman-na, od Zugspitze do Brenne in našega Triglava. Nekaj zgodovine o prvih vzponih, nekaj lepih smeri in poti, nekaj o ekspedicijah, večše izbrano gradivo, ki mika slehernega ljubitelja gora, značilni portreti gora, črnobeli, barvni in grafični, 24 velikih posnetkov mojstra Jürgena Winklerja, in nastala je reprezentančna in zelo uporabna planinska knjiga, ki povede bralca v očarljivi svet Dauphineje, Mt. Blanca, Matterhorna, Eigerja, Engadina, Severnoalpeniških Alp, Dolomitov in naših Julijcev.

V uvodu – napisal ga je osemdesetletni

Trenker — beremo, da naslov knjige ni pravšen, nekam dolgočasen. Kdo pa bi lahko na 160 straneh izbral in opisal najlepše gore v Alpah? Saj so okusi različni, objektivnih meril za lepoto gora pa nimamo. Poleg tega sta se avtorja ozirala na popularnost, na prvi vzpon, dostopnost in obisk obravnavanih gor. Taka knjiga ne more biti popolna, je nekakšen kažipot, ne sistematičen vodnik ali učbenik. Od 32 000 vrhov na 220 000 km² — to so številke o Alpah — sta izbrala avtorja 30 vrhov nad 2000 m. Vse je odkrito, odprto, alpski svet je odčaran, vendar se nam ni treba bati, da bi gore izgubile svoj čar. »Planinstvo človeka rešuje«, pravi Trenker, »pred vsem fistim, kar ga vsak dan vznemirja v moderni civilizaciji. V hribih se znebi naglice in zmešnjave in se spet zave svojih duhovnih in telesnih moči. Ne, slabi preroki so tisti, ki napovedujejo konec planinstva. Ljubezen do gora bo ostala, dokler bo živel človek, dokler bo gledal njihovo lepoto.« Alpe so in bodo ostale za milijone ljudi čudovita priložnost za telesno krepitev in duševno obnovo. Trenker izjavlja, da ga je vse življenje vodila znana knjiga angleškega filozofa in alpskega pionirja Lesliea Stephensa »Playground of Europa«, kakor da bi bil slutil »evropsko navezo«, o kateri se govori v zadnjih dveh desetletjih. Stephensovo in Whymerjevo knjigo, obe imenuje svoj »credo«. Pripoveduje, kako se je leta 1898 kot otrok udeležil odkritja spomenika Paulu Grohmannu, kako se je leta 1911 v Dolomitih srečal s Paulom Preussom, bil leta 1914 z Dülferjem v severni steni Furchette, kako je srečal Kugyja, Lammerja, Solladerja, Comicija, Dibono, Younga, Buhla, Soldà in tudi Mesnerja. Zavzema se za plezalski »fair play«: Nikar ne kličimo vruga, ne vpijmo: V stenah je zdaj možno »zlesti vse«. Danes je pot v najtežje stene okrajšana: oprema, plezalske šole, način treninga, vse to in še kaj, omogoča današnji mladini, da kmalu vstopa v najtežje smeri. Po nekaj letih mladenič že misli, da je pokazal, kaj vse zmore. Ne tako! Ne gre samo za uveljavljanje, gre za to, da gora človeku vse življenje ostane vabljliva. V gore hodimo, da bi živeli, ne da bi tam umrli, citira stari Trenker Kugyja. Nevarne so, mi pa moramo ravnati tako, da čim manj tvegamo in se vrnemo zdravi, doživeti ture pa shranimo v svoji duši kot neminljivi zaklad. Gora ni samo ogrodje za plezalce, oprimek za njihove roke.

»Triglav, kralj Julijskih Alp« je bolj proti koncu knjige. Poglavje sta avtorja opremila z dvema zanimivima posnetkoma in krokijem. Ena celostranska barvna podoba razgrinja razbrzdani obraz severne stene od slovenske smeri do Sfinge, druga, tudi celostranska, prikazuje plezalca v triglavski severni steni s pogledom

v globino stene. Obe je osnel Willy End iz Badena pri Dunaju, pri zemljevidu je navedena Planinska zveza Slovenije (1 : 50 000). Poglavje o Triglavu vsebuje kratko plezalsko zgodovino, opis prvega vzpona po »dolgi nemški«, iz katerega mi večkrat citiramo šovinistično izjavo ing. Reinla (ta v teh izvlečkih ni) in opis poti čez Prag, čez Luknjo, s Planike in Kugyjevo pot z Doliča. Vse je opisano po Schönerjevem vodiču, ki ga je že večkrat izadala založba Rother v Münchnu. Navedena je literatura: J. Kugy, 500 let Triglava, Josef Aichinger, Die Julischen Alpen (ZDuOAV 1909, 291–318). V uvodu knjige prevaja Triglav v »Der Dreiköpfige« kot pojem staroslovenske mitologije. »Za Slovence je Triglav neke vrste nacionalna svetinja«. Omenja prvi vzpon, ki ga je naročil Zois, Staniča (Stanig), ki je prvi stopil na Watzmann, za severno steno pa pravi, da terja dobro kondicijo in smisel za orientacijo tudi v lažjih smereh (slovenska, nemška, bavarska). Čopov steber primerja Sollederjevi smeri v Civetti. »Joža Čop iz Jeseni je to smer splezal junija 1945 star 52 let, s staro konopljeno vrvo in z 18 klini. Spremljala ga je Pavla Jesihova. Čop je smer že pred vojno študiral s Comicijem.« Navaja tudi »najbolj svojevrstno smer Zlatorogove police IV. stopnje, ki so jo 24. julija 1931 prvi plezali Miha Potočnik, Stanko Tomišek, Matevž Frelih in Joža Čop (8 do 12 ur)«.

T. O.

ANGLEŽ O FRANCOSEM VODNIKU

V založbi Arthaud (Paris, Grenoble) je izšla knjiga o slavnem francoskem vodniku Armandu Charletu, ki je tudi pri nas dokaj znan, če ne drugače, po nekaterih alpinističnih rekvizitih, ki so ohranili njegovo ime, in seveda po smereh v Mt. Blancu, ki je zadnja leta za naše alpiniste postal že kar »domače« torišče. Knjigo o Charletu je napisal Anglež Douglas Busk. V francoskem planinskem glasilu La Mont. et Alp. 1975/1 jo je spremljal sam Alain de Chatellus, eden najvidnejših francoskih publicistov med obema vojnama in vse doslej. Charleta je dobro poznal, zato mu lahko verjamemo. Charlet je bil profesionalac, ponosen in ne prav gladek do svojih klientov. Za starejše chamoniške vodnike in še posebej za Charleta je značilen strog pedagoški odnos do strank, skoraj nekakšen vojaški ton. Bil je toliko zaposlen s strankami, da njegovo ime pri marsikakšni novi turi ali smeri v Mt. Blancu od 1930 do 1950 manjka. Le za Grandes Jorasses se je Charlet rad izgovarjal, da ni našel pravega tovariša. Vodniki so se bali bivakov, posebno bivakov v steni. Opreme še ni bilo prave, to je res. Charlet je svoje

področje dobro poznal, bil je silen hodec, zato je večino svojih prvenstvenih vzponov zmogel v enem dnevu, res pa je tudi, da je strah pred bivakom vplival tudi na plezalske načrte. To je med drugim tudi razlog, da se je Charlet držal Mt. Blanca, medtem ko so vidni francoski alpinisti plezali drugod s tujimi vodniki in obžalovali, zakaj Charlet ni »razširil« svoje kariere. Kakšne ture bi se zvrstile, če bi Charlet vodil navezo, v navezi pa bi imel kakega Youna ali Ryana! Buskov portret Armanda Charleta kljub temu skoraj nima senc. Chatellus hvali sveže opise chamoniške deželice, občutek za krajino in obzirnost do človeka v njej.

T. O.

PARAGOT – BERARDINI

Dve imeni, dva človeka, ki ju pozna vsa alpinistična srenja sveta. Tudi PV ju je spremljal – po Alpah, po Andih, po Himalaji. Po dvajsetih letih tovarišije v navezi sta izdala v pariški založbi Flammarion svojo knjigo. Javnosti jo je priporočil samo George Livanos, zdaj že skoraj »siva eminenca« francoskega ekstremizma. Poudarja predvsem prijateljstvo, ki

je vezalo ta dva moža in ju končno zedinilo tudi v avtorstvu te knjige, kar je menda edinstven primer. V steni sta se do kraja ujela in se vzajemno izpopolnjevala: Paragot je »vlekel«, Lucien je zmagoval »nemogoča« mesta. »Sicer pa – lepe stvari ne razčlenjamo, le všeč nam je, občudujemo jo, ali ni to dovolj?« (G. Livanos, La Montagne 1975/1.)

T. O.

LUCIEN DEVIES O BUSCAINIJEVEM VODNIKU PO JULIJSKIH ALPAH

Devies je strag, avtoriten in razgledan recenzent planinske literature, avtoriteta, kakor pravimo. O knjigi »Alpi Giulie«, ki jo je leta 1974 izdal Gino Buscaini s svojo ženo Silvio Metzaltim (CA) – TCJ), je Lucien Devies v »La Montagne et Alpinisme« 1975/1 takole zapisal: Ta vodnik je zgleden. Avtor je napisal tekst, obenem pa dodal svoje lastne posnetke, risbe in zemljevide in pri tem pokazal izreden smisel za ličnost in natančnost. Gino Buscaini izjemno dobro pozna to krajino, zato so njegovi opisi zelo jasni in spodbudni, kar je posebno za te gore pomembno. Tudi zgodovinska stran je s pravo mero obdelana. Poznam veliko vodniške literature – mislim pa, da je ta knjiga v svoji vrsti mojstrsko delo (chef d'oeuvre). Ko sem ga prebral, sem le nekaj obžaloval: Da so te gore razmeroma tako daleč. Kako očarljiv svet za plezalce, ki jih mika divjina in samota!

T. O.

Mr. Tone Strojín, Dr. Henrik Tuma, Planinska založba 1976

Knjižica na poljuden način obravnava Tumove poglede na človekov odnos do narave, posebej do gore; je kratek zapis o njegovem življenju in delovanju. Cena din 25.–

RAZGLED PO SVETU

GAŠERBRUM II IN III

V znamenju mednarodnega leta žensk sta Zveza poljskih alpinističnih klubov in Klub Wisokogorski iz Varšave organizirala desetčlansko žensko alpinistično odpravo v Karakorum. (Zaradi varnosti jim je sledila še desetčlanska moška ekipa.) Cilj sta jim bila Gašerbrum II (8035 m) in še neosvojeni Gašerbrum III (7952 m).

Kamion z opremo je zapustil Varšavo lani sredi aprila, večina udeležencev pa je sredi maja z letalom odletela v Islamabad. Zadnje dni maja so zapustili Baho in 19. junija so prispeli v bazno taborišče še zadnji nosači. Še isti dan so na višini 6000 m postavili tabor I. Dvojka (6500 m) je nastala 4. julija. Potem so šest dni potrebovali za TIII, ki so ga postavili na višini 7350 m. Nad njimi pa je svet postal mnogo težavnejši. Smer je namreč potekala po 40–50°, nekje tudi

60–70° strmih ledenih vesinah. Porabili so okoli 1600 metrov vrvi, da so zavarovali to področje.

Konec julija se je vreme izboljšalo in 1. avgusta so na vrh Gašerbruma II (8035 metrov) stopili Leszek Cichy, Janusz Onyszkiewicz in Krzysztof Zdzitowiecki. Bil je to tretji pristop na vrh, toda po prvenstveni smeri, ki poteka po SZ stenji in ima 500 m težkega plezanja v ledu. Nekaj dni kasneje (9. avgusta) so jim po originalni smeri, ki poteka po vzhodnem grebenu sledili še Marek Janas, Andrzej Lapinski in Leszek Wozniak.

Gašerbrum III (7952 m), ki naj bi bil do tedaj najvišji še neosvojeni vrh na svetu, pa sta 11. avgusta osvojili Alison Chadwick-Onyszkiewicz in Wanda Rutkiewicz v spremstvu Janusza Onyszkiewicza in Krzysztofa Zdzitowieckega. Na vrh so prišli po nepretežki vzhodni steni, po smeri, ki poteka v območju velikega ozebnika

sredi stene. Poljakinji sta s tem postavili svojevrsten rekord v zgodovini alpinizma, saj ženske doslej niso bile soudeležene pri prvih pristopih na vrhove nad 7500 metrov.

Naslednji dan (12. avgusta) sta Holina Krüger-Syrakomska in Anna Okopinska po vzhodnem grebenu opravili še prvi ženski vzpon na Gašerbrum II. Tako so končno tudi Evropejke osvojile svoj prvi osemtisočak, hkrati pa sta Poljakinji postale prvi, ki sta v samostojni ženski navezi osvojili tako visok vrh. (Alpinistke, ki so doslej osvojile Manaslu in Everest, so bile v spremstvu Šerp.)

Poljska ekspedicija je bazo zapustila 20. avgusta in 15. septembra so že imeli tiškovno konferenco v Islamabadu.

Po poljskih virih Andrej Veličkovič

NOVI VZPONI V PAMIRU

V »Alpin.« 1975/20 so zabeleženi številni pomembni vzponi. V Pik Rossija je v 5 dneh 10-člansko moštvo zmoglo 2200 m visoko jugovzhodno steno (6878 m). Čistih ur plezanja je bilo 43, zabili so 104 kopne kline in 32 lednih. Pomembno je bilo prečenje Pik Kalinin (6565 m) – Pik Voršilov (6666 m) – Pik Klara Zetkin (6680 m) – Pik Izvestija (6840 m) – Pik Komunizem (7482 m). To je 15 km dolgo prečenje, trajalo je 13 dni (102 plezalni uri).

Sedem dni ekstremnega plezanja (360 klinov, 7 lednih) je terjala prvenstvena tura čez 2300 m visoko jugozahodno steno Pika Ahmadi Doniša (6600 m), ki jo je zmoglo moskovsko moštvo. Zahodno steno Pik Korženevska (7100 m) so »naredili« instruktorki alpinizma, med njimi znani M. Ovčinnikov. Plezali so 14 dni (130 plezalnih ur, 156 klinov, povprečna naklonina 65°).

Da je sovjetski alpinizem z velikimi koraki za petami vrhunskega razvoja, kaže smer v severozahodni steni 4303 m visokega vrha Samin Karov. Stena je visoka 1350 m, povprečna naklonina 87°(!) z velikimi in malimi previsi. Alpinistični lager Warsob je pod vodstvom Kapitanova v 9 dneh premagal steno s 300 klini, 29 svedrovci, 19 lesenimi zagozdami. Vseh osem bivakov so plezalci prebili v netopirskem bivaku, v sedanjih zankah in stremenih. Podobno smer so izsilili »Sibirjaki« iz Krasnojarska čez 1150 m visoko zahodno steno Čintarga (5494 m). Prusakov, Bikov, Janov in Govoruškin so plezali 11 dni in porabili 325 klinov in 15 lesenih zagozd.

Ukrajinci pod vodstvom Monogarova so si izbrali 2100 m visoko steno gore Čaptara (5197 m), porabili 380 klinov in 70 svedrovcev. 260 m stene so zmogli s stremenimi in lestvicami. S seboj so nosili velike količine pitne vode, kajti stena je brez

snega in brez izvirov. Vse bivake so prebili v netopirju.

Južno steno Pik Engelsa je s svojimi tovariši zmogel V. Nekrasov. Gora leži v jugozahodnem Pamiru, južna stena je visoka 2150 m. Helikopter je plezalca odložil v dolino Šataj, na kar so se s steno dajali 14 dni. Stena ima poprečno naklonino 80°, 270 m je previsnih. Trije bivaki so bili udobni, enajst pa so jih prestali sede, delno v zankah. Plezalnih ur je bilo 147, klinov so porabili 330, in 26 lednih. Leningrajce je helikopter odložil v vzhodno 6000 m visoke gore Pik Arnavad v zahodnem Pamiru. Vadil jih je Čunovkin. Spodnji del stene so opremili z vrvmi do 4100 m, 13. avgusta pa so vstopili v steno ponoči, da bi se izognili zapadnemu kamenju. Naslednji dan so plezali v hudo nagnjeni steni, deloma požledeni, in dosegli ponoči zaledeneli greben. S tem pa se je prava težava šele začela. V steni so bili 13 dni, porabili 210 klinov, 82 lednih in 4 svedrovce. Steno Arnavada štejejo med najtežje.

T. O.

NA DIVJEM ZAHODU KITAJSKE

V Švici izhaja zbirka »Montes mundi«, za njo stoji znana švicarska ustanova za raziskovanje gora. V prvi knjigi je opisana kitajska gora Minya Konka, za katero pravijo Švicarji, da je utopija – za alpiniste. Švicarski geograf dr. Ed. Imhof – o tem smo že poročali – je leta 1930 s kitajskimi sodelavci z univerze v Kantonu meril, fotografiral, risal in slikal gorski svet na meji med Tibetom in Kitajsko, glavni cilj švicarsko-kitajske ekspedicije pa je bila Minya Koka na kitajskem jugozahodu. Govorili so, da je višja od Comolungme. Dva in pol meseca po odhodu iz Kantona so goro preplezali.

Gora se jim je odkrila iz samostana Konka Gompa: »Prvo srečanje z našim ledenim božanstvom. Srce nam je od razburjenja tolklo. Gora naših sanj je resničnost. Tu je! Z lastnimi očmi smo jo videli. Iz samostana Konka Gompa je skušal Imhof ugotoviti višino gore. Ves čas mu je nagajalo slabo vreme. Krajevne razjasnitve pa so mu omogočile, da je s teodolitom viziral vrh gore z obeh krajišč osnovnice in zmeril nekaj smernic po okoliških vrhovih. Provizorični izračun je za Miny Konko znesel 7700 m.

Ko so kasneje natančno zmerili višino Konke Gompe, so višino Minya Konke znižali na 7600 m. Najvišja gora na zemlji torej ni, pač pa je najvišja kitajska gora in je od nekdanj pripadala kitajskemu ozemlju.

Prvi so prišli na vrh te gore Amerikanci: 28. okt. 1932 Richard L. Burdsall, Arthur B. Emmons in Terris Moore s »zveznim oficirjem«, amerikaniziranim Kitajcem

Jach Theodore Youngom. L. 1975 so na vrh prišli tudi Kitajci, vodil jih je Si-Čan-Un.

Imhofova ekspedicija je šla skozi rdečo dolino Sečuan, prav tam, kjer je leta 1934 šla Maotsetungova vojska iz južnih provinc v Jenan in v provinco Šensi pri Mongoliji. Sodijo, da je ravno rdeči Sečuan navdahnil slovito pesnitev Maotsetungova »Dolgi pohod«. Ob visečem mostu nad reko Dadu (=Tungo, pritok Jangsekianga = zlato peščene reke) se je že pisala današnja zgodovina, kajti Mao je izsilil prehod čez most v trdih bojih s centralno vojsko, odprl pot na sever, deset let nato pa postal gospodar orjaške Kitajske.

T. O.

UIAA IMA NOVE ČLANICE

UIAA, ki so ji pred leti očitali, da je mrtva, pravzaprav ne ravno potrebna mednarodna organizacija, se v zadnjih letih na mednarodnem področju koristno in simpatično uveljavlja, pri tem pa nadaljuje najpozitivnejše elemente mednarodnega sporazumevanja in soglasja, ki so bili očitni že v začetkih planinstva sredi 19. stoletja. Pristopila je zdaj država Indonezija – Wisatat Ria Ramaja – ki ima precej vrhov – vulkanov nad 3000 m visokih, Švedska – Svenske klättenförbundet – Švedi imajo 2111 m visoki Kebnekaise, o katerem smo že pisali, in celo Dansk Bjerklub, torej Danska, ki premore 173 m visoko goro Yding Skovhøj. Dr. Jean Juge, predsednik UIAA, razvija mednarodne iniciative, med drugim neko vrsto alpinade, ki jo forsira SZ. Kaže pa, da centru UIAA ni ravno najbolj všeč, da bi prva alpinada potekla tam, kjer se je stvar razvila.

T. O.

V CHAMONIXU PREMESTILI DE SAUSSUROV SPOMENIK

Zenevski učenjak Horace Bénédict de Saussure (1740–1749) je bil drugi človek na Mt. Blancu (1787 m), deset let po našem prvem vzponu na Triglav. Turizem je že 150 let in več glavni gospodar – Chamonixa, vse se mu umika, vse mu je pokorno. In tako se je zaradi velikega modernega hotela moral umakniti tudi de Saussurov spomenik na desni breg reke Arve (Alp. 1975/10).

T. O.

FRANCOSKA BILANCA PONESREČENCEV V PLAZOVIH

Francozi imajo za plazove posebno državno institucijo, ki je nastala 1971, potem ko je februarja leta 1970 v Val d'Isère plaz pokončal 39 ljudi. Ustanova se imenuje Association Nationale pour l'Etude

de la Neige et des Avalanches (ANENA). Ima vse tiste naloge kakor podobne službe v Evropi. Izdaja celo svoje glasilo »Neige et Avalanches (3 do 4 številke na leto). Predsednik je profesor Louis Neél, član Akademije znanosti, direktor pa polkovnik Guy de Marliave. Sedež ima v Grenoblu, 46, av. Félix Vialett, 38 000 Grenoble, tel. (76) 44 84 80, p. 327. Zime od 1971 do 1974 so bile glede nesreč v plazovih takele: L. 1971-1972 je plaz ujel 38, pokopal 31, od teh jih je umrlo 12, ranjenih je bilo 8, nepoškodovanih 18. Za zimo 1972-73 sporočajo naslednje števila: 101, 50, 21, 38, 48. Zima leta 1973-74: 90, 61, 26 24, 40. Skupno število mrtvih in ranjenih je kar precejšnje: 58 in 70, skupaj 128 ljudi, ki jih je vzela bela smrt ali je vsaj prav blizu njih švistnila njena kosa.

T. O.

KETIL (2010 m) S STENO, VISOKO 1500 m

Tudi to je možno, vendar v groenlandskih gorskih masivih. V zadnjem četrstoletju je vedno več alpinističnih navez zašlo v pokrajino za rtom Farewell, kjer je več vrhov z nad 1000 m visokimi stenami. Ena takih je Ketil na levi obali fjorda Tasermut. Francoske naveze so sem zahajale od leta 1956. Ketilova stena je na fotografiji silovitejša od katerekoli v Dolomitih

T. O.

SAVA BOHINJKA V REVII »ALPINISMUS«

Alpinistična revija »Alpinismus« med drugim objavlja tudi vodniške zapiske za vožnjo po divjih vodah. Poročali smo že, da je bilo v tej rubriki obravnavanih že več naših planinskih voda, izpuščena pa je bila Sava Bohinjka. Ta zapis ima nad naslovom oceno II–IV, kar pomeni, da ima Bohinjka po mednarodni oceni tudi mesta IV. težavnostne stoonje. Priložen je kroki od jezera do Bleda in v njem s posebno pozornostjo obdelan ves zanimivi tok od Soteske do Bohinjske Bele. Članek na kratko opiše izvir Save, Komarčo, Bohinjsko jezero in taborne prostore ob njem, omenja Vogel, Triglavsko jezero in Triglav sam, češ, če že »brodnik« pride v te kraje, naj stopi še na Triglav, ki ga je slavil Kugy, ni napak, če pogleda še v Bačo, Trento in celo Kugyjev spomenik omenja itd., tako da brodar, ki ljubi divje vode, obkroži Triglav in obenem spozna, kaj vse mu Triglavsko kraljestvo s svojimi vodami ponuja in omogoča. Pri Savi Bohinjski omenja, da se bojaželjnemu brodarju najbolj izplača izpustiti prvih 16 km Bohinjske od jezera do Soteske in tu začeti s težavami, ki imajo III. stopnjo. Posebej opisuje Skalo

na Bohinjki (Scala na Bohinjki). Nato sledi odsek IV. stopnje – zapis svetuje, naj si ga brodar najprej z brega ogleda. Voda popusti šele pri Bohinjski Beli. Zapis ima dve dobri sliki, ena predstavlja zares razantno vožnjo pod Sotesko.

T. O.

NEMCI LETA 1976 NA ANNA PURNI IV

Aprila in maja letos se je mala nemška ekspedicija namenila na Annapurno IV (7255 m) in sicer po južni strani, po 4000 metrov visoki strmini, ki je doslej še nobeden ni zmožgal, medtem ko je severna stran goste že imela. Financerji ekspedicije so DAV, nemško gospodarstvo in sekcija Berggeist, ki praznuje letos 75-letnico obstoja. Ekspedicija naj bi stala komaj 35 milijonov din (50 000 DM). Vodi jo Pit Schubert, eden najboljših nemških alpinistov, izkušen himalajec. Takole je izjavil: »Vsi vrhovi, ki jih Nepal dovoljuje, so že osvojeni. Težko je zbrati sredstva za veliko ekspedicijo, ki stane tristo do štiristo tisoč mark. Naša ekspedicija je majhna in cenena. Upamo, da bomo imeli 50 nosačev zadosti.«

T. O.

PETER AUFSCHNAITER, ZIVEL SEM ZA NEPAL IN TIBET

Aufschnaiter je veljal za najboljšega poznavalca Nepala in Tibeta. Ko je pred tremi leti v Innsbrucku umrl star 74 let, so se ga nekatere planinske revije spomnile, vendar je ostal tudi spomin nanj prav tako skromen, kakor je bil on sam po svoji naravi. Tudi naše glasilo je že pisalo o njem. Leta 1929 in 1931 se je udeležil obeh ekspedicij na Kangčendzongo in Himalaja ga je prevzela in zavzela za vse življenje. Leta 1936 je postal sekretar Nemške himalajske ustanove. Leta 1939 se je s Harrerjem in drugimi napotil raziskovat Diamir, slavno pobočje v Nanga Parbatu. Namesto v domovino je prišel v angleško ujetništvo v Dehra Dunu, v severozahodni Indiji, kajti izbruhnila je druga svetovna vojna. V taborišču je bil štiri leta in pol. Nato sta s Harrerjem – aprila 1944 čez Gyabnak in Tradin zbežala v Kyirong, kar pomeni »Srečno mesto«. Za Aufschnaitera in Harrerja je bilo res srečno, kajti od tu sta ob reki Trisuli Ganga nastopila pot v Tibet in 15. januarja 1946 po 21 mesecih prispela v Lhaso, skoraj bosva, v cunjah. Tibet ju je gostoljubno sprejel. Aufschnaiter je bil najprej vrtnar v samostanu, kmalu pa je dobil naročilo, da postavi elektrarno, in bil s tem sprejet v »zgornjo« tibetsko družbo; postal je vladni nameščenc in s tem izgubil avstrijsko državljanstvo (Avstrija mu je državljanstvo spet priznala – šele leta 1972).

Ko je prišel v domovino, se je zaposlil v Nemško-nepalski raziskovalni družbi. Njegovo ime je na vsakem zemljevidu te skrivnostne dežele. Preveril je med drugim vsa krajevna imena. Sicer pa bo treba njegovo raziskovalno zapuščino študirati več let – pravi članek v »Alpinismusu« 1974/1.

T. O.

SNEŽNI LEOPARDI V SZ

Častni alpinistični naslov v SZ je že nekaj let »snežni leopard«. Dobe ga tisti, ki se povzpno na vse štiri sedemtisočake v SZ. Dozdaj je ta naslov prejelo 82 alpinistov, med drugimi pet žensk. Ena od njih iz Elvira Nasonova iz Oša, kraja, ki ga pozna precej naših alpinistov. Elvira je začela s telovadbo na orodju pred 15 leti, potem se je povsem posvetila alpinistiki. Danes dela v eni od postojank gorske reševalne postaje.

T. O.

27 km PREČENJA V VISINI NAD 6000 m

Zračna črta med dvema pamijskima vrhovoma Pik Komunizma (7495 m) in Pik Korženevsjaka (7105 m) je dolga 12,5 km. Prečenje med tema dvema vrhovoma pa zahteva 27 km dolgo višinsko pot neprenehoma nad 6000 m. Poleti 1975 so to pot zmogli Uzbekistanci pod vodstvom V. Lukina. Osmi dan jim je po vzponu na Pik Komunizma zbolel vodja Lukin. Dva člana odprave sta ga odnesla v dolino. Drugi štirje so v 19 dneh prečjenja opravili in se pri tem povzpeli na Pik 50 let Komso-mola (6700 m), Pik Izvestija (6852 m), Pik Klara Zetkin (6680 m), Ahmadi Donis (6665 m) in Četremata (6300 m). Bili so N. Harečkin, G. Petrov, K. Minaičenko in V. Vovarin, po imenih torej Rusi in Ukrajinci.

T. O.

INDIJA POSPEŠUJE HIMALAJSKI TURIZEM

Spiti – Himal na tibetski meji je Indija vse do 1975 zapirala pred alpinisti in turisti. Letos so indijske oblasti del tega mikavnega himalajskega sveta odprle. Ker meji na Tibet, je bil desetletja za turiste zaprt z vsemi svojimi šesti in sedmatisočaki. Avstrija se je podvzela za »trekking« v ta predel. Trajal bo od 28. sept. do 4. novembra, za osebo so preračunani stroški na 21 000 šilingov; za letalo z Dunaja v New Delhi in nazaj, za avtobus na prelaz Rohtang, za oskrbo in pomoč v dolinah in gorah.

Ta planetarni turizem se je v zadnjih desetletju silno razmahnil in razveseljivo je, da tudi mimo nas ni šel, saj imamo za seboj že kar bogate izkušnje, pri katerih ima zasluge planinska organizacija in njena poverjanika za taka podjetja dolgoletni odbornik PPS tov. Mirko Felih, vzorni vodja planinskih izletov v inozemstvo, in dr. Peter Soklič, ki se je uveljavil kot zdravnik na odpravi Kangbačen 1974, kot vodja turistične odprave, ki je obiskala v Himalaji našo zmogovito ekipo z Makaluja, in kot vodstveni delavec pri Planinski založbi.

Anglija, Nemčija, Francija in Avstrija so ta himalajski turizem razvila v vsa visoka gorstva na planetu. Avstrija je, na priliko, že spomladi 1975

razpisala »gorski safari« na Kilimandžaro (5963 m) in Mt. Kenia (5188 m) in ga bo izvedla od 14. jan. do 13. februarja 1976 (stroški za osebo 17 500 šilingov).

Od 17. julija do 15. avg. 1976 bodo Avstrijci povedli petične ljubitelje gora na Spitzberge, na prag arktičnega področja. Cena za osebo 16 000 šilingov.

Indijsko ministrstvo za notranje zadeve je leta 1975 dovolilo inozemskim turistom obisk pokrajin Jamnu in Kešmir, Himlal Pradeš in Uttar Pradeš. Odprti so torej številni zanimivi distrikti: Kinnair, Lahul, Spiti v Himachal Pradešu ter Uttar Kaši, Chamoei in Pittoragarh v Uttar Pradešu. Zajeta sta tudi Kistvar in Nun-Kun, deli Ladakha z Lehom, zgornja dolina Parvati in ledenik Siagi v Uttar Pradešu, dalje Badrinath, Kedarneth, Cvetlična dolina (Valley of Flowers), ledenik Pindari, Trisul in Nanda Devi. Indija je te olajšave sporočila vsem indijskim zastopstvom v inozemstvu in vsem sedežem Air India.

T. O.

URHO KEKKONEN SE SMUČA

Pred leti smo poročali o finskem predsedniku Kekkonenu, da se udeležuje smučskih tekem na dolge proge. Kekkonen je kljub svoji visoki starosti še vedno ljubitelj dolgih smučin in smučin. Še vedno preteče do 40 km na dan. Ko so ga leta 1975 obiskali avstrijski prijatelji norave, se je najprej zanimal za avstrijske »pse«, ki so za dolgoprogaše zelo praktični. Avstrijski naturfreundi, 26 po številu, so aprila 1975 na smučeh prečili finsko Laponsko. Prav tam so v samotni koči naleteli na sivolasega Kekkonena. Čeprav so ga leta nekoliko upognila, ne popušta.

T. O.

NESREČA AVSTRIJSKEGA ALPINISTA NA KOSTAN-TAU

Poleti 1975 je bila v Pamiру večja skupina Avstrijcev. Po nekaj dneh treninga so se po posvetu s sovjetskimi trenerjem odločili za vzpon na Kostan-tau in sicer po severovzhodnem grebenu, ki mu pristojevalo težavnost 4 a, torej ni ravno lahka tura. Prek ledenika Kundjam-Mizirgi so za vzpon na vrh rabili tri dni. Nekateri od Avstrijcev so bili s tem prvič na vrhu pettisočaka. Pri sestopu do bivala v višini 3900 m so morali po prepadenem, sirmem snežišču. Na enem mestu se je bilo treba spuščati s prižemo. Karl Hilber je to opustil in se spuščal brez prižeme po zaledeneli vrvi. Ker pri drsenju ni našel trdne opore, se na vrvi ni mogel obdržati in zgrmel je v globino kakih 200 m, na kar se je v siphem snegu ustavil. Sledil je alarm, iz tabora je odšel zdravnik Tolja Morev iz Harkova z dvema spremljevalcema. Sledilo jim je reševalno moštvo, 14 moč. V 10 urah so naredili pol, za katerega se ponavadi računa 20 ur. Ponesrečenca so prinesli do vzhajajočega ledenika, tu pa jih je že čakala druga skupina reševalcev, spet 14 po številu. Bila je trda, brezmesna noč, vendar transport ni za trenutek obstal. Vsakih 5 do 8 minut so reševalci prepirjemali, potem je prišla

še ena skupina sovjetskih reševalcev s štirimi Avstrijci. Nasilni so ga 40 ur, ne da bi transport za minuto zastal. Na reševalskem mestu je že čakalo letalo, ki je z ranjencem nemudoma odletelo v državno bolnišnico mesta Nalčika.

V taborni dnevnik so Avstrijci (znani Kurt Lapuch, ponesrečenčev brat in zelo renomirani Franz Graber) vpisali: »Življenje Karla Hilberja je rešila le nesebičnost in herojsko požrtvovalnost sovjetskih alpinistov, ki so organizirali mojstrsko reševalno akcijo brez primere. Sodelovali so tudi poljski in angleški alpinisti, najboljši zgled, da so alpinisti različnih držav med seboj prijatelji.« Seveda je revija »Sovjetskij sport« to izjavo objavila. Iz poročila o nesreči v OŽB 1975/XII je razvidno, da se alpinizem v SZ intenzivno razvija. Haidi Sottek, ki je bila v isti skupini, se je spominjala tabora Bezangi izpred desetih let. V Bezangih alpinisti zobj stanujejo in zidanih stavbah, kantina sprejme 200 ljudi naenkrat, medtem ko so jih prej toliko postregli v dveh ali celo v treh izmenah.

T. O.

IZREDNI PRISPEVKI ZA PLANINSKI VESTNIK (7. 5. 1976 do 30. 5. 1976)

po 20 din:

Marija Dolanc – Skofja Loka, Edi Drafelnik – Crna, Miha Marenča – Ljubljana, Justina Ažman – Kropa, Janez Voljč – St. Laž, Anton Lobnik – Hoče, Bojan Menhast – Topolštica, Zofka Mehle – Novo mesto, Jože Ajzenzopt – Zagorje.

po 30 din:

Marjan Kunstelj – Kočevje.

po 40 din:

Karel Novak – Šentjakob ob Savi.

po 50 din:

Zdravko Kosmač – Ziri, Janez Breznik – Črnuče, Zdenko Kirin – Koper, Stefi Rodman – Zagreb, Tihoraj Jelušič – Opatija, Franc Telcer – Prevalje.

po 80 din:

Zoran Bešlin – Ljubljana.

po 100 din:

Dr. Miha Potočnik – Ljubljana, Ciril Magajne – Sempeter, Marjan Nemeč – Velenje.

po 500 din:

Andrej Stebi – Ljubljana.
Zovod za šolsstvo (Popović Berislav) – 1 588,70 din.

Honorar so odstopili:

Jože Pelikan – Celje 300 din, Stanko Londrat – Prevalje, 660 din, Matjaž Kmecl – Ljubljana, 609 din.

Skupaj: 4 587,70 din.

Franjo Zupančič

KOČA NA BELIH STENAH (BIJELE STIJENE)

Planinsko društvo Rade Končar, Zagreb, nas obvešča, da je bila koča na Bijelih Stijenah letos odprta izjemoma 1. maja, redno odprta pa je bila 29., 30. maja. Junija je bila odprta 5.–6.; 12.–13.; 19.–20. in 26.–27.

V nadaljnjem bo odprta: 3.–4.; 10.–11.; 17.–18. in 24.–25. julija in 31. 7. do 1.–8.; 7.–8.; 14.–15.; 21.–22.; 28.–29. avgusta, 4.–5.; 11.–12.; 18.–19. in 25. do 26. septembra.

V oktobru bo odprta 2.–3.; 9.–10. in 16.–17. Dežurstvo v koči se začne ob 12. prvi dan in konča ob 12. naslednji dan.

Če bi skupina gostov želela drugače, se je treba z dežurnimi posebej dogovoriti. Večje skupine naj se najavijo, da bi ne prišlo do težav. Koča ima 15 ležišč, za člane PD po 20,00, za otroke po 10,00 N din.

Obiščite Bijele Stijene! Ne bo vam žal!

**VOBA-VAŠ DOMAČI
PLESKAR**

**Z voba barvo si olepšate dom
po vašem okusu
sami
hitro
preprosto in
poceni**

Voba barva-gotova pot k uspehu

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Pošta: 61433 Radeče — Tel.: Radeče 819-050, 819-051, 819-111, 819-112 — Telex:
35136 yu pap — Brzjav: Papirnica Radeče — Tek. rač. pri SDK Laško: 50710-601-16039
— Železniška postaja: Zidani most

Proizvaja: vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje, surovi
heliografski papir, paus papir, kartografski papir, specialni risalni »Radeče«, premazne
kartone, papirje za filtre itd.

Izdeluje: vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti in tisku. Po želji
izdeluje kartice v posebnem tisku v rdeči, modri ali sivi barvi

GRADBENO PODJETJE »BEŽIGRAD«

LJUBLJANA — PODMILŠČAKOVA 24

Proizvodni TOZD I. tel. 317-848

Proizvodni TOZD II. tel. 313-144

Proizvodni TOZD III. tel. 313-427

TOZD servisne dejavnosti

tel. 341-977

341-963

Direktor tel. 314-361

Tajništvo tel. 313-281

Računovodstvo tel. 313-145

Specializirani smo za vzdrževalna dela, adaptacije stanovanjskih, poslovnih in industrijskih zgradb ter uslug s področja gradbeno obrtniških del. Vršimo tudi manjše industrijske in stanovanjske novogradnje

